

J A A R V E R S L A G 2 0 1 7

Inhoudsopgave

JAARVERSLAG	3
Profiel	3
Organisatie	4
Kerncijfers (stand per einde jaar)	9
Verslag van het Verantwoordingsorgaan	10
Intern toezicht: samenvatting bevindingen Visitatiecommissie	13
Toetsing naleving Gedragscode over 2017	16
Verslag van het bestuur	18
Financiële paragraaf	26
JAARREKENING	40
Balans per 31 december 2017 De balans per 31 december 2017 (na verwerking resultaatbestemming)	40
Staat van baten en lasten over 2017	41
Kasstroomoverzicht over 2017	42
Toelichting behorende tot de jaarrekening 2017	43
Gebeurtenissen na balansdatum	65
OVERIGE GEGEVENS	67
Statutaire regeling omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten	67
Actuariële verklaring	68
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	70
Bijlage 1 - Verzekerden bestand pensioenregeling	75
Bijlage 2 - Overzicht effecten per 31 december 2017	77
Bijlage 3 - Algemene ontwikkelingen in de pensioensector in 2017	78
Bijlage 4 - Grafieken	83
Bijlage 5 - Nevenfuncties (aspirant) bestuursleden	87

Alle bedragen in dit document zijn weergegeven in € 1.000, tenzij anders vermeld. Indien een bedrag niet is weergegeven in € 1.000, zijn er twee decimalen achter de komma weergegeven.

Jaarverslag

Profiel

Stichting Pensioenfonds Ecolab (verder te noemen: het pensioenfonds of het fonds), statutair gevestigd te Utrecht, is opgericht op 21 december 2000. Het pensioenfonds is een afsplitsing van Stichting Pensioenfonds Henkel Nederland BV. De laatste statutenwijziging was op 26 juni 2014. In deze statutenwijziging is de implementatie van de Wet versterking bestuur pensioenfondsen geregeld. De stichting is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 30169998.

Het fonds is een ondernemingspensioenfonds en is aangesloten bij koepelorganisatie de Pensioenfederatie.

Alle (gewezen) deelnemers zijn medewerkers of oud-medewerkers van de aangesloten ondernemingen van het fonds. De aangesloten ondernemingen zijn Ecolab B.V. en Ecolab Production Netherlands B.V.. Tevens neemt een drietal (voormalige) werknemers van de aangewezen instelling Nalco Netherlands B.V. deel aan de pensioenregeling die wordt uitgevoerd door het fonds.

Met ingang van 1 januari 2015 treden er geen nieuwe deelnemers meer toe tot het fonds. Hiermee is het een gesloten fonds geworden.

Missie, visie en strategie

Het bestuur van Stichting Pensioenfonds Ecolab heeft een missie, een visie en een strategie vastgesteld. Deze zijn leidend voor de doelstellingen die het fonds nastreeft en inspanningen die het fonds daarvoor doet.

Missie

Het fonds heeft tot doel het pensioenreglement uit te voeren en daarmee het verlenen of doen verlenen van pensioenen en/of andere uitkeringen aan werknemers en voormalige werknemers en pensioengerechtigden en aan degene die door hen worden of werden onderhouden. De hoofdtak richt zich op het beleggen en beheren van pensioengelden en het verzorgen van uitkeringen aan daartoe gerechtigde deelnemers en gepensioneerden.

Visie

De hoofddoelstelling van het beleggingsbeleid is: “het op lange termijn realiseren van een zo hoog mogelijk rendement uitgaande van het strategische beleggingsbeleid bij een acceptabel risico, rekening houdend met de verplichtingenstructuur van de stichting.”

Het bestuur onderkent het belang van risicomanagement dat een steeds belangrijkere rol is gaan spelen in de aansturing van het pensioenfonds. Het beleid van het bestuur is er niet op gericht om risico's per definitie uit sluiten, maar om risico's op een verantwoorde wijze te beheersen.

Strategie

Om de hoofddoelstelling te realiseren voert het pensioenfonds een gecombineerd beleid, waarbij enerzijds een deel van de portefeuille is ingericht om de risico's ten opzichte van de verplichtingen te beperken (matchingportefeuille) en anderzijds een deel van de portefeuille is ingericht om het voor risico gecorrigeerd rendement van de beleggingsportefeuille te optimaliseren (rendementsportefeuille). Hierbij voert het pensioenfonds een passieve beleggingsstijl.

Teneinde de beoogde pensioenuitkeringen op korte en lange termijn veilig te stellen, wenst het bestuur de toevertrouwde middelen op een verantwoorde en solide wijze te beleggen. Bij de vaststelling van het strategisch beleggingsbeleid, de invulling van dit beleid en de naleving van het vastgelegde risicokader, handelt het bestuur in overeenstemming met de prudent person gedachte.

Het pensioenfonds heeft in overleg met haar sociale partners en het Verantwoordingsorgaan de risicohouding van het pensioenfonds vastgesteld:

- Het pensioenfonds vindt een stabiele premie en opbouw belangrijk.
- Het pensioenfonds wil pensioenverlagingen zoveel als mogelijk voorkomen. In een slechtweersscenario wil het pensioenfonds minimaal een nominaal pensioen kunnen uitkeren.
- Het pensioenfonds vindt koopkrachtbehoud belangrijk en financiert dit uit toekomstige overrendementen. Dit betekent wel dat het pensioenfonds ook het risico loopt dat de rendementen tegenvallen. Het pensioenfonds streeft een pensioenresultaat van minimaal 90% na.

Organisatie

Bestuur

De samenstelling van het bestuur was gedurende het verslagjaar 2017 als volgt:

	Functie	Lid sinds	Einde zittingsduur
Werkgeversleden			
R.J. Hagoort, Utrecht	Voorzitter	9-2012	onbepaald
X.R. de Vries, Rosmalen	Lid	5-2013	onbepaald
Werknemersleden			
A.E. Jenner, IJsselstein	Lid	9-2012	2020
A.H. Goemans, Nijmegen	Lid	2-2014	2020
W. de Jong, Leiderdorp (gepensioneerd vertegenwoordiger)	Secretaris	3-2011	31 december 2017

Het bestuur bestaat vanaf februari 2014 uit 2 werkgeversleden en 3 werknemersleden waarvan 1 lid namens de (pre-)pensioengerechtigden.

Het bestuur hanteert een paritair bestuursmodel. Belangrijk voordeel van dit model is de directe betrokkenheid in het bestuur van werknemers van Ecolab. Het bestuur heeft besloten de bestuursfuncties in dit paritair model als volgt in te vullen: 5 bestuursleden, waarbij 2 namens de werkgever, 2 namens de werknemers en 1 namens de pensioengerechtigden. Dit betekent dat er vanaf 1 juli 2014 met gewogen stemverhoudingen gewerkt wordt: de werkgeversleden hebben elk 1 stem en de bestuursleden namens de werknemers/(pre-)pensioengerechtigden elk 2/3 stem.

Het bestuur heeft het gekozen bestuursmodel en het werken met gewogen stemverhoudingen per 1 juli 2015 geëvalueerd. De ervaringen met het werken met gewogen stemverhoudingen zijn goed. Het bestuur heeft daarom besloten het paritair bestuursmodel en het werken met gewogen stemverhoudingen vooralsnog ongewijzigd te continueren. Het bestuur heeft DNB hiervan op de hoogte gebracht.

Zowel het bestuur als het Verantwoordingsorgaan bestaan uitsluitend uit mannen. Het bestuur realiseert zich dat de Code Pensioenfonds normen bevat m.b.t. diversiteit en diversiteitsbeleid. Zo dient er in zowel het bestuur als het Verantwoordingsorgaan tenminste één vrouw te zitten (norm 67) en één lid onder de veertig jaar (norm 68). Het jongste bestuurslid heeft in 2015 de leeftijd van veertig jaar bereikt. Het bestuur heeft de gewenste diversiteit met de ondernemingsraad en de werkgever besproken. Gezien de relatief beperkte achterban (gesloten fonds, krimpend aantal actieve deelnemers) is het erg lastig zo niet onmogelijk om te voldoen aan beide genoemde normen. Het bestuur heeft er daarom voor gekozen om geen concrete stappen vast te stellen om het diversiteitsbeleid te bevorderen en om geen concrete doelstellingen te formuleren. Bij vacatures in het bestuur c.q. het Verantwoordingsorgaan zal telkens bezien worden op welke wijze invulling gegeven kan worden aan het diversiteitsbeleid. Uitgangspunt hierbij is dat nadrukkelijk gestreefd wordt naar het vergroten van de diversiteit van het betreffende orgaan.

De zittingsduur van de heren Jenner en Goemans verstreek in 2017. Beide heren hebben aangegeven hun termijn te willen verlengen. De werknemersleden in het bestuur worden benoemd door de ondernemingsraad. Het streven van het bestuur tot het vergroten van de diversiteit is besproken met de ondernemingsraad. In gezamenlijk overleg is geconstateerd dat er binnen de relatief beperkte achterban van actieve deelnemers met pensioenopbouw binnen het pensioenfonds noch elders binnen de onderneming geschikte kandidaten zijn die de diversiteit binnen het bestuur kunnen vergroten. Vervolgens is door de ondernemingsraad besloten de heren Jenner en Goemans te herbenoemen.

De zittingsduur van de heer De Jong als bestuurslid namens de (pre-)pensioengerechtigden is in 2017 verstreken. De heer De Jong heeft in de loop van 2017 aangegeven zich niet herkiesbaar te stellen. Sinds maart 2017 is de heer D.P. Lucas als aspirant bestuurslid aanwezig bij de bestuursvergaderingen. De heer D.P. Lucas is voormalig voorzitter van de ondernemingsraad van Ecolab en hij was tijdens zijn actieve dienstverband bestuurslid van het pensioenfonds. Inmiddels is de heer Lucas gepensioneerd. Het bestuur heeft de (pre-)pensioengerechtigden opgeroepen zich verkiesbaar te stellen voor de opvolging van de heer De Jong. Hierbij is aangegeven dat het bestuur de heer Lucas als een geschikte kandidaat voor opvolging van de heer De Jong ziet. Er hebben zich geen andere kandidaten gemeld. Begin 2018 zal de voorgenomen benoeming van de heer Lucas als bestuurslid ter toetsing worden voorgelegd aan DNB.

Het bestuur van het pensioenfonds heeft de dagelijkse uitvoering van de werkzaamheden uitbesteed aan meerdere uitvoeringsorganisaties. Deze werkzaamheden betreffen vermogensbeheer en pensioenadministratie. Uitgangspunt is dat het bestuur, conform de eisen van de Pensioenwet, eindverantwoordelijk blijft voor de uitbestede taken.

Klachten- en geschillenregeling

De klachten- en geschillenregeling is als bijlage bij het pensioenreglement opgenomen. Op grond van deze regeling kan een belanghebbende, indien bij hem/haar een klacht of geschil is ontstaan, zich hierover schriftelijk tot het dagelijks bestuur van het fonds wenden. Het dagelijks bestuur zal vervolgens de klacht of het geschil in behandeling nemen en een oordeel geven. In het afgelopen verslagjaar heeft het dagelijks bestuur geen klacht ontvangen.

Dagelijks bestuur

Het dagelijks bestuur van het pensioenfonds wordt gevormd door de voorzitter, de heer R.J. Hagoort als vertegenwoordiger van de werkgeversleden, en secretaris de heer A.E. Jenner als vertegenwoordiger van de werknemersleden. Het dagelijks bestuur heeft uitsluitend bevoegdheden conform de statuten en reglementen van het pensioenfonds, overeenkomstig de vastlegging in de actuariële en bedrijfstechnische nota (ABTN).

Uitvoeringsorganisatie

De uitvoeringsorganisatie is Ecolab B.V.. De werkzaamheden betreffen alle werkzaamheden van de uitvoeringsorganisatie op het gebied van de pensioenadministratie. Hieronder valt de deelnemers-, uitkerings-, en financiële administratie. Voor de uitvoering van deze werkzaamheden is een pensioenadministratie-overeenkomst opgesteld. Ecolab B.V. heeft de uitkeringenadministratie uitbesteed aan Aon Hewitt. Per 1 december 2017 heeft Aon Hewitt de pensioenadministratie van haar klanten (waaronder de uitkeringenadministratie van Pensioenfonds Ecolab) overgedragen aan RiskCo Administrations.

Vermogensbeheerders

De vermogensbeheerders zijn State Street global Advisors, hierna te noemen SSgA, en KasBank. De beleggingsportefeuille van het pensioenfonds wordt beheerd door SSgA. KasBank draagt zorg voor de afdekking van het valutarisico en de uitvoering van de administratie hiervan. Naast de bij SSgA ondergebrachte middelen wordt ook belegd in een collateral obligatie welke in bewaring bij Kas Bank is gegeven. Het bestuur heeft maatregelen getroffen om toezicht te kunnen uitoefenen op de activiteiten van de vermogensbeheerder. Voor elke vermogensbeheerder afzonderlijk zijn

beleggingsrichtlijnen vastgesteld. De vermogensbeheerders voeren de vermogensbeheeropdracht uit zoals vervat in deze beleggingsrichtlijnen. Deze richtlijnen hebben onder meer betrekking op een normale portefeuillestructuur, kwaliteit en diversificatie vereisten, wijze van rapportering en standaarden voor de resultaatbepaling. Hierbij is met name het monitoren van het beleggen binnen de door het bestuur afgegeven mandaten van belang. Bovendien wordt hierbij aandacht gegeven aan de juiste interpretatie en uitvoering van beleggingen in lijn met het strategische beleggingsbeleid dat door het bestuur aan de hand van de uitkomsten van de ALM-studie is vastgesteld. Het bestuur ziet er op toe dat de verplichtingen die voortvloeien uit de EMIR-regelgeving adequaat zijn vastgelegd.

Het bestuur laat periodiek een ALM-studie uitvoeren. Dit is voor het laatst in het voorjaar van 2015 gebeurd. Begin 2017 heeft het bestuur een update van de ALM-studie uit laten voeren. Hiertoe is besloten omdat de financiële positie van het fonds is veranderd (de actuele dekkingsgraad van het fonds was begin 2017 lager dan in 2015) en omdat de economische omstandigheden gewijzigd zijn. In de update van de ALM-studie zijn naast de huidige strategische beleggingsmix een aantal alternatieve beleggingsmixen doorgerekend en varianten met een alternatieve rente-afdekking. De betreffende mixen zijn zowel doorgerekend met een renteontwikkeling conform de forwards als met een renteontwikkeling conform de economische scenario's van de ALM-adviseur van het pensioenfonds. De laatstbedoelde set bevat rentetermijnstructuren die iets meer stijgen dan de ingeprijsde forwards. Met het oog op het gesloten karakter van het pensioenfonds is specifiek ook gekeken naar de resultaten op de eerste 5 jaar. Conclusie op basis van de update was dat het verhogen van het beleggingsrisico c.q. het verlagen van de rente-afdekking naar verwachting zal leiden tot een hoger verwacht rendement, maar ook tot een hogere kans op korten en een lager pensioenresultaat in slechtweers scenario's. De uitkomsten van de alternatieve varianten die zijn doorgerekend lagen verder erg dicht bij elkaar. Het bestuur heeft op basis van de uitkomsten geen aanleiding gezien om de huidige strategische beleggingsmix en/of de huidige renteafdekking aan te passen.

Externe ondersteuning

Het pensioenfonds wordt bijgestaan door externe deskundigen voor actuariaat en risicobeheersing op zowel de korte als de lange termijn. Het bestuur laat zich op actuariel gebied adviseren door actuariel bureau Willis Towers Watson.

Voor de controlerende taken zijn betrokken:

De certificerend actuaire, J.L.A. Schilder AAG van Towers Watson Netherlands B.V.

De externe accountant is F.M van den Wildenberg RA van KPMG Accountants N.V.

Verantwoordingsorgaan

Het Verantwoordingsorgaan is op 1 januari 2009 ingesteld en is in 2017 als volgt samengesteld:

Werkgeversleden	Functie	Lid sinds	Einde zittingsduur
J. Zinger	Voorzitter	2012	2019
Werknemersleden			
J.F.W de Bakker	Secretaris	2009	2017
L.F. Wiertz (namens de (pre-)pensioengerechtigden)	Lid	2009	2017
A.P. Dral	Secretaris	2017	2022
M. van Dijk (namens de (pre-)pensioengerechtigden)	Lid	2017	2021

Het bestuur legt aan het Verantwoordingsorgaan verantwoording af over het gevoerde beleid. Daarbij gaat het vooral om de vraag of het bestuur bij haar beleid op een evenwichtige manier rekening heeft gehouden met de belangen van alle belanghebbenden.

De termijn van de heer Wiertz liep in 2017 af. Hij heeft aangegeven niet beschikbaar te zijn voor een nieuwe termijn. De heer De Bakker is in 2017 overleden. Het Verantwoordingsorgaan heeft de heren

Dral en Van Dijk bereid gevonden als opvolger plaats te nemen in het Verantwoordingsorgaan. Het bestuur heeft conform de geldende benoemingsprocedure van de leden van het Verantwoordingsorgaan namens de werknemers en de leden namens de (pre-)pensioengerechtigden voor beide vacatures kandidaten opgeroepen zich verkiesbaar te stellen. Er hebben zich geen kandidaten gemeld. De heren Dral en Van Dijk zijn vervolgens benoemd als lid van het Verantwoordingsorgaan. Wegens persoonlijke omstandigheden is de heer Van Dijk in februari 2018 afgetreden. Kort daarna is hij overleden.

In 2017 is afgesproken dat mevrouw De Langen secretariële ondersteuning zal verlenen aan het Verantwoordingsorgaan.

Het bestuur bedankt de heer Wiertz en, postuum, de heren De Bakker en Van Dijk voor hun inzet in het Verantwoordingsorgaan en hun betrokkenheid bij het pensioenfonds. Het bestuur heeft hun inbreng als opbouwend en kritisch ervaren en van toegevoegde waarde voor het Verantwoordingsorgaan bij de uitvoering van haar belangrijke taken en verantwoordelijkheden.

Intern toezicht (Visitatiecommissie)

Het bestuur heeft gekozen voor een Visitatiecommissie, die het functioneren van het pensioenfonds zal evalueren en toetsen. Het gaat dan om een beoordeling van de beleids- en bestuursprocedures en – processen en de controleomgeving van het pensioenfonds. De Visitatiecommissie is in december 2010 ingesteld. Gedurende het verslagjaar 2017 is de Visitatiecommissie als volgt samengesteld:

Mevrouw mr. M. Meijer-Zaalberg (vanaf 1 oktober 2016)

De heer mr. E. Klijn (vanaf 16 november 2016)

De heer R. Albrecht, CFA, CPE (met ingang van 1 oktober 2014)

In december 2017 heeft het bestuur de Visitatiecommissie gevraagd de jaarlijkse visitatie uit te voeren. Deze visitatie is uitgevoerd in de periode februari 2018 - april 2018 en de rapportage is in mei 2018 opgeleverd. Het bestuur heeft de Visitatiecommissie de opdracht gegeven om zich naast de wettelijke taken specifiek ook te richten op het sluiten door SSgA van het PALM-fonds (zie nader later in dit verslag) en het proces rondom een aangepaste afdekking van het renterisico. U vindt een samenvatting van de bevindingen van de Visitatiecommissie elders in dit jaarverslag.

Compliance officer

Het bestuur heeft de heer J. Zinger aangesteld in de functie compliance officer. De compliance functie is nader omschreven in de Gedragscode van het pensioenfonds. De Gedragscode maakt deel uit van het door het pensioenfonds gevoerde integriteitsbeleid. Conform de Gedragscode houdt de compliance verantwoordelijke toezicht op de deugdelijkheid en effectiviteit van interne regels en procedures. De externe accountant ziet toe op de in het kader van de naleving van de Gedragscode door de compliance verantwoordelijke uitgevoerde werkzaamheden.

KPMG Advisory vervult ondersteunende compliance werkzaamheden. KPMG Advisory toetst jaarlijks aan de hand van een vragenlijst of de verbonden personen en insiders van het pensioenfonds de Gedragscode in het voorafgaande jaar hebben nageleefd. Tevens wordt er door middel van case studies en discussies in bestuursvergaderingen gewerkt aan het vergroten van bewustwording van integriteitdilemma's en de wijze waarop hiermee omgegaan kan worden.

De compliance officer rapporteert ten minste jaarlijks over zijn werkzaamheden en doet aanbevelingen op basis van de resultaten van zijn werkzaamheden. Dit vindt plaats in dezelfde bestuursvergadering als waarin KPMG Advisory rapporteert over de resultaten van de door hen uitgevoerde toets op de naleving van de Gedragscode.

Beleggingscommissie

Het pensioenfonds kent geen separate beleggingscommissie. De contacten met de vermogensbeheerders worden in eerste instantie door de voorzitter en de heer A.E. Jenner onderhouden. Zij worden hierbij ondersteund door de beleggingsconsultant van het pensioenfonds.

De besluitvoering ligt bij het bestuur als collectief. Tot deze besluiten kunnen bijvoorbeeld behoren het nader vormgeven of aanpassen van het beleggingsbeleid, de keuze van strategische benchmarks, het opstellen en up to date houden van het beleggingsplan en het monitoren van de vermogensbeheerders.

Het beleggingsbeleid en de Verklaring Beleggingsbeginselen zijn vastgelegd in de ABTN. De Verklaring Beleggingsbeginselen beschrijft op beknopte wijze de uitgangspunten van het beleggingsbeleid van het fonds. De uitgangspunten worden door het bestuur vastgesteld. Conform geldende wet- en regelgeving gaat de Verklaring Beleggingsbeginselen in op de doelstelling van het beleggingsbeleid, de risico's en risicobeheer, de algemene uitgangspunten en beleggingsbeginselen en de uitvoering van het beleggingsbeleid. De Verklaring Beleggingsbeginselen wordt om de drie jaar herzien. Daarnaast wordt de Verklaring Beleggingsbeginselen onverwijld herzien als er tussentijds een belangrijke wijziging in het beleggingsbeleid optreedt.

Kerncijfers (stand per einde jaar)

Boekjaar	2017	2016	2015	2014	2013
Aantal werkgevers	2	2	2	2	2
Aantal verzekerden					
Actieve deelnemers	148	163	179	190	201
Premievrije rechten ("slapers")	269	259	356	361	363
Pensioentrekenden	150	147	148	144	139
Reglementvariabelen (per 1 januari volgend op het genoemde boekjaar)					
Toeslagverlening actieven per 1 januari	0,07%	0,0%	0,0%	0,9%	0,0%
Toeslagverlening inactieven PF per 1 januari	0,06%	0,0%	0,0%	0,2%	0,0%
Toeslagverlening inactieven PPF per 1 januari	0,06%	0,0%	0,0%	0,2%	0,0%
Cumulatief niet toegekende toeslagen actieven (per 31-12)	12,46%	10,66%	9,26%	8,76%	7,86%
Cumulatief niet toegekende toeslagen inactieven (per 31-12)	10,36%	9,96%	9,56%	9,06%	8,16%
Pensioenuitvoering					
Feitelijke premie	2.003	2.133	2.235	2.252	2.447
Kostendekkende premie	2.392	2.172	2.052	1.845	2.386
Gedempte kostendekkende premie	1.890	1.880	1.351	1.455	1.769
Pensioenuitvoeringskosten	313	296	296	263	248
Uitkeringen	2.421	2.369	2.292	2.262	2.384
Vermogenssituatie en solvabiliteit					
Pensioenvermogen	111.752	108.053	100.343	101.634	82.056
Minimaal vereist eigen vermogen	4.033	4.125	3.831	3.680	3.108
Vereist eigen vermogen	17.134	14.164	13.693	10.126	8.916
Pensioenverplichtingen	98.365	100.608	93.446	89.393	75.080
Aanwezige dekkingsgraad (in %)	113,6%	107,4%	107,4%	113,7%	109,3%
Minimaal vereiste dekkingsgraad (in%)	104,1%	104,1%	104,1%	104,1%	104,1%
Vereiste dekkingsgraad (in %)	117,4%	114,1%	114,7%	111,3%	111,9%
Beleidsdekkinggraad (in %)	111,6%	104,6%	108,8%	112,0%	nvt
Reële dekkingsgraad (in %)	90,9%	86,1%	88,7%	nvt	nvt
Beleggingsportefeuille					
Aandelen	42.454	39.659	36.010	34.004	32.414
Vastrentende waarden	68.677	68.153	63.555	67.884	47.280
Derivaten	225	321	-200	-309	148
Beleggingsrendement in %	5,7%	10,6%	-0,4%	28,2%	3,1%
Benchmark in %	5,5%	10,4%	2,0%	27,2%	3,4%

Alle bedragen in dit document zijn weergegeven in € 1.000, tenzij anders vermeld. Indien een bedrag niet is weergegeven in € 1.000, zijn er twee decimalen achter de komma weergegeven.

Tot en met 2015 werd een deelnemer die zowel premievrije als actieve aanspraken had, twee keer meegeteld in de aantallen. Vanaf 2016 is er voor gekozen om elke deelnemer slechts één keer mee te tellen. Dit leidt tot een afname van het aantal gewezen deelnemers met 66 en van het aantal gepensioneerden met 4 primo 2016. De cijfers tot en met 2015 zijn weergegeven op basis van de oude methode.

Verslag van het Verantwoordingsorgaan

De leden van het VO (VerantwoordingsOrgaan) worden door het bestuur van het Pensioenfonds geïnformeerd door middel van overlegvergaderingen, notulen, agenda's en besluitenlijsten en directe toegang tot de SharePoint site 'OnePlace' waar alle correspondentie van het pensioenfonds is opgeslagen. Op deze wijze wordt het VO op de hoogte gehouden van alle belangrijke ontwikkelingen en (voorgenomen) besluiten en is het mogelijk een goede invulling te geven aan haar taken en verantwoordelijkheden.

Eind 2017 zijn er door diverse omstandigheden een aantal wijzigingen doorgevoerd in de samenstelling van het VO:

De heren Bert Wiertz, Jan de Bakker en Meindert van Dijk zijn uitgetreden.
De heer Arjan Dral is toegetreden als secretaris VO en lid namens actieve deelnemers.
Per eind 2017 is er een vacature voor (pre-)gepensioneerden.

Het VO heeft in 2017 één advies gegeven op verzoek van bestuur van het pensioenfonds: Premiestelling 2017. Het VO heeft op dit advies positief gereageerd.

Het VO heeft het concept Jaarverslag 2017 op 9 april 2018 ontvangen.

Het verantwoordingsorgaan komt tot de volgende bevindingen en aanbevelingen:

Toeslag:

Vanaf 1 januari 2018 worden de volgende toeslagen uitgekeerd:

Toeslagverlening actieven per 1 januari 0,07%

Toeslagverlening inactieven PF per 1 januari 0,06%

Toeslagverlening inactieven PPF per 1 januari 0,06%

Het VO heeft geen advies uitgebracht hieromtrent. Graag ontvangen wij een toelichting / onderbouwing waarom deze percentages zijn uitgekeerd.

Cumulatief niet toegekende toeslagen:

Cumulatief niet toegekende toeslagen actieven (per 31-12)	12,46%	10,66%
---	---------------	--------

Cumulatief niet toegekende toeslagen inactieven (per 31-12)	10,34%	9,96%
---	---------------	-------

Het cumulatief niet toegekende toeslagen voor zowel actieve als inactieven zijn wederom toegenomen. Het corrigeren van de achterstand kan tot maximaal 10 jaar terug!

Het VO heeft als aanbeveling dat het pensioenfonds veel explicieter melding moet maken van de gevolgen van de niet toegekende toeslagen alsmede de mogelijkheden tot correctie op de website.

De urgentie moet duidelijker gecommuniceerd worden. De deelnemers moeten worden gewezen op de consequenties, zodat ze dan hun eigen conclusies kunnen trekken over hun toekomstige financiële situatie en indien gewenst een actieplan maken buiten het pensioenfonds om.

Wij lezen (blz. 20) dat het takenpakket van VO is uitgebreid. Deze wordt in zijn algemeenheid beschreven:

“Op grond van de Wet versterking bestuur pensioenfondsen heeft het Verantwoordingsorgaan nieuwe stijl een aantal belangrijke taken erbij gekregen, zoals een adviesrecht over de vorm en inrichting van het intern toezicht, het vaststellen en wijzigen van het communicatie- en voorlichtingsbeleid, het sluiten, wijzigen of beëindigen van de uitvoeringsovereenkomst met de werkgever en liquidatie van het pensioenfonds.”

Graag zien wij een expliciete beschrijving van de rechten en plichten van VO; waar eindigt de verantwoordelijkheid van het VO. Het VO is geen gesprekspartner van de werkgever en sociale partners als OR.

Deskundigheid bestuur (blz. 21): de kennis is momenteel op adequaat niveau, maar het is voor de toekomst een risico i.v.m. vergrijzing/beschikbaarheid (kwetsbaar).

Geen directe aanbeveling.

Communicatie (blz. 24): het schriftelijk pensioeninformatieblad is in 2017 komen te vervallen. Met het oog op de digibeet (lees: ouderen) vinden wij dit geen goede ontwikkeling.

Kosten voor deelnemer (blz. 26): de totale uitvoeringskosten zijn in 2017 gestegen t.o.v. 2016. Per medewerker is deze gestegen van € 1.503,00 naar € 1.591,00.

Het bestuur geeft een logische verklaring waarom deze kosten per deelnemer zijn gestegen.

Dekkingsgraad: de dekkingsgraad van het Pensioenfonds was per 31 december 2016 107,4% en per 31 december 2017 113,6%.

Het verheugt ons een stijgende lijn waar te nemen ondanks toegenomen druk van de regelgeving.

Herstelplan: het fonds zit in een herstelsituatie en het VO heeft kennisgenomen van het herstelplan.

Bijdrage werkgever aan het pensioenfonds: ook dit jaar heeft de werkgever de maximale premie van 39% bijgedragen.

Verhoging pensioenrichtleeftijd (blz. 36); in 2018 heeft er als gevolg van de fiscale wijziging van de pensioenrichtleeftijd van 67 jaar naar 68 jaar een wijziging plaatsgevonden over de grondslag waarover de premieafdracht aan het pensioenfonds wordt berekend.

Ten aanzien van de toekomstparagraaf (blz. 36); hierin wordt aangegeven dat op de lange termijn het bestuur van mening is dat het fonds niet toekomstbestendig is. De werkgever heeft aangegeven voornemens te zijn om de toekomstige uitvoering van de pensioenregeling, die op dit moment door het pensioenfonds wordt uitgevoerd samen met andere pensioenregelingen binnen de Ecolab organisatie, onder te brengen in een single cliënt kring binnen een Algemeen Pensioenfonds. Het bestuur is gevraagd te participeren in een werkgroep, waarin deze plannen verder worden uitgewerkt. In deze werkgroep participeren naast de werkgever ook andere Ecolab ondernemingen en hun adviseurs.

Het VO gaat ervan uit dat voor een evenwichtige belangenbehartiging zorg gedragen zal worden en dat het bestuur zich bewust is dat verdere versobering van de regeling tot een minimum beperkt dient te worden.

Oordeel:

Het verantwoordingsorgaan is van oordeel dat:

- het bestuur voldoende informatie aan het verantwoordingsorgaan heeft verstrekt om zich een oordeel te kunnen vormen over het gevoerde beleid;
- het handelen van het bestuur in 2017 is in overeenstemming geweest met de statuten en reglementen;
- het bestuur heeft in 2017 een consistent beleid gevoerd, waarbij de belangen van alle betrokkenen goed afgewogen en geborgd zijn;
- het bestuur heeft gedegen en logische beleidskeuzes voor de toekomst gemaakt.

Wij danken het bestuur voor de aangeleverde informatie en de prettige samenwerking.

Nieuwegein, 24 april 2018

Verantwoordingsorgaan:

J. Zinger, Nieuwegein

A. Dral, Montfoort

Vacature

C. de Langen, Schoonhoven

Voorzitter

Secretaris

Lid

Secretaresse VO

Reactie door het bestuur van het pensioenfonds op het verslag van het Verantwoordingsorgaan:

Er is geen wettelijk adviesrecht van het Verantwoordingsorgaan van toepassing ten aanzien van indexatiebesluiten. Het Verantwoordingsorgaan geeft aan een toelichting c.q. onderbouwing te willen ontvangen van de toeslagen die per 1 januari 2018 zijn verleend. Het bestuur gaat hiervoor zorgen en zal het Verantwoordingsorgaan in de toekomst steeds vóór het moment van het verlenen van de toeslagen informeren over het bestuursbesluit ten aanzien van toeslagen en de overwegingen die daarbij hebben meegespeeld.

Het Verantwoordingsorgaan geeft als aanbeveling dat het bestuur explicieter melding moet maken van cumulatieve achterstand in toeslagen als gevolg van toeslagen die in het verlenen niet zijn verleend. Tevens moeten de deelnemers worden gewezen op de consequenties, zodat ze dan hun eigen conclusies kunnen trekken over hun toekomstige financiële situatie en indien gewenst een actieplan maken buiten het pensioenfonds om. Op de website van het pensioenfonds www.pfecolab.nl wordt zowel voor actieven als inactieven de cumulatieve achterstand vermeld over de afgelopen 10 jaar. Deze informatie wordt ook schriftelijk aan de deelnemers verstrekt. Er zijn bij de huidige dekkingsgraad wettelijk geen mogelijkheden om deze achterstand bij het pensioenfonds te repareren. Als deelnemers maatregelen willen nemen, zal dat op eigen initiatief in de privésfeer moeten plaatsvinden. Het bestuur zal de informatie hierover op de website uitbreiden.

Sinds 2014 is de wet versterking bestuur pensioenfondsen van kracht en heeft het Verantwoordingsorgaan de huidige adviesrechten. Het adviesrecht ten aanzien van de premie is later toegevoegd. Het bestuur vraagt sindsdien advies aan het Verantwoordingsorgaan over het vaststellen van de premie voordat de premie definitief door het bestuur wordt vastgesteld. Het bestuur heeft recent het Beleidsplan Communicatie geactualiseerd en zal daarover advies vragen aan het Verantwoordingsorgaan. Het bestuur heeft ervoor gekozen om de communicatie zoveel mogelijk via de eigen website te laten verlopen. Er wordt echter ook regelmatig schriftelijk gecommuniceerd en van deze gelegenheden wordt gebruik gemaakt om ook andere onderwerpen onder de aandacht te brengen bij de pensioengerechtigden.

In het besluitvormingstraject over de uitvoering van de pensioenregeling die op dit moment door het pensioenfonds wordt uitgevoerd staat voor het bestuur evenwichtige belangenbehartiging voorop. Het bestuur zal het Verantwoordingsorgaan regelmatig informeren over de voortgang en nauw betrekken bij de besluitvorming. Ten aanzien van een eventuele beëindiging van de uitvoeringsovereenkomst, een mogelijk besluit tot liquidatie en een mogelijk besluit tot collectieve waardeoverdracht heeft het Verantwoordingsorgaan wettelijke adviesrechten.

Tot slot, ondanks de recente wijzigingen in de samenstelling van het Verantwoordingsorgaan constateert het bestuur dat er sprake is van grote betrokkenheid en een verdere stijging van kwaliteit bij de uitoefening van de wettelijke taken door de leden van het Verantwoordingsorgaan. Het bestuur ervaart de samenwerking met het Verantwoordingsorgaan onverminderd als zeer constructief en verheugt zich op de continuering van de samenwerking in de toekomst.

Intern toezicht: samenvatting bevindingen Visitatiecommissie

Deze rapportage bevat de bevindingen van de visitatiecommissie (hierna VC) naar aanleiding van het onderzoek over de periode januari 2017 tot en met december 2017. De taak van VC bestaat uit het toezicht houden op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken in het pensioenfonds en is ten minste belast met het toezien op adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur.

De VC volgt de toezichtcode van de Vereniging Intern Toezichthouders Pensioensector (hierna VITP). In het kader van deze visitatie heeft de VC documenten bestudeerd en gesprekken gevoerd met het bestuur en het verantwoordingsorgaan (hierna VO). Daarnaast heeft de VC onderling overleg gevoerd over de waarnemingen.

Het bestuur heeft voor de visitatie in 2017 als specifieke onderwerpen gevraagd aandacht te besteden aan:

- het integraal risicomanagement;
- het proces rondom vervanging afdekking renterisico;
- de toekomst van het fonds.

Functioneren van de governance

De VC heeft vastgesteld dat het bestuur en het VO in een open en transparante wijze met elkaar communiceren. Het VO neemt zijn adviesrol serieus, maar door de grote hoeveelheid door het bestuur beschikbaar gestelde informatie en het betrekken van het VO bij de besluitvorming is het voor het VO lastig om deze rol zuiver te houden. De vacatures in het VO zijn inmiddels weer vervuld.

De VC beveelt aan:

- de rol- en taakverdeling van het VO scherp te maken door deze in gezamenlijk overleg vast te leggen en daarbij aan te geven welke informatie het bestuur bij een adviesaanvraag beschikbaar stelt.

Functioneren van het bestuur

De VC is van oordeel dat het bestuur goed functioneert. De vergaderingen worden adequaat bezocht en voorbereid. De bevordering van de geschiktheid van de bestuursleden heeft de aandacht van het bestuur. Een individueel opleidingsplan per bestuurslid, zoals vermeld in het geschiktheidsplan van het fonds, ontbreekt nog.

De VC beveelt aan:

- per bestuurslid een individueel opleidingsplan op te stellen.

Beleid van het bestuur

De VC heeft geconstateerd dat het bestuur de missie, visie en strategie opnieuw heeft vastgesteld. Ook de risicohouding heeft het bestuur in overleg met de sociale partners en het VO vastgesteld, voordat een ALM-studie is uitgevoerd. Aan de hand van de ALM-studie heeft het bestuur het gevoerde beleid geëvalueerd.

Daarbij merkt de VC op dat de ALM-studie is voorzien van conclusies van WTW in de rol van adviseur. Onduidelijk is of deze conclusies door het bestuur gedragen worden.

De toekomst van het fonds staat hoog op de agenda van het bestuur. Ook de werkgever kijkt daar naar en heeft inmiddels een voorkeur uitgesproken. De VC wijst er in dit verband op dat het bestuur verantwoordelijk is voor de opgebouwde aanspraken en daar ook over moet besluiten, niet de werkgever. Op voorhand criteria opstellen waaraan een (toekomstige) uitvoering moet voldoen (kosten, indexatie, risicohouding, communicatie etc.) kan behulpzaam zijn bij de uiteindelijke besluitvorming.

De VC beveelt aan:

- eigen conclusies uit de ALM-studie te trekken;
- criteria op te stellen waaraan de toekomstige uitvoering van de pensioenregeling moet voldoen (kosten, indexatie, risicohouding, communicatie etc.) en vast te houden aan deze criteria tijdens het beslisproces over de toekomstige uitvoering.

Algemene gang van zaken in het fonds

De VC is van oordeel dat het bestuur over het algemeen genomen voldoet aan de eisen van een beheerste en integere bedrijfsvoering, maar dat er ten aanzien van compliance en de bewaking van integriteit er nog wel verbeterpunten zijn.

De VC heeft vastgesteld dat het bestuur de uitbestedingsrelaties evalueert en zo nodig acties onderneemt indien een en ander niet goed verloopt.

De VC beveelt aan:

- de cultuur van ethiek te versterken door standaard het onderwerp integriteit op de bestuursagenda te plaatsen waarbij meldingen kunnen worden gedaan en eventuele dilemma's kunnen worden besproken;
- de sanctiewet te implementeren door: a. de taak expliciet vast te leggen in de vermogensbeheerovereenkomst; b. een rapportagelijijn op te stellen van vermogensbeheerder via het fonds tot DNB in geval van een 'hit'; c. te onderzoeken of de genomen maatregelen effectief zijn.
- een item over identiteitsfraude op te nemen bij de volgende herziening van de SIRA;
- de rolverdeling tussen de compliance officer en KPMG te verduidelijken.

Adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging

De VC heeft vastgesteld dat het bestuur dit jaar stappen heeft gezet ten aanzien van het opstellen en verfijnen van de SIRA en het in kaart brengen van de overige niet- financiële risico's.

In het kader van het sluiten van de PALM-fondsen heeft het bestuur de omvang van het effect op het vereist eigen vermogen (VEV) van de gekozen oplossing over het hoofd gezien. Ook de adviseur heeft verzuimd het bestuur tijdig op de toename te wijzen.

De VC heeft er vertrouwen in dat het bestuur kort op de bal zit en met een passende oplossing zal komen waarmee het VEV weer teruggebracht kan worden.

De evenwichtige belangenafweging bij besluiten is onvoldoende af te leiden uit de notulen.

De VC beveelt aan:

- pro-actief het overschrijden van het korte termijn risicobudget (VEV) met DNB te bespreken en te laten zien dat het bestuur aan een oplossing werkt;
- in de RisicoWatch een overzicht op te nemen die de ex-post effectiviteit van de rentehedge inzichtelijk maakt;
- in de notulen de effecten op belangen van verschillende groepen van financiële besluiten, zoals toeslagverlening, te benoemen.

Communicatie

De VC is van oordeel dat het bestuur de communicatie op orde heeft. Het communicatie-beleidsplan voor de periode 2016-2019 is geactualiseerd, de website van het fonds is duidelijk en overzichtelijk.

De VC beveelt aan:

- bij een volgende vaststelling of wijziging van het communicatiebeleidsplan tijdig een formele adviesaanvraag bij het VO in te dienen.

Naleving Code Pensioenfondsen

De VC heeft vastgesteld dat het bestuur de Code Pensioenfondsen naleeft en de afwijkingen van de Code heeft verantwoord in het jaarverslag 2016. De VC is van oordeel dat het bestuur norm 3 deels heeft nageleefd door het opnieuw opstellen van de missie, visie en strategie en de vastlegging van de

beleidsuitgangspunten. Open staat nog de uitwerking van een heldere en gedocumenteerde verantwoordingscyclus.

De VC beveelt aan:

- de verantwoordingscyclus uit te werken.

Cultuur en gedrag

De VC is van oordeel dat het bestuur in goede harmonie werkt. Er is een zelfevaluatie gehouden waaruit blijkt dat de bestuursleden elkaar voldoende aanvullen op het terrein van geschiktheid. De VC merkt op dat de diversiteit binnen de fondsorganen nog een aandachtspunt is, zowel het bestuur als het VO bestaan uit enkel mannelijke leden.

De VC beveelt aan:

- bij een nieuw aan te stellen bestuurslid en lid VO naar meer diversiteit te streven.

Opvolging eerdere aanbevelingen van intern toezicht

Het bestuur heeft een document opgesteld waarin de aanbevelingen van de VC, het VO, de certificerend actuaire en de controlerend accountant stuk voor stuk worden geadresseerd. De aanbevelingen van de VC zijn besproken in de bestuursvergadering en het bestuur heeft over de opvolging daarvan verantwoording afgelegd in het jaarverslag.

De VC heeft vastgesteld dat van de 16 aanbevelingen over het verslagjaar 2016 er 10 zijn opgevolgd, 1 aanbeveling is deels opgevolgd en het bestuur heeft 5 aanbevelingen beargumenteerd terzijde gelegd.

De VC heeft geen aanbevelingen.

De visitatiecommissie

Mevrouw mr. M. Meijer-Zaalberg (voorzitter)

De heer R. Albrecht, CFA, CPE

De heer mr. E. Klijn, CPE

8 juni 2018

Reactie door het bestuur van het pensioenfonds op het verslag van de Visitatiecommissie:

De visitatiecommissie heeft t.b.v. het jaarverslag een samenvatting van de bevindingen en aanbevelingen aangeleverd. Deze samenvatting is integraal in het jaarverslag opgenomen. In de samenstelling van de visitatiecommissie hebben er ten opzichte van de visitatie in het vorige verslagjaar geen wijzigingen plaatsgevonden. De gesprekken met de visitatiecommissie gedurende het visitatieproces hebben in een open, transparante en constructieve sfeer plaatsgevonden.

Het bestuur heeft het rapport van de visitatiecommissie met de bevindingen en aanbevelingen uitgebreid intern binnen het bestuur en met de visitatiecommissie en het verantwoordingsorgaan besproken. Met het oog op de omvang van het fonds en de positie waarin het zich bevindt zal het bestuur bij de opvolging van de aanbevelingen vooral pragmatisch te werk gaan. Er zal een onderbouwde afweging worden gemaakt t.a.v. de zaken die wel en niet opgepakt en verbeterd zullen worden. Indien aanbevelingen niet worden opgepakt, zullen deze beargumenteerd terzijde worden gelegd. Dit proces zal gedurende het verslagjaar 2018 plaatsvinden.

Één opmerking van de visitatiecommissie behoeft nadere uitleg, namelijk de opmerking dat het bestuur de omvang van het effect op het vereist eigen vermogen (VEV) van de gekozen oplossing over het hoofd heeft gezien. Als gevolg van het sluiten van het EuroPalms fonds door SSgA was het bestuur gedwongen op zoek te gaan naar alternatieven om de rente-afdekking te borgen. Na zorgvuldige afwegingen en diverse analyses is het bestuur tot de conclusie gekomen dat het beleggen in een longduration staatsobligatiefonds de beste match heeft met de beleggingsovertuigingen van het bestuur en een zeer passende oplossing biedt. Het bestuur heeft daarom besloten om een switch van

het EuroPalms fonds van SSgA naar een staatsobligatiefonds van Vanguard te effectueren. Als gevolg van de switch is het kredietrisico toegenomen (toename van de schok voor het kredietrisico in het VEV model). Dit effect is in de discussie aan de orde geweest. Het bestuur is van mening dat deze verhoging niet hoeft te worden gezien als een verhoging van het risicoprofiel, omdat: 1) de verhoging geen impact heeft op de doelstellingen van het fonds (zoals premiesystematiek en indexatiebeleid) 2) de strategische beleggingsmix niet is gewijzigd. Ook indien het PALMS-fonds niet gesloten zou zijn door SSgA, zou op termijn het kredietrisico toegenomen zijn als gevolg van vervanging van rentswaps door staatsobligaties 3) de beleggingsmix na de switch onverminderd past binnen de risicohouding van het fonds. Het bestuur is het eens met de aanbeveling van de visitatiecommissie n.a.v. dit punt. Het bestuur heeft proactief de dialoog met DNB gezocht. Indien DNB een andere zienswijze t.a.v. de verhoging van het VEV zou hebben, dan zal de inzet van het bestuur zijn om in overleg met DNB te komen tot een adequate oplossing die in het belang is van het pensioenfonds en haar stakeholders.

Toetsing naleving Gedragscode over 2017

KPMG Advisory toetst jaarlijks aan de hand van een vragenlijst of de verbonden personen en insiders van het pensioenfonds de Gedragscode in het voorafgaande jaar hebben nageleefd. De bevindingen worden door KPMG Advisory in een rapportage vastgelegd. In de eerste helft van 2018 is de toetsing op naleving van de Gedragscode in 2017 uitgevoerd. De deelnemers aan het onderzoek over 2017 waren de bestuursleden van het pensioenfonds, de administrateur, ambtelijk secretaris en de leden van het Verantwoordingsorgaan en de Visitatiecommissie van het pensioenfonds.

Deze personen hebben een vragenlijst van KPMG Advisory ontvangen. De vragenlijst behandelt uiteenlopende onderwerpen uit de Gedragscode. Zo werd er gevraagd naar de bekendheid met de regels betreffende verbonden personen, de insidersregeling, melding van persoonlijke transacties, het omgaan met vertrouwelijke en koersgevoelige informatie, nevenfuncties, financiële belangen in bedrijven/instellingen waarmee het pensioenfonds zakelijke relaties onderhoudt, relatiegeschenken, giften en uitnodigingen, privégebruik van zaken en dienstverleners van het pensioenfonds en belangenconflicten.

Naast de toetsing van de naleving van de Gedragscode binnen het pensioenfonds zijn in de vragenlijst ook enkele vragen opgenomen om aandacht te vestigen op mogelijke integriteitdilemma's en om de bekendheid met de regels en normen in de Gedragscode te testen. Conclusie van KPMG Advisory is dat de antwoorden in het algemeen het beeld weergeven dat de respondenten goed op de hoogte zijn van de normen in de Gedragscode. De responderende bestuursleden hebben veelal antwoorden gegeven in lijn met de Gedragscode van het pensioenfonds in de fictieve casuïstiek.

Reactie door het bestuur van het pensioenfonds op de toetsing naleving Gedragscode:

KPMG Advisory toetst jaarlijks of de bij het fonds betrokken personen de Gedragscode in het voorafgaande jaar hebben nageleefd. Hiertoe hebben de bij het fonds betrokken personen een vragenlijst van KPMG ontvangen. De vragenlijst behandelt uiteenlopende onderwerpen uit de Gedragscode. Dit jaar hebben voor het eerst ook de leden van de Visitatiecommissie de vragenlijst ingevuld. In de vragenlijst zijn ook enkele vragen opgenomen om aandacht te vestigen op mogelijke integriteitdilemma's en om de bekendheid met de regels en normen in de Gedragscode te testen. Conclusie van KPMG Advisory is dat in het algemeen geven de antwoorden het beeld geven dat de respondenten goed op de hoogte zijn van de normen in de Gedragscode.

Het bestuur heeft kennis genomen van de bevindingen van KPMG Advisory. De rapportage over 2017 is in de bestuursvergadering van 11 april 2018 eerst intern door het bestuur besproken en vervolgens in aanwezigheid van KPMG Advisory. Op basis van de antwoorden van de respondenten op de integriteitsdilemma's zijn goed practises besproken. Dit heeft bijgedragen tot een beter inzicht in compliance issues en integriteitsdilemma's.

Het bestuur bespreekt de nevenfuncties periodiek in een bestuursvergadering. Het inventariseren van de nevenfuncties is een onderdeel van de jaarlijkse toetsing door KPMG en wordt als zodanig in hun

rapportage vastgelegd. Dit geldt voor de nevenfuncties van alle respondenten van de vragenlijst van KPMG Advisory, dus ook van de leden van het Verantwoordingsorgaan en de Visitatiecommissie.

Verslag van het bestuur

De algemene ontwikkelingen in de pensioensector in 2017 hebben wij opgenomen in bijlage 3.

Hoofdpijnen pensioenfonds verslagjaar 2017

Ontwikkeling dekkingsgraad en evaluatie herstelplan

De actuele (maand) dekkingsgraad was eind 2017 113,6% en daarmee 6,2% hoger dan de actuele dekkingsgraad aan het eind van 2016 (107,4%). De beleidsdekkingsgraad (dit is de dekkingsgraad op basis van een voortschrijdend gemiddelde van 12 maanden) was aan het eind van het verslagjaar 111,6%. Dit is 7,0% hoger dan de beleidsdekkingsgraad per ultimo 2016 (104,6%).

Ten aanzien van de dekkingsgraad geldt dat het bestuur naar aanleiding van de publicatie van de nieuwe Prognosetafel AG2016 in 2016 een onderzoek heeft laten uitvoeren naar de overlevingsgrondslagen die het pensioenfonds hanteert. Hierbij is het effect van de nieuwe Prognosetafel doorgerekend en zijn de fondsspecifieke factoren voor ervaringssterfte opnieuw bepaald. Het gecombineerde effect van de gewijzigde overlevingsfactoren op de Voorziening Pensioenverplichtingen was -/- 0,2%. Per ultimo november 2016 zijn deze wijzigingen geëffectueerd. Het effect op de beleidsdekkingsgraad zal vanwege de 12 maands-middeling pas op termijn zichtbaar worden.

Onder het nFTK is de herstelsystematiek veranderd. In plaats van een korte- en lange-termijnherstelplan is er nu één herstelplan van maximaal tien jaar. Jaarlijks wordt dit plan geëvalueerd. Aangezien de beleidsdekkingsgraad per 1 januari 2018 111,6% was en per die datum lager was dan de vereiste dekkingsgraad van 117,4%, diende het bestuur opnieuw een evaluatie van het herstelplan uit te voeren en in te dienen bij DNB. De evaluatie van het herstelplan is tijdig, d.w.z. vóór 1 april 2018, bij DNB ingediend. Het bestuur heeft onveranderd gekozen voor de maximale hersteltermijn van 10 jaar. Het premie- en toeslagbeleid dat als basis voor het herstelplan is genomen, is in overeenstemming met het nFTK. Het beleggingsbeleid is het strategische beleggingsbeleid zoals dat op dit moment geldt, inclusief de geldende renteafdekking van 62,5%. Uit het herstelplan blijkt dat tijdig herstel op basis van fondsrendement mogelijk is zonder de inzet van kortingsmaatregelen. DNB heeft vervolgens aangegeven geen verdere vragen op opmerkingen te hebben, het door het bestuur ingediende herstelplan is goedgekeurd.

Zie het kopje Financiële paragraaf voor meer informatie over het verloop van de dekkingsgraad.

Implementatie nFTK

Op 24 december 2014 is de Wet aanpassing Financieel Toetsingskader gepubliceerd (Stb. 2014, nr. 567). De wijzigingen in het FTK zijn ingegaan op 1 januari 2015.

Onderstaand een vergelijkingsstaatje met de gehanteerde percentages. Hierbij worden uitsluitend de cijfers van het (nieuwe) nFTK weergegeven.

	nFTK
Actuele (maand)dekkingsgraad per 31-12-2017	113,6%
Vereist Eigen Vermogen (VEV) per 31-12-2017	117,4%
Minimaal Vereist Eigen Vermogen (MVEV) per 31-12-2017	104,1%
Beleidsdekkingsgraad per 31-12-2017	111,6%

Omdat het aanwezig eigen vermogen hoger is dan het MVEV maar lager dan het VEV bevindt het pensioenfonds zich in een situatie van reservetekort.

Als gevolg van het sluiten van het EuroPalms fonds door SSgA was het bestuur gedwongen op zoek te gaan naar alternatieven om de rente-afdekking te borgen. Het bestuur heeft besloten om een switch

van het EuroPalms fonds van SSgA naar een staatsobligatiefonds van Vanguard te effectueren. Als gevolg van de switch is het kredietrisico toegenomen (toename van de schok voor het kredietrisico in het model om het VEV vast te stellen). De hogere schok voor kredietrisico heeft een verhogend effect op het VEV van 3,0%. Door het iteratieve karakter van het VEV-model wordt, als gevolg van de verhoging van het VEV, ook het aandelenrisico 0,2% hoger. Door rekening te houden met de transitie is per 31 december 2017 het VEV toegenomen van 114,2% naar 117,4%.

De pensioenregeling per 1 januari 2017

De pensioenregeling die door het pensioenfonds wordt uitgevoerd heeft de volgende kenmerken:

- De pensioenleeftijd bedraagt 67 jaar. Het pensioenfonds laat de ingangsdatum van de pensioenen die tot 1 januari 2014 zijn opgebouwd ongewijzigd op 65 staan. Het pensioen dat al is opgebouwd tot 1 januari 2014 gaat dus nog steeds gewoon op de leeftijd van 65 in, tenzij een deelnemer op dat moment besluit de pensioendatum uit te stellen.
- De pensioenopbouw van het ouderdomspensioen bedraagt 1,875% van de pensioengrondslag per jaar.
- De franchise is per 1 januari 2017 vastgesteld op € 14.095,00 (2016: € 13.850,00)
- Het maximum pensioengevend salaris 2017 bedraagt per 1 januari 2017 € 66.466,00 (2016: € 65.429,00)

Het bestuur van het pensioenfonds heeft na ontvangst van een positief advies van het Verantwoordingsorgaan besloten de bijdrage aan het pensioenfonds in 2017 ongewijzigd op hetzelfde niveau als in 2016 te houden. In 2017 is derhalve ongewijzigd een premie van 39% van de som van de pensioengrondslagen afgedragen aan het pensioenfonds.

Opslag uitvoeringskosten

Op basis van het huidige financiële beleid van het fonds is er een vaste opslag voor de uitvoeringskosten van 3,7% van de technische voorziening. In de premie zit een opslag voor de kosten van het fonds. DNB schrijft voor dat een fonds gedurende een bepaalde periode zelfstandig door moet kunnen gaan als de sponsor weg zou vallen. In ieder geval zodanig dat het fonds geliquideerd kan worden en de overgang van de verplichtingen naar bijvoorbeeld een verzekeraar of APF gerealiseerd kan worden. Het bestuur heeft in 2017 een analyse laten uitvoeren om in kaart te brengen of de huidige opslag toereikend is. Hiervoor is een onderbouwde aanneme gedaan van de kosten die het fonds zal hebben bij wegvallen van de sponsor, waardoor liquidatie van het fonds en de overdracht van de verplichtingen zal moeten plaatsvinden. Het fonds zal over een periode van 2 jaar een bedrag van circa 3 mln euro nodig hebben om het fonds te liquideren en de verplichtingen over te dragen. Met een netto Technische Voorziening in 2017 van circa 94,9 mln euro is het percentage totale kosten 3,2% van de Technische Voorzieningen. Met de huidige opslag uitvoeringskosten van 3,7% voldoet het fonds dus aan de toetsingscriteria van DNB. Het bestuur heeft daarom besloten de huidige kostenvoorziening ongewijzigd op 3,7% te houden.

Wet versterking bestuur pensioenfondsen

Op 9 juli 2013 heeft de Eerste Kamer ingestemd met de Wet versterking bestuur pensioenfondsen. Alle pensioenfondsen dienden een keuze te maken ten aanzien van het gewenste bestuursmodel. Er kon gekozen worden uit één van de vijf bestuursmodellen die de wet onderscheidt en het gekozen model diende op 1 juli 2014 geïmplementeerd te zijn. Het bestuur heeft na uitvoerig beraad besloten het paritair bestuursmodel te handhaven. Belangrijk voordeel van dit model is de directe betrokkenheid in het bestuur van werknemers van Ecolab. In de huidige situatie, waarin de wijzigingen in wet- en regelgeving op pensioengebied elkaar in snel tempo opvolgen en waarin nagedacht wordt over de toekomstbestendigheid van het pensioenfonds, is directe betrokkenheid bij de besluitvorming van bestuursleden uit de Ecolab-organisatie in de ogen van het bestuur essentieel.

Het bestuur heeft besloten de bestuursfuncties in dit paritaire model als volgt in te vullen: 5 bestuursleden, waarbij 2 namens de werkgever, 2 namens de werknemers en 1 namens de pensioengerechtigden. Dit betekent dat er vanaf 1 juli 2014 met gewogen stemverhoudingen gewerkt

wordt: de werkgeversleden hebben elk 1 stem en de bestuursleden namens de werknemers/pensioengerechtigden elk 2/3 stem. Het bestuur heeft DNB geïnformeerd over deze werkwijze.

Het bestuur heeft het gekozen bestuursmodel en het werken met gewogen stemverhoudingen per 1 juli 2015 geëvalueerd. De ervaringen met het werken met gewogen stemverhoudingen zijn goed, het bestuur heeft daarom besloten het paritaire bestuursmodel en het werken met gewogen stemverhoudingen ongewijzigd te continueren.

Verder is in het kader van de Wet versterking bestuur pensioenfondsen gekozen voor jaarlijkse visitatie door een Visitatiecommissie. Met betrekking tot het Verantwoordingsorgaan nieuwe stijl is besloten dat de werkgever zal plaatsnemen in het Verantwoordingsorgaan. Dit is niet verplicht op grond van de Wet versterking bestuur pensioenfondsen, maar het bestuur en de werkgever achten directe betrokkenheid van de werkgever van groot belang.

Integere bedrijfsvoering

Het beleid van een pensioenfonds is onder andere gericht op een beheerste en integere bedrijfsvoering. Wettelijk is geregeld dat een pensioenfonds zijn organisatie zodanig inricht dat deze een beheerste en integere bedrijfsvoering waarborgt.

Deze verantwoordelijkheid is vastgelegd in artikel 143 van de Pensioenwet. Dit houdt onder meer in:

- Adequate administratieve organisatie en interne controle (AO/IC) en het beheersen van bedrijfsprocessen en bedrijfsrisico's;
- Analyse en beheersing van integriteitsrisico's;
- Voorkomen van belangenverstremming;
- Duurzame beheersing van (financiële) risico's en andere risico's die de soliditeit van het pensioenfonds kunnen aantasten;
- Het beheersen van de financiële risico's over de lange termijn door periodiek een haalbaarheidstoets te maken.

Het bestuur onderschrijft de uitgangspunten van een beheerste en integere bedrijfsvoering en heeft deze geïmplementeerd. Het bestuur heeft een Gedragscode, een Compliance Charter, een Klokkenluidersregeling en een Incidentenregeling opgesteld. Het bestuur heeft aan KPMG Advisory N.V. opdracht gegeven om jaarlijks onderzoek te doen onder de bestuursleden en alle aan het pensioenfonds verbonden personen (waaronder de leden van het Verantwoordingsorgaan en de Visitatiecommissie) naar de naleving van de Gedragscode. In deze jaarrekening treft u hiervan een verslag aan.

Met betrekking tot de haalbaarheidstoets geldt dat er in 2017 een haalbaarheidstoets is uitgevoerd die tijdig voor de deadline van 1 juli 2017 bij DNB ingediend is.

Verantwoordingsorgaan en intern toezicht

Het bestuur van het fonds besteedt conform de Pensioenwet en de Wet versterking bestuur pensioenfondsen veel aandacht aan de opzet en inrichting van de organisatie, inclusief de interne beheersing. Reglementair is bepaald hoe het bestuur omgaat met de rol als bestuurder en invulling geeft aan begrippen als goed bestuur, Verantwoordingsorgaan en intern toezicht.

Vanaf 2008 is het Verantwoordingsorgaan (VO) actief. Het VO bestaat uit een vertegenwoordiging van werknemers, werkgevers en pensioengerechtigden. De verantwoording die het bestuur aflegt is onderdeel van de jaarverslagcyclus. Ook na de implementatie van het nieuwe bestuursmodel per 1 juli 2014 is het Verantwoordingsorgaan operationeel. In de samenstelling van het Verantwoordingsorgaan heeft per die datum geen wijziging plaatsgevonden. Wel is het takenpakket van het Verantwoordingsorgaan uitgebreid. Op grond van de Wet versterking bestuur pensioenfondsen heeft het Verantwoordingsorgaan nieuwe stijl een aantal belangrijke taken erbij gekregen, zoals een adviesrecht over de vorm en inrichting van het intern toezicht, het vaststellen en

wijzigen van het communicatie- en voorlichtingsbeleid, het sluiten, wijzigen of beëindigen van de uitvoeringsovereenkomst met de werkgever en liquidatie van het pensioenfonds. Deze taken lagen tot 1 juli 2014 grotendeels bij de Algemene Vergadering van Deelnemers. De Algemene Vergadering van Deelnemers is per 1 juli 2014 omgedoopt tot Algemene Vergadering van Deelnemers en Gepensioneerden. Deze vergadering heeft geen formele bevoegdheden. Het bestuur belegt eenmaal per jaar een informatiebijeenkomst voor de deelnemers en (pre-)pensioengerechtigden.

Voor intern toezicht is gekozen voor een jaarlijkse visitatie door een Visitatiecommissie. Tot 1 juli 2014 was het wettelijk verplicht om eens per drie jaar, de beleids- en bestuursprocedures en – processen, de checks and balances, de wijze waarop de uitvoering van de regeling wordt bestuurd en aangestuurd en de wijze waarop wordt omgegaan met de risico's op de langere termijn voor (de dekkingsgraad van) het pensioenfonds te laten beoordelen. Het bestuur had echter gekozen om frequenter een (deel)visitatie te laten uitvoeren. Deze praktijk wordt vanaf 1 juli 2014 voortgezet, waarbij visitatie vanaf die datum jaarlijks verplicht is.

In het najaar van 2017 heeft het bestuur de Visitatiecommissie gevraagd de jaarlijkse visitatie uit te voeren. Deze visitatie is uitgevoerd in de periode februari 2018 – april 2018 en de rapportage is in mei 2018 opgeleverd. Het bestuur heeft de Visitatiecommissie de opdracht gegeven om zich naast de wettelijke taken specifiek ook te richten op het sluiten door SSgA van het PALM-fonds en het proces rondom een aangepaste afdekking van het renterisico. U vindt een samenvatting van de bevindingen van de Visitatiecommissie elders in dit jaarverslag.

Deskundigheidsbevordering en evaluatie functioneren bestuur

In 2017 hebben bestuursleden op individuele basis bijeenkomsten bijgewoond om hun deskundigheid te vergroten. Met name thema bijeenkomsten ten aanzien van het Algemeen Pensioenfonds, een betrekkelijk nieuw type pensioenfonds dat per 1 januari 2016 een wettelijke basis heeft gekregen, zijn bezocht.

Bij de beoordeling van de deskundigheid en geschiktheid van de individuele bestuursleden hanteert het bestuur de Handreiking geschikt pensioenfondsbestuur van de Pensioenfederatie als maatstaf. Het bestuur beschikt over een generiek bestuurlijk profiel met daaraan gekoppelde deskundigheids- en geschiktheidsvereisten alsmede competenties. Wanneer een vacature binnen het bestuur ontstaat, wordt op basis van het generieke profiel een specifiek individueel profiel opgesteld.

Gedurende het jaar heeft het bestuur zich verdiept in een aantal actuele onderwerpen, onder meer:

- De aanbevelingen in het rapport van de Visitatiecommissie, specifiek het ontwikkelen van risicomanagement tot een integraal risicomanagementbeleid, waarna vervolgens risicomonitoring en –rapportage verder opgepakt kunnen worden;
- De werking van de renteafdekking, specifiek de werking en de risico's verbonden aan het beleggen in de EuroPalms van SSgA en alternatieven voor de renteafdekking;
- De werking van afdekking van het valutarisico;
- De ontwikkelingen rond de introductie van het Algemeen Pensioenfonds.

Dit is gebeurd op basis van presentaties door de adviserend actuaris en de vermogensbeheerders SSgA en KasBank, discussies in bestuursvergaderingen en het volgen van workshops en themabijeenkomsten van o.a. DNB en de Pensioenfederatie.

Tevens is er voor het bestuur een cursus georganiseerd met als thema Vermogensbeheer. Tijdens een intensieve dag is op basis van theorie en casussen gewerkt aan verdere verbreding en verdieping van diverse aspecten op het gebied van zowel algemeen als fonds-specifiek vermogensbeheer.

In 2017 is gewerkt aan het updaten van het Opleidings- en geschiktheidsplan. In dit plan is vastgelegd dat er elk jaar een zelfevaluatie plaatsvindt van het bestuur als geheel en individueel van elk bestuurslid. Iedere twee jaar zal een externe partij bij de evaluatie betrokken worden. In 2017

heeft er een leerzame sessie plaatsgevonden onder leiding van Social Capital Company. Op basis van zelfperceptie en input van observatoren is gewerkt aan het verkrijgen van inzicht in de eigen rol van elk bestuurslid binnen het team en de teamrollen die in het bestuur als geheel vertegenwoordigd zijn. Deze aanpak heeft gezorgd voor meer inzicht in zowel de eigen rol in het team als die van de andere bestuursleden en heeft positief bijgedragen aan het teamgevoel.

Periodiek vindt evaluatie plaats van het functioneren van het bestuur. Dit gebeurt op basis van interviews van bestuursleden met de voorzitter van het fonds. Aan het functioneren van het bestuur als collectief wordt in bestuursvergaderingen aandacht gegeven.

Naleving Code Pensioenfondsen

Op 1 januari 2014 is de Code Pensioenfondsen (hierna: de Code) in werking getreden. De Code is opgesteld door de Pensioenfederatie en de Stichting van de Arbeid, die hiermee normen formuleren voor 'goed pensioenfondsbestuur'. De Code komt voor pensioenfondsen in de plaats van de Principes voor goed pensioenfondsbestuur, die de Stichting van de Arbeid in 2005 heeft gepubliceerd. Per 1 juli 2014 is de Code ook wettelijk verankerd in de Pensioenwet. De Code is gebaseerd op het 'pas toe of leg uit principe.' Dit betekent dat het volledig naleven van de Code niet verplicht is, maar dat afwijkingen mogelijk zijn. In dat geval wordt een pensioenfonds geacht aan te geven waarom bepaalde afwijkende keuzes gemaakt zijn.

In de Code wordt ingegaan op de rol van het bestuur, het Verantwoordingsorgaan en het intern toezicht. De Code bevat ook thema's als integraal risicomanagement, beloningen, diversiteit en verantwoord beleggen. Daarnaast wordt in de Code aangegeven hoe benoeming, ontslag en zittingstermijnen van bestuursleden en leden van andere organen geregeld worden.

De Code bevat in totaal 83 normen. Het bestuur onderschrijft de Code en de normen die in de Code zijn vastgelegd. Dit uitgangspunt is ook in de statuten van het pensioenfonds vastgelegd. Hierna wordt aangegeven welke normen niet (volledig) worden toegepast:

- Norm 4: Het bestuur zorgt voor een noodprocedure om in spoedeisende situaties te kunnen handelen.

Het bestuur moet snel kunnen reageren als zich een calamiteit voordoet. Voor dit doel is een WhatsApp groep opgezet zodat de bestuursleden elkaar in het geval van een spoedeisende situatie snel kunnen bereiken om te overleggen. Om de communicatielijnen tussen enerzijds het bestuur en anderzijds de ambtelijk secretaris en de externe providers (de contactpersonen) duidelijk vast te leggen is er een telefoonlijst opgesteld met alle relevante telefoonnummers van contactpersonen en hun vervangers. De noodprocedures van de partijen waaraan het pensioenfonds werkzaamheden heeft uitbesteed zullen nog worden opgevraagd en besproken worden met de betreffende partijen.

- Norm 26: Het bestuur meet hoe effectief de ingezette communicatiemiddelen zijn. Dit doet het periodiek, maar ten minste elke drie jaar.

In de communicatie van het pensioenfonds speelt de eigen website van het pensioenfonds een steeds belangrijker rol. Op de website is een enquêteformulier geplaatst waarmee bezoekers van de website wordt gevraagd om een beoordeling van de website in te vullen. In het kader van communicatie en de Wet pensioencommunicatie is er gewerkt aan het Beleidsplan Communicatie 2016-2019. De communicatiecommissie rapporteert periodiek in het bestuur over de voortgang en de behaalde resultaten. Toetsing blijft beperkt tot een expert opinion van een externe communicatieadviseur. Gezien de geringe omvang van het pensioenfonds en het feit dat het pensioenfonds zich oriënteert op de toekomst is voorsnog afgezien van uitgebreide toetsing bij de doelgroep.

- Norm 66: Het bestuur stelt - in overleg met het desbetreffende orgaan - concrete stappen vast om te bevorderen dat fondsorganen divers worden samengesteld. Ook geeft het bestuur aan hoe en binnen welke termijnen het van plan is om de gewenste diversiteit in leeftijd en geslacht te realiseren. Het bestuur legt dit vast in een diversiteitsbeleid. Jaarlijks beoordeelt het bestuur in hoeverre de gestelde doelen zijn gehaald. Driejaarlijks evalueert het bestuur het diversiteitsbeleid.
Norm 66: In het bestuur of het Verantwoordingsorgaan zitten ten minste één man en één vrouw.
Norm 67: In het bestuur of het Verantwoordingsorgaan zitten ten minste één lid boven en één lid onder de veertig jaar.

Het blijkt in de praktijk bijzonder lastig om binnen de onderneming voldoende geschikte leden te vinden die bereid en in staat zijn om een rol als bestuurder of lid van het Verantwoordingsorgaan te vervullen. Wel is bij de ondernemingsraad, als benoemende partij van de leden namens de werknemers in het bestuur, en bij de werkgever, als benoemende partij van de leden namens de werkgever in het bestuur aangegeven, dat het bestuur voorstander is van het laten meedraaien van kandidaat-bestuursleden tijdens bestuursvergaderingen. Hierbij is aangegeven dat het bestuur streeft naar diversiteit in leeftijd en geslacht. Dit geldt op overeenkomstige wijze voor de samenstelling van het Verantwoordingsorgaan. Bij elke vacature die ontstaat in het bestuur of het Verantwoordingsorgaan krijgt het streven naar diversiteit aandacht en wordt dit streven besproken met de benoemende partij. In de Visitatiecommissie heeft 1 vrouwelijk lid zitting.

Naleving wet- en regelgeving

Het bestuur is niet bekend met overtredingen van wet- en regelgeving. Overeenkomstig artikel 96 van de Pensioenwet wordt vermeld dat het pensioenfonds in het afgelopen jaar geen dwangsommen en boetes zijn opgelegd.

Gedragscode

Zoals eerder in dit verslag reeds aangegeven heeft het bestuur aan KPMG Advisory N.V. opdracht gegeven om jaarlijks onderzoek te doen onder de bestuursleden en alle bij het pensioenfonds betrokken personen naar de naleving van de Gedragscode. Onderdeel van het onderzoek is een assessment dat door alle bestuursleden online wordt afgelegd. De bevindingen van KPMG Advisory worden vastgelegd in een rapport. Door de ambtelijk secretaris van het pensioenfonds wordt een overzicht bijgehouden van de nevenfuncties van de bestuursleden en leden van het Verantwoordingsorgaan. KPMG Advisory wordt jaarlijks uitgenodigd in een bestuursvergadering om het rapport van de uitgevoerde toets toe te lichten. Op basis van de casussen van het assessment, de beantwoording van de vragen door de individuele bestuursleden en de rapportage van KPMG Advisory daarover heeft er in het voorjaar van 2018 een geanimeerde discussie plaatsgevonden in de bestuursvergadering. Dit heeft bijgedragen tot meer inzicht en gevoel van de individuele bestuursleden in compliance issues en integriteitsdilemma's. In het kader van de toetsing op de naleving van de Gedragscode in 2017 hebben ook de leden van de Visitatiecommissie het assessment afgelegd.

Toezichthouder

DNB organiseert een aantal maal per jaar een seminar voor bestuursleden van pensioenfondsen. Naast de behandeling van inhoudelijke thema's in workshops en het geven van een toelichting op de toezichtthema's van DNB, is het doel van deze seminars nadrukkelijk ook het bevorderen van het contact tussen DNB en pensioenfondsen. Bestuursleden van ons pensioenfonds wonen regelmatig deze seminars bij. Er zijn geen verdere bijzonderheden te vermelden.

Uitbesteding

Het bestuur heeft een aantal werkzaamheden uitbesteed waaronder het vermogensbeheer (aan SSgA), valuta-afdekking (aan KasBank) en de administratie (aan Ecolab B.V.). Ecolab B.V. heeft de uitkeringenadministratie uitbesteed aan Aon Hewitt. Per 1 december 2017 heeft Aon Hewitt de pensioenadministratie van haar klanten (waaronder de uitkeringenadministratie van Pensioenfonds Ecolab) overgedragen aan RiskCo Administrations.

Het bestuur is zich ervan bewust dat de verantwoordelijkheid voor de uitbestede werkzaamheden bij het bestuur blijft. Hiertoe worden mandaten overeengekomen, respectievelijk uitvoeringovereenkomsten gesloten. Het beheren van de vermogenspositie door SSgA en KasBank en de resultaten hiervan worden nauwgezet gemonitord door het bestuur, daarbij ondersteund door de nieuw ontwikkelde risicorapportage en de beleggingsdeskundige van Willis Towers Watson. Daarnaast geven SSgA en KasBank een ISAE 3402 rapportage af. Deze worden door het bestuur geanalyseerd en bij afwijkingen in de overeengekomen performance wordt direct in overleg getreden met betrokkenen.

In 2014 is een controle uitgevoerd op de vastlegging van de uitbesteding aan de vermogensbeheerder naar aanleiding van het themaonderzoek uitbesteding van DNB (self-assessment). Daarbij is geconcludeerd dat de vastlegging van de beleggingsrichtlijnen in de overeenkomst met de vermogensbeheerder te summier was. Daarop is met de vermogensbeheerder een nadere invulling van deze vastlegging afgestemd en vastgelegd. Ook met KasBank is een dergelijk traject doorlopen. In dit traject zijn nieuwe afspraken gemaakt inzake het onderpandbeheer en zijn ook alle contracten geactualiseerd.

Communicatie

In het boekjaar is wederom aandacht besteed aan communicatie. Op grond van de Wet Pensioencommunicatie diende het fonds uiterlijk op 1 juli 2016 Pensioen 1-2-3 geïmplementeerd te hebben. Pensioen 1-2-3 biedt de deelnemer gelaagde informatie over zijn pensioenregeling. De deelnemer kan zelf beslissen tot op welk detailniveau hij de informatie wil bekijken: op hoofdlijnen (laag 1), met een toelichting op de hoofdlijnen (laag 2) of gedetailleerd (laag 3). Laag 1 vervangt de startbrief. Pensioen 1-2-3 komt het best tot zijn recht in digitale vorm. Dit gegeven in combinatie met de verplichting voor het fonds uit hoofde van de Wet Pensioencommunicatie om Pensioen 1-2-3 op een website beschikbaar te stellen is voor het bestuur aanleiding geweest een eigen website te ontwikkelen: www.pfecolab.nl. Pensioen 1-2-3 is tijdig, d.w.z. vóór 1 juli 2016, op deze website beschikbaar gesteld. In 2017 is verder gewerkt aan het uitbreiden en up to date houden van de informatie op de website. Naast algemene informatie over het fonds en fondsdocumenten, wordt maandelijks de dekkingsgraad op de website geactualiseerd en worden er nieuwsberichten op de website geplaatst. Het taalgebruik van deze nieuwsberichten is specifiek afgestemd op een zo groot mogelijke lezersgroep. De Ecolab Pensioen Nieuwsbrief, het schriftelijke pensioeninformatieblad dat 2 tot 3 maal per jaar aan alle deelnemers werd toegezonden, is met het plaatsen van nieuwsberichten op de website vervallen.

Bestuursvergaderingen

Het bestuur van het pensioenfonds heeft het afgelopen jaar 7 maal vergaderd. Naast de reguliere beleidscyclus stonden de volgende belangrijke onderwerpen op de agenda:

- Voortdurende opvolging van de actuele maanddekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds;
- Opstellen van een nieuw herstelplan en de voortdurende monitoring van het herstelplan;
- Monitoren van het crisisplan;
- Voortdurende monitoring van de beleggingen en opvolging van het beleggingsbeleid;
- Verder ontwikkelen van risicomanagement tot een integraal risicomanagement beleid waarna vervolgens risicomonitoring en –rapportage verder opgepakt kunnen worden. In dit kader is de bestaande (financiële) risicorapportage verder uitgebreid en is er een SIRA (Systematische Integriteit Risico Analyse) opgesteld. Tevens is er gewerkt aan de inventarisatie, het

beschrijven en het analyseren van de overige niet-financiële risico's. De SIRA en de analyse van de overige niet-financiële risico's zijn vastgelegd in een nieuw document;

- Op verzoek van het bestuur heeft het bestuur eind 2017 een externe partij de opdracht gegeven een onafhankelijk risico-assessment uit te voeren. Doel van dit assessment en de ondersteuning van deze externe partij was om een verdiepingsslag te maken in het integrale risicomangement zoals het fonds dat hanteert en uitvoert. De resultaten en aanbevelingen van het risico-assessment zijn in het eerste kwartaal van 2018 met het bestuur besproken.
- Het actualiseren van het pensioenreglement en de ABTN;
- Het opstellen en periodiek bespreken van de Jaarkalender;
- Er is aandacht besteed aan het vergroten van de deskundigheid van alle bestuursleden;
- Het te hanteren premie- en toeslagenbeleid voor de jaren 2017 en 2018;
- De vastlegging van de missie, de visie en de strategie van het pensioenfonds, waaronder de risicohouding.
- Update van de in 2015 uitgevoerde ALM-studie en de jaarlijkse Haalbaarheidstoets;
- In vervolg op de Kwetsbaarheidsanalyse die in 2015 bij DNB is ingediend en de Strategische Heroriëntatie die in het vervolg op de Kwetsbaarheidsanalyse is opgesteld, is er een Toekomstplan opgesteld en ingediend bij DNB. In dit plan is het onderzoek naar de toekomstbestendigheid van het pensioenfonds vastgelegd. Als onderdeel van het plan is een SWOT-analyse opgenomen (analyse van de sterktes en zwaktes en kansen en bedreigingen van/voor het pensioenfonds). Conclusie van het bestuur in het Toekomstplan is dat het bestuur van oordeel is dat de gesignaleerde financiële en niet-financiële kwetsbaarheden de toekomstbestendigheid van het pensioenfonds op de middellange termijn niet in gevaar brengen. Het bestuur heeft geen vragen of opmerkingen van DNB ontvangen na indiening van het Toekomstplan;
- Het actualiseren en up to date houden van de eigen website van het pensioenfonds.

Financiële paragraaf

Samenvatting van de financiële positie van het pensioenfonds en ontwikkelingen gedurende het jaar

(x € 1.000)	Pensioen- vermogen	Technische voorzieningen
Stand per 1 januari 2017	108.053	100.608
Beleggingen	4.324	-1.518
Premiebijdragen (exclusief kosten en risicopremie's)	1.881	1.689
Waardeoverdrachten	0	0
Kosten	-89	-89
Uitkeringen	-2.421	-2.415
Kanssystemen (sterfte, uitruil en invaliditeit)	-122	29
Voorwaardelijke toeslagverlening	0	62
Wijziging overlevingstafels	0	0
Wijziging ervaringssterfte	0	0
Overige wijzigingen	126	-1
Stand per 31 december 2017	111.752	98.365

Conform de aanbevelingen Uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie heeft het pensioenfonds vastgesteld wat de kosten zijn van pensioenbeheer in euro per deelnemer. De kosten voor pensioenbeheer worden gevormd door de som van de pensioenuitvoeringskosten en de vermogensbeheerkosten. Het aantal deelnemers is de som van het aantal actieve deelnemers en gepensioneerden. Deze kosten bedragen € 1.591,00 per deelnemer. In 2016 waren deze kosten € 1.503,00 per deelnemer. De toename wordt veroorzaakt door een toename van de totale kosten van circa € 9.000,00 en een afname van het aantal deelnemers van 310 naar 298.

Uitvoeringskosten

	2017 €	% gemiddeld beheerd vermogen	2016 €
Pensioenuitvoeringskosten	313	0,28%	296
Vermogensbeheerkosten		0,15%	
-Beheerkosten SSGA	126		119
-Advieskosten Towers Watson	39		22
-Kosten fiduciair beheer KasBank	-9		29
Transactiekosten	5		0
Integrale kosten pensioenregeling	474	0,43%	466

De transactiekosten maken momenteel onderdeel uit van de vermogensbeheerkosten en worden handmatig uitgesplitst conform opgave van SSGA. De uitsplitsing van de cijfers wijkt af van de opgenomen cijfers in de staat van baten en lasten. Deze aanpassing is gedaan om een betere vergelijking van de onderlinge cijfers inzake de uitvoeringskosten te geven.

De negatieve kosten van het fiduciair beheer bij de KasBank hebben betrekking op een correctie.

Herstelplan

Aangezien de beleidsdekkingsgraad per 1 januari 2017 104,6% was en per die datum lager was dan de vereiste dekkingsgraad van 114,1%, diende het bestuur zoals eerder in dit verslag vermeld opnieuw een evaluatie van het herstelplan uit te voeren en in te dienen bij DNB. De evaluatie van het herstelplan is tijdig, d.w.z. vóór 1 april 2018, bij DNB ingediend. Het bestuur heeft onveranderd gekozen voor de maximale hersteltermijn van 10 jaar, welke afloopt in 2027. Uit het herstelplan blijkt dat tijdig herstel op basis van fondsrendement mogelijk is zonder de inzet van kortingsmaatregelen.

Beleggingsparagraaf

Beleggingen/Beleggingsresultaten

De financiële positie van het pensioenfonds is méér afhankelijk van de beleggingsresultaten (koers- en valuta-ontwikkeling, alsmede de rente- en dividendinkomsten) dan van premie-inkomsten.

De beleggingsportefeuille van het Pensioenfonds ter waarde van € 112 miljoen, bestond op 31 december 2017 uit:

	2017	2016
Vastrentende fondsen	61,6%	63,2%
Aandelenfonds	38,1%	36,7%
Liquide middelen	0,3%	0,1%

In **2017** zijn de volgende beleggingsresultaten geboekt:

0,3% op de vastrentende fondsen: dit is iets lager dan het marktgemiddelde (benchmark: 0,6%)

7,9% op het aandelenfonds: dit is boven het marktgemiddelde (benchmark was: 7,5%)

5,7% op de totale portefeuille: dit is boven het marktgemiddelde (benchmark: 5,5%)

Over 2017 was het absolute rendement op de vastrentende waarden fondsen gelijk aan 0,3%. De benchmark liet een absoluut rendement van 0,6% zien waardoor er sprake was van een underperformance van -/0,3% voor de vastrentende waarden ten opzichte van de benchmark. De aandelenbeleggingen lieten een absoluut rendement zien van 7,9%, tegen 7,5% voor de benchmark. Dat betekende dus dat de aandelenbeleggingen een outperformance hebben laten zien van 0,4% versus de benchmark. De vastrentende waarden bestaan uit het SSgA Euro Corporate Bond Index Fund (Europese bedrijfsobligaties) en het SSgA Euro Core Treasury Bond Index Fund (staatsobligaties van de Europese kernlanden met de hoogste kredietwaardigheid). De doelstelling van deze fondsen is het nauwgezet volgen van de betreffende benchmark (index). Het pensioenfonds belegt daarnaast ook in vastrentende waarden fondsen met langere looptijden en daarmee een hogere rentegevoeligheid. Dit zijn de zogenaamde PALMS-fondsen die enerzijds bestaan uit beleggingen in liquide middelen en obligaties met een korte looptijd en anderzijds renteswaps gebruiken om de gemiddelde looptijd te verlengen. Deze fondsen zijn niet meegenomen in de performance van de vastrentende waarden vanwege het feit dat deze voor een substantieel deel bestaan uit de genoemde renteswaps. Daarbij is het rendement van deze fondsen minder relevant daar deze fondsen als doelstelling hebben om de waardeverandering van de pensioenverplichtingen, uit hoofde van bewegingen in de marktrente, te compenseren met een gelijkgerichte waardeverandering. Het rendement op zich heeft geen informatieve waarde en is enkel gericht op de ontwikkeling van de pensioenverplichtingen.

Naast de beleggingen had het pensioenfonds over 2017 ook het valutarisico van de Euro ten opzichte van de USD, GBP, YEN en CHF afgedekt. Doordat de Euro gedurende 2017 sterk in waarde is gestegen, heeft deze afdekking ook een sterk positieve waarde laten zien. Deze waardestijging van de valuta-afdekking compenseerde overigens de waardedaling van de beleggingen uit hoofde van de valutabewegingen (deze waarde was gedaald in termen van de overige valuta ten opzichte van de

Euro). Dat is immers ook de doelstelling van deze risicoafdekking. Gecorrigeerd voor het resultaat op de afdekking van het valutarisico resteerde een absoluut rendement van 5,7% voor de integrale beleggingsportefeuille.

Het beleggingsrendement na aftrek van beleggingskosten bedraagt 5,5%.

In 2016 zijn de volgende beleggingsresultaten geboekt:

4,1% op de vastrentende fondsen: dit is iets lager dan het marktgemiddelde (benchmark: 4,2%)

11,1% op het aandelenfonds: dit is boven het marktgemiddelde (benchmark was: 10,7%)

10,6% op de totale portefeuille: dit is boven het marktgemiddelde (benchmark: 10,4%)

Onder de benchmark wordt verstaan de norm waarmee kosten en prestaties van instellingen uit dezelfde sector worden vergeleken.

Dit resultaat is onder meer een gevolg van de ontwikkelingen van de financiële markten in de loop van 2017. De resultaten over 2017 zijn lager dan over 2016. In 2017 komt het resultaat uit boven de gehanteerde benchmark. De waarde van de totale portefeuille is in 2017 met 3,5% toegenomen. In 2016 was er een toename van 7,0%.

De vermogensbeheerder van het Pensioenfonds Ecolab, State Street global Advisors, heeft voor de beleggingen in het aandelenfonds van het bestuur een passief mandaat gekregen. Dat wil zeggen, dat de markt 'gevolgd' dient te worden en dat er geen 'outperformance' ten opzichte van de benchmark wordt nagestreefd. Naar de mening van het bestuur houdt het streven naar 'outperformance' te hoge risico's in. Een bijkomend voordeel van dit minder risicovolle beleid is dat de hiermee verbonden beheerskosten aanzienlijk lager zijn.

SSgA gebruikte Eonia voor het vaststellen van de performance van de benchmark voor de PALMS. Deze benchmark bestond uit een mandje van swaps samenhangende met de looptijd van het betreffende PALMS-fonds. De waardering van de PALMS zelf werd gedaan op basis van de actuele waardering van de onderliggende obligaties en renteswaps, waarbij de Euribor werd gebruikt. Hierdoor ontstonden er waarderingsverschillen. Deze waarderingsverschillen werden groter of kleiner naarmate het verschil tussen deze twee rentevoeten van elkaar afweek. Vanaf nu wordt de waardeverandering van het nieuwe PALMS-fonds als geheel afgezet tegen de waardeverandering van de TV uit hoofde van renteveranderingen. Er is dus geen "eigen" benchmark meer van het PALMS-fonds, maar we kijken nu enkel naar de waardeverandering van de TV.

Het PALMS-fonds wordt passief beheerd, waarbij er gebruik wordt gemaakt van obligaties, renteswaps en twee geldmarktfondsen. De twee geldmarktfondsen moeten ervoor zorgen dat het rendement van de liquide middelen in het PALMS-fonds gelijk of hoger is dan de 6-maands Euribor die in de swaps wordt gebruikt. Daarvoor zullen de looptijden van de onderliggende beleggingen in de geldmarktfondsen gemiddeld wat hoger zijn dan 6 maanden en zal er, op beperkte schaal, wat kredietrisico's genomen worden. In de praktijk zal hierdoor veelal een klein verschil ontstaan tussen het rendement van de geldmarktfondsen en de 6-maands Euribor, hetgeen effect heeft op het totaalrendement binnen het PALMS-fonds. De waardering van de swaps binnen het PALMS-fonds gebeurt onafhankelijk door de custodian van SSgA. Het PALM-fonds kent enig kredietrisico. Bij voortzetting van dit fonds in de toekomst, zal dit naar verwachting toenemen. SSgA heeft echter het EuroPalms fonds per 1 april 2018 gesloten. Na zorgvuldige afwegingen en diverse analyses heeft het bestuur besloten om een switch van het EuroPalms fonds van SSgA naar een staatsobligatiefonds van Vanguard te effectueren. U vindt daarover in de Reactie door het bestuur van het pensioenfonds op het verslag van de Visitatiecommissie eerder in dit verslag meer informatie.

Daarnaast is besloten dat het bestuur beleggingsresultaten niet beïnvloed wil zien door valutakoersschommelingen, zoals dat in het verleden is gebeurd. Daartoe zijn met ingang van 2007 valutakoersschommelingen afgedekt via een valuta-hedge, waarvoor een vergoeding wordt betaald. Een ander

voordeel van het afdekken van valutaschommelingen is dat op grond van de geldende regelgeving een lagere veiligheidsbuffer vereist is.

Het bestuur laat periodiek een ALM-studie uitvoeren. Dit is voor het laatst in het voorjaar van 2015 gebeurd. In deze studie zijn de impact van het nFTK alsmede de gevolgen van het sluiten van het fonds voor nieuwe deelnemers geanalyseerd. Tevens is er een aantal beleidsvarianten doorgerekend. Op basis van de studie is besloten tot een herijking van het beleggingsbeleid. De strategische asset mix is ongewijzigd gelaten, maar de renteafdekking is per 3 november 2015 bijgesteld van 75% naar 62,5%.

Aan het einde van 2016 is besloten om een update te laten maken van de ALM-studie uit 2015. Dit om te toetsen of het bestuur met het oog op gewijzigde financiële positie van het fonds en de veranderingen in het economisch klimaat nog steeds achter de op basis van de in 2015 uitgevoerde ALM-studie gemaakte beleidskeuzes stond. Tevens is het huidige fondsbeleid getoetst aan de vastgestelde risicohouding, waarbij de korte en lange termijn risico's in kaart zijn gebracht. Gezien het gesloten karakter van het pensioenfonds en onzekerheid over de toekomst ligt de nadruk bij de beoordeling van de resultaten op de eerste 5 jaar. De uitkomsten van de update van de ALM-studie zijn besproken in de eerste bestuursvergadering van 2017. De uitkomsten zijn geen aanleiding geweest om het huidige beleggingsbeleid, waaronder de rente-afdekking, aan te passen.

Het pensioenfonds is verantwoordelijk voor een goede financiële uitvoering van de pensioenregeling. Tegelijkertijd heeft het pensioenfonds een maatschappelijke verantwoordelijkheid.

Verantwoord beleggen houdt in: zodanig beleggen dat je dit kunt verantwoorden, zowel vooraf als achteraf. Wanneer gesproken wordt over 'verantwoord beleggen' wordt doorgaans bedoeld op de volgende aspecten:

- E (environment, milieu)
- S (sociaal, sociaal-maatschappelijk beleid)
- G (governance). Daartoe kunnen eventueel ook worden gerekend: ethiek en integriteit.

Het pensioenfonds heeft de wens om het beleggingsbeleid aan te laten sluiten bij de karakteristieken van de deelnemers en de aangesloten onderneming. Met de aangesloten onderneming wordt een dialoog opgestart over de maatschappelijke aspecten die voor de aangesloten onderneming relevant zijn. Dit leidt tot de volgende uitgangspunten voor verantwoord beleggen:

- De Global Compact Principles van de Verenigde Naties zijn leidend.
- Onderschrijven van de Principles for Responsible Investment (PRI).
- Het pensioenfonds conformeert zich aan de Nederlandse wetgeving welke verbiedt om te beleggen in ondernemingen die zich bezighouden met het vervaardigen van clustermunitie. Daarbij is een maximum van 5% aan allocaties toegestaan ingeval deze ondernemingen onderdeel uitmaken van de standaardbenchmark. Verder heeft het pensioenfonds geen specifiek beleid opgesteld aangaande maatschappelijk verantwoord beleggen.

Financiële positie

De omvang van het vermogen van het Pensioenfonds nam in 2017 toe met € 3.699 en komt per 31 december 2017 uit op € 111.752. De door de actuaris berekende voorziening pensioenverplichting is € 98.365. Uitleg hierover vindt u terug in de toelichtingen op de jaarrekening. De belangrijkste indicatie van de financiële positie van het pensioenfonds is de dekkingsgraad. Deze wordt als volgt berekend: pensioenvermogen/pensioenverplichtingen x 100%.

De hoogte van de pensioenverplichtingen wordt in belangrijke mate bepaald door de hoogte van de marktrente. Wanneer de marktrente omlaag gaat, gaan de verplichtingen omhoog. De dekkingsgraad van het Pensioenfonds was per 31 december 2016 107,4% en per 31 december 2017 was deze 113,6%.

Pensioenparagraaf

Toeslag

Bij de beoordeling van de financiële positie is het belangrijk welk niveau van toeslagverlening wordt nagestreefd, los van beperkingen die ongewisse toekomstige ontwikkelingen mogelijk met zich mee zullen brengen.

Het pensioenfonds heeft met betrekking tot het toeslagenbeleid aan de gewezen deelnemers en pensioengerechtigden meegedeeld te streven naar waardevastheid van de opgebouwde aanspraken en pensioenuitkeringen. De toeslagverlening is voorwaardelijk. Het toeslagenbeleid komt overeen met de toeslagenmatrix en met hetgeen is opgenomen in de ABTN van het Pensioenfonds. Er wordt een onderscheid gemaakt in toeslag tussen actieve en niet-actieve deelnemers.

In 2017 heeft het bestuur besloten, gezien de dekkingsgraad en het geldende beleid voor de toeslagverlening, om over de opgebouwde rechten in de huidige pensioenregeling van actieve deelnemers een toeslag te verstrekken van 0,07% per 1 januari 2018. Over de overige opgebouwde rechten en aanspraken heeft het bestuur een toeslag toegekend van 0,06%.

Franchise

De opbouw van pensioenrechten geschiedt onder aftrek van een franchise. Deze franchise is vanaf 1 januari 2017 vastgesteld conform het van toepassing zijnde reglement en bedroeg € 14.095,00.

Premie

Uit de analyse van de kostendekkendheid van de premie die op verzoek van het bestuur jaarlijks wordt uitgevoerd is gebleken dat de premie ook in 2017 kostendekkend was.

Het fonds is per 1 januari 2015 een gesloten fonds geworden, dit betekent dat er vanaf die datum geen nieuwe deelnemers zullen toetreden en dat er uitsluitend pensioenopbouw plaatsvindt voor werknemers die op 31 december 2014 in dienst waren van Ecolab en op die datum deelnemer waren van het fonds. Door deze ontwikkeling is de marge in de premie verder verkleind.

Het bestuur heeft besloten dat over 2017 wederom de vastgestelde maximale premie bij de werkgever wordt geheven. De ingehouden pensioenpremie is als volgt samengesteld:

	2017	2016
Werkgeversbijdrage pensioenfonds	1.715	1.827
Werknemersbijdrage pensioenfonds	<u>288</u>	<u>306</u>
Totale premie inkomsten	2.003	2.133

Conform de voorschriften van het FTK wordt de kostendekkende premie bepaald. De kostendekkende premie is gelijk aan de kosten van opbouw van de actieven, rekening houdend met de aan hen toe te rekenen kosten en solvabiliteitsopslag. Bij de berekening van de gedempte kostendekkende premie wordt rekening gehouden met een verwachte rendementscurve die overeenkomt met een verwacht rendement van ongeveer 4,3%. Daarbij wordt conform wettelijke voorschriften een opslag voor toekomstige voorwaardelijke toeslagverlening ingerekend ter hoogte van ongeveer 2,2%.

	2017	2016
Kostendeekkende premie	2.392	2.172
Gedempte kostendeekkende premie	1.890	1.880
Feitelijke premie	2.003	2.133

De kostendeekkende premie bedraagt voor 2017 € 2.392. De gedempte kostendeekkende premie bedraagt € 1.890. De feitelijke premie wordt getoetst aan de gedempte kostendeekkende premie. De feitelijke premie is hoger dan de gedempte kostendeekkende premie en deze komt uit op € 2.003. De feitelijke premie bestaat uit de gedempte premie ter grootte van € 1.890 en een extra premie ter grootte van € 113.

De (gedempte) kostendeekkende premie is als volgt samengesteld:

	Kostendeekkende premie	Gedempte kostendeekkende premie
Actuariële benodigde koopsom voor pensioenopbouw en risicodekking	1.812	897
Opslag voor vereist eigen vermogen	255	127
Opslag voor uitvoeringskosten	325	325
Opslag voor voorwaardelijke toeslagverlening	-	541
Totaal	2.392	1.890

Actuariële paragraaf

De actuariële analyse van het saldo van baten en lasten kan als volgt weergegeven worden:

	2017	2016
Beleggingen		
Directe en indirecte beleggingsopbrengsten	4.485	8.746
Kosten vermogensbeheer	-161	-170
Benodigde interest	221	57
Wijziging marktrente	1.297	-8.279
Resultaat op beleggingen	5.842	354
Premie		
Feitelijke premies	2.003	2.133
Actuarieel benodigd voor pensioenopbouw	-1.689	-1.600
Voor dekking directe kosten in premie	-123	-210
Technische risicopremies	-325	-111
Bestemd voor toeslagverlening	0	0
Resultaat op premie	-134	212
Resultaat op waardeoverdrachten	0	97
Resultaat op kosten	101	0
Resultaat op uitkeringen	-6	-4
Resultaat op kanssystemen	199	-141
Resultaat op voorwaardelijke toeslagverlening	-62	0
Resultaat op andere oorzaken	2	30
Totaal resultaat	5.942	548

Deze intresttoevoeging is voor de voorziening gelijk aan de 1-jaarsrente die afgeleid kan worden uit de rentetermijnstructuur ultimo vorig boekjaar. Voor 2017 bedroeg deze rente $-/- 0,217\%$. Derhalve was de benodigde toevoeging aan de voorziening uit hoofde van intrest negatief, wat leidde tot een bate in het resultaat.

Actuariële risico's

Het pensioenfonds is per 30 november 2016 voor de vaststelling van de voorziening pensioenverplichtingen overgegaan op de Prognosetafel AG 2016, zoals gepubliceerd door het Actuarieel Genootschap. Dit had een verhogend effect op de voorziening pensioenverplichtingen van € 248. Daarnaast wordt er rekening gehouden met het verschil in overlevingskansen tussen werkenden en de totale bevolking door toepassing van fondsspecifieke ervaringssterfte. In 2016 heeft het bestuur Willis Towers Watson gevraagd een update uit te voeren van het onderzoek naar de ervaringssterfte. Met ingang van 30 november 2016 hanteert het fonds bij de vaststelling van de voorziening pensioenverplichtingen de nieuwe fondsspecifieke correcties. Dit resulteerde in een afname van de voorziening ter grootte van € 343. In 2017 hebben er geen wijzigingen in de actuariële grondslagen plaatsgevonden.

Risico en beheersing/beleid

Het bestuur onderkent dat financiële en niet-financiële risico's een onlosmakelijk deel uitmaken van het pensioencontract en de uitvoering daarvan. Het bestuur hecht veel waarde aan bewustwording en beheersing van risico's die het pensioenfonds mogelijkwijs loopt. Het beleid van het bestuur is er niet op gericht om risico's per definitie uit sluiten, maar om risico's op een verantwoorde wijze te beheersen. Het bestuur heeft zijn beleid verwoord in de ABTN. Algemene leidraad voor het uitvoeren van beheertaken zijn de voorschriften van de toezichthouder (DNB). Door risico's tijdig te

onderkennen, te waarderen en te controleren wordt voorkomen dat het pensioenfonds haar doelstellingen niet realiseert.

Het bestuur onderkent het belang van risicomanagement, dat een steeds belangrijkere rol is gaan spelen in de aansturing van het pensioenfonds. Het bestuur hecht belang aan goed risicomanagement dat begint met het vaststellen van de risicohouding, die past bij het pensioenfonds en het type pensioenregeling dat wordt uitgevoerd. Het bestuur wenst daar vervolgens haar integrale risicomanagementbeleid op af te stemmen. Het bestuur onderscheidt in dit beleidsproces vier stappen:

1. Identificatie van risico's;
2. Formuleren beleidskader;
3. Implementatie van het beleid (ofwel: de beheersingsmaatregelen);
4. Monitoring.

Risicomanagement omvat de identificatie van risico's en de mate van beheersing daarvan. Het is een continu proces dat vraagt om continue beoordeling en waar nodig bijsturing. Het onderwerp risicomanagement wordt daarom regelmatig besproken in bestuursvergaderingen, in ieder geval jaarlijks in de bestuursvergaderingen in april en oktober.

Hierna treft u de belangrijkste risico's die het bestuur onderkent en met prioriteit heeft aangepakt.

Renterisico

Het renterisico is het risico dat de waarde van de portefeuille vastrentende waarden en de pensioenverplichtingen verandert als gevolg van ongunstige veranderingen in de marktrente. In 2015 heeft het bestuur het niveau van het renterisico op basis van een ALM-studie bijgesteld naar 62,5%. Dit betekent op dat moment een verhoging van het risicoprofiel. Bij de bepaling van het beleggingsbeleid weegt het bestuur steeds zorgvuldig de voordelen en nadelen hiervan af.

Valutarisico

Het pensioenfonds voert het strategische beleid om niet-euro beleggingen genoteerd in US dollar, Britse pond, Japanse yen en Zwitserse frank volledig af te dekken. Ultimo 2017 is € 37,3 miljoen niet in euro's belegd. Hiervan is € 32,9 miljoen afgedekt. Dit betreft de beleggingen in US dollar, Britse pond, Japanse yen en Zwitserse frank. De overige valuta zijn niet afgedekt. Op de totale portefeuille betekent dit dat ultimo 2017 een valutarisico wordt gelopen van ongeveer 4%.

Marktrisico

Marktrisico omvat de mogelijkheden voor winst of verlies en omvat het prijs(koers)risico, valutarisico en het renterisico. De strategie van het pensioenfonds met betrekking tot het beleggingsrisico wordt bepaald door de beleggingsdoelstellingen. Het marktrisico wordt beheerst in overeenstemming met de aanwezige beleidskaders en richtlijnen. De overall marktposities worden periodiek gerapporteerd aan het bestuur.

Prijsrisico

Prijsrisico is het risico van waardewijzigingen door de ontwikkeling van marktprijzen, welke wordt veroorzaakt door factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren. Omdat alle beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde waarbij waardewijzigingen onmiddellijk in de staat van baten en lasten worden verwerkt, zijn alle wijzigingen in marktomstandigheden direct zichtbaar in het beleggingsresultaat. Het prijsrisico kan worden afgezwakt door middel van spreiding van de risico's. In aanvulling hierop kan het prijsrisico worden afgedekt voor de toekomst door het gebruik van afgeleide financiële instrumenten (derivaten).

Kredietrisico

Kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het pensioenfonds als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het pensioenfonds (potentiële)

vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee Over The Counter (OTC)-derivatenposities worden aangegaan en aan bijvoorbeeld herverzekeraars. Sinds 2012 heeft het bestuur besloten te stoppen met de security lending, ondanks het hogere rendement. Sindsdien is overgestapt op non-lending securities.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee het pensioenfonds transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten waardoor het pensioenfonds financiële verliezen lijdt.

Liquiditeitsrisico

Liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor het pensioenfonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen kan voldoen. Dit risico kan worden beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Er wordt eveneens rekening gehouden met de directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten zoals premies.

Concentratierisico

Grote beleggingsposten zijn aan te duiden als een vorm van concentratierisico. Om te bepalen welke posten hieronder vallen moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden gesommeerd. Als grote beleggingspost wordt aangemerkt elke soort die meer dan 2% van het balanstotaal uitmaakt. In het algemeen geldt dat concentratierisico kan optreden als een adequate spreiding van activa en passiva ontbreekt.

Om de zes financiële risico's te monitoren die hiervoor omschreven zijn en om indien nodig beheersmaatregelen te nemen of vervolgstappen in gang te zetten is in opdracht van het bestuur een financiële rapportage ontwikkeld. De rapportage, de RiskWatch, wordt uiterlijk 6 weken na het einde van elk kwartaal opgeleverd en vervolgens in de eerstvolgende bestuursvergadering besproken. In deze rapportage is een omschrijving van de betreffende deelrisico's, het controleproces en de beheersmaatregelen opgenomen, wordt vermeld onder wiens verantwoordelijkheid het risico valt en wordt de frequentie van de monitoring en de status vermeld. Specifiek ten aanzien van de beheersing van het renterisico worden gevoeligheidsanalyses uitgevoerd en gerapporteerd.

Een pensioenfonds draagt op grond van artikel 19 Besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen zorg voor een systematische analyse van integriteitrisico's (Sira). Het bestuur heeft de Sira in een aantal sessies (Workshop met externe begeleiding, bespreking in bestuursvergaderingen en aparte bijeenkomsten naast de bestuursvergaderingen) vorm gegeven, geconcretiseerd en aangevuld.

Ten aanzien van de overige niet-financiële risico's kunnen de volgende 3 categorieën worden onderscheiden:

- Integriteitrisico's;
- Operationele risico's;
- IT-risico's.

Dit is geen uitputtende opsomming, er kan ook aan andere niet-financiële risico's gedacht worden, zoals het juridisch risico, het omgevingsrisico en het uitbestedingsrisico. Het bestuur heeft in de ABTN van het pensioenfonds een tabel opgenomen met een definitie van de diverse risico-categorieën en een toelichting op de wijze waarop het bestuur het beleid ten aanzien van deze specifieke risico's heeft vormgegeven. Een aantal specifieke risico's uit de risico-categorieën 'Operationele risico's' en 'IT-risico's' zijn door het bestuur geselecteerd. In een workshop met externe begeleiding zijn deze risico's verder geïdentificeerd en geanalyseerd. Op basis van een discussie binnen het bestuur zijn de netto-risico's vastgesteld en zijn de beheersmaatregelen en vervolgstappen vastgesteld. Er is een document opgesteld met de meest recente vastlegging van dit proces.

Het bestuur realiseert zich dat niet alle mogelijke risico's uit beide risico-categorieën specifiek onder de loep genomen zijn. In het kader van bewustwording en identificatie zijn echter belangrijk stappen gezet, waarbij in toekomstige discussies ook andere risico's op basis van dezelfde aanpak zullen worden besproken en vastgelegd. Verder zijn binnen het bestuur bestuursleden aangewezen die specifiek bepaalde risico-categorieën als aandachtsgebied hebben.

Zowel bij de Sira als bij identificatie, analyse en beoordeling van de geselecteerde overige niet-financiële risico's heeft het bestuur voor dezelfde aanpak gekozen: na de identificatie van een risico is de kans dat het risico zich voordoet en de impact daarvan bepaald om zo te komen tot het bruto-risico. Vervolgens is vastgesteld of het risico past binnen de risk-appetite die door het bestuur is vastgesteld. Daarna is beoordeeld of het netto-risico (d.w.z. het bruto-risico dat resteert na toepassing van de beheersmaatregelen) past binnen de risk-appetite. In dit proces zijn de beheersmaatregelen waar nodig aangescherpt om de effectiviteit te vergroten om zo te borgen dat de netto-risico's passen binnen de vastgestelde risk-appetite.

Tot slot volgt hierna nog een beschrijving van 2 andere risico's die het bestuur heeft onderkend.

Toeslagrisico

Het bestuur van het pensioenfonds heeft de ambitie om toeslagen op pensioen toe te kennen in relatie tot het reglementair vastgestelde loonindexcijfer. De mate waarin dit kan worden gerealiseerd is afhankelijk van de ontwikkelingen in de rente, beleggingsrendementen, looninflatie en demografie (beleggings- en actuariële resultaten) echter, uiteindelijk van de hoogte van de dekkingsgraad van het pensioenfonds. Uitdrukkelijk wordt opgemerkt dat de toeslagverlening voorwaardelijk is.

Verzekeringstechnische risico's (actuariële risico's)

De belangrijkste actuariële risico's zijn de risico's van langlevens, overlijden en arbeidsongeschiktheid.

Het langlevensrisico is het belangrijkste verzekeringstechnische risico. Langlevensrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de voorziening pensioenverplichtingen. Door toepassing van prognosetafels met adequate correcties voor ervaringssterfte is het langlevensrisico nagenoeg geheel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen.

Het overlijdensrisico betekent dat het pensioenfonds in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen waarvoor door het pensioenfonds geen voorzieningen zijn getroffen. Dit risico kan worden uitgedrukt in risicokapitalen.

Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat het fonds voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij invaliditeit.

Het pensioenfonds heeft het overlijdensrisico herverzekerd bij een externe, onder toezicht van DNB staande verzekeringsmaatschappij. Per 1 januari 2015 is ook het arbeidsongeschiktheidsrisico herverzekerd.

Toekomstparagraaf

Kijk op de toekomst

Het bestuur verwacht dat ook in 2018 wereldwijd sprake zal zijn van gematigde economische groei. In de Eurozone is de rente op het huidige zeer lage niveau gebleven. Indien de ECB gaat besluiten het opkoopprogramma geheel te beëindigen, zal de rente mogelijk voorzichtig gaan oplopen.

Ondanks de goede beleggingsresultaten in de afgelopen jaren, blijft, mede door de structureel zeer lage rente, de dekkingsgraad aan de lage kant. In de eerste maanden van 2018 is de actuele dekkingsgraad licht gestegen. De beleidsdekkingsgraad volgt als gevolg van de 12-maandsmiddeling met vertraging. Het bestuur zal de ontwikkeling van de dekkingsgraad en het herstelpad op basis van het herstelplan nauwgezet monitoren en zal hierover periodiek overleg voeren met de werkgever en het Verantwoordingsorgaan.

Voor het jaar 2017 en ook voor 2018 is door het pensioenfonds wederom de maximale premie gehanteerd van 39% van de som van de pensioengrondslagen. In de uitvoeringsovereenkomst is opgenomen dat er een additionele premie bovenop de gedempte premie gevraagd kan worden indien het pensioenfonds in reservetekort is. Er is niet nader gespecificeerd op welke wijze deze herstellpremie wordt vastgesteld. De gedempte premie voor 2018 bedraagt prudent vastgesteld 36,8% van de som van de pensioengrondslagen.

In 2018 heeft er als gevolg van de fiscale wijziging van de pensioenrichtleeftijd van 67 jaar naar 68 jaar een wijziging plaatsgevonden over de grondslag waarover de premieafdracht aan het pensioenfonds wordt berekend. Dit kan als volgt worden samengevat:

- De pensioenrichtleeftijd voor nieuwe opbouw is per 1 januari 2018 verhoogd van 67 jaar naar 68 jaar. Het opbouw-percentage voor ouderdomspensioen is ongewijzigd 1,875% gebleven (en het partnerpensioen blijft ongewijzigd 70% van het ouderdomspensioen);
- De franchise voor de pensioenopbouw is verlaagd naar de fiscaal minimale franchise. Deze franchise is in 2018 € 13.344,00;
- De premieafdracht aan het pensioenfonds in 2018 is 39% van de pensioengrondslagsom, waarbij eveneens de fiscaal minimale franchise wordt aangehouden (2018: € 13.344,00);
- De deelnemersbijdrage is in 2018 gewijzigd van 5,6% van de pensioengrondslagsom naar 5,2% van de pensioengrondslagsom, waarbij echter de franchise van 2017 wordt aangehouden (2017: € 14.095,00, deze franchise is verhoogd aan de aanpassing aan het wettelijk minimumloon, conform het bepaalde in het huidige (2017) pensioenreglement, en is voor 2018 vastgesteld op € 14.335,00).

Er zijn dus vanaf 2018 twee verschillende franchises:

- De fiscaal minimale franchise voor de pensioenopbouw van de deelnemers en de vaststelling van de afdracht aan het fonds;
- De oude 2017 franchise (verhoogd conform het huidige reglement naar niveau 2018) uitsluitend voor de vaststelling van de deelnemersbijdrage.

Voor een relatief klein pensioenfonds dat bovendien sinds 1 januari 2015 een gesloten fonds is geworden en dat te maken heeft met een sterke vergrijzing van het deelnemersbestand, zijn de toekomstige ontwikkelingen van groot belang voor de overlevingskansen van het fonds. Niet alleen de immer toenemende eisen van DNB en de AFM, maar ook de daardoor toenemende kosten voor het pensioenfonds zijn hierbij cruciaal. De uitvoeringskosten drukken door het steeds kleiner wordende aantal actieve deelnemers steeds meer op de premie die door de werkgever aan het pensioenfonds wordt afgedragen. Het bestuur heeft in het kader van de ALM-studie die in 2015 is uitgevoerd en de update van de ALM-studie aan het begin van 2017 onderzocht welke consequenties dit op de lange termijn zal hebben voor het fonds. Er is gekeken naar de gevolgen voor de uitvoeringskosten en de kostendekkendheid van de premie, maar ook naar de gevolgen voor de

toeslagverwachting op de lange termijn. Conclusie is dat de premie op het huidige niveau de komende jaren kostendekkend is, maar dat de kostendekkendheid op de middellange termijn bij aanhoudend lage rentestanden in gevaar kan komen. De invloed van de premie op de dekkingsgraad is relatief gering, de bron voor de financiering van de indexaties is het overrendement op de beleggingen.

Het pensioenfonds is in 2015 door DNB is aangewezen als “kwetsbaar pensioenfonds”. In vervolg op de Kwetsbaarheidsanalyse die in 2015 bij DNB is ingediend en de Strategische Heroriëntatie die in het vervolg op de Kwetsbaarheidsanalyse is opgesteld, is er een Toekomstplan opgesteld en ingediend met DNB. In dit plan is het onderzoek naar de toekomstbestendigheid van het pensioenfonds vastgelegd. Als onderdeel van het plan is een SWOT-analyse opgenomen (analyse van de sterktes en zwaktes en kansen en bedreigingen van/voor het pensioenfonds). Conclusie van het bestuur in het Toekomstplan is dat het bestuur van oordeel is dat de gesignaleerde financiële en niet-financiële kwetsbaarheden de toekomstbestendigheid van het pensioenfonds op de korte en middellange termijn niet in gevaar brengen.

Op de lange termijn is het bestuur echter van mening dat het fonds niet toekomstbestendig is. Doordat het fonds gesloten is neemt het aantal actieve deelnemers als gevolg van uitdiensttredingen en pensioneringen steeds verder af. De uitvoeringskosten zullen niet of nauwelijks dalen en deze kosten dienen door steeds minder deelnemers gedragen te worden. Hierdoor komt de kostendekkendheid van de premie in gevaar. Bovendien zal het lastiger worden om uit een slinkend aantal deelnemers voldoende geschikte bestuursleden en leden van het Verantwoordingsorgaan te vinden. Andere knelpunten zijn het op peil houden van deskundigheid en het tijdsbeslag.

Belangrijk is dat de verantwoordelijkheid over de keuze van de pensioenuitvoerder bij sociale partners ligt, d.w.z. de werkgever en de ondernemingsraad. Zij besluiten bij welke uitvoerder de pensioenregeling ondergebracht wordt. Indien de uitvoeringsovereenkomst wordt opgezegd door de werkgever is de werkgever gehouden de pensioenregeling bij een andere pensioenuitvoerder onder te brengen. Het bestuur blijft verantwoordelijk voor de opgebouwde aanspraken. Het bestuur zal zich, indien sociale partners besluiten de uitvoeringsovereenkomst op te zeggen en de pensioenopbouw voor de toekomst bij een andere pensioenuitvoerder onder te brengen, vervolgens beraden over de gevolgen voor het pensioenfonds en zal een overdracht van de opgebouwde pensioenen en de beleggingen onderzoeken. Hierbij wordt zeker ook een collectieve waardeoverdracht naar de nieuwe uitvoerder die door de werkgever in overleg met de ondernemingsraad is gekozen overwogen. Zolang de huidige uitvoeringsovereenkomst met het fonds niet door de werkgever wordt opgezegd, ligt de uitvoering van de pensioenregeling echter onveranderd bij het eigen Ecolab fonds.

Het bestuur is sinds 2015 voortdurend in gesprek met de werkgever over de toekomstbestendigheid van het pensioenfonds. De uitkomsten van de Kwetsbaarheidsanalyse, de Strategische Heroriëntatie die daarop volgend is uitgevoerd en het Toekomstplan dat in 2017 is opgesteld zijn gedeeld en besproken met de werkgever. In deze documenten is ook een indicatief tijdspad opgenomen. Het traject van collectieve waardeoverdracht en liquidatie is een tijdrovend proces, dat zorgvuldig doorlopen moet worden. Het bestuur heeft de werkgever gevraagd om binnen redelijke termijn een standpunt in te nemen t.a.v. de toekomstbestendigheid van de huidige uitvoering door het fonds. In de afgelopen jaren hebben er periodiek gesprekken plaatsgevonden met de werkgever over de toekomstbestendigheid van het pensioenfonds. Alhoewel de werkgever in deze gesprekken heeft aangegeven zich bewust te zijn van de relatieve kwetsbaarheid van het pensioenfonds is dit voor de werkgever tot voor kort geen aanleiding geweest om andere uitvoeringsopties te onderzoeken.

Het bestuur heeft zelfstandig op eigen initiatief alternatieven voor de huidige uitvoering door het fonds geïnventariseerd en geanalyseerd: o.a. uitvoering van de huidige pensioenregeling door een bedrijfstakpensioenfonds, door een Algemeen Pensioenfonds, door een pensioenfonds onder Europese regelgeving in België en de overstap naar een verzekeraar. Er is in kaart gebracht welke partijen een rol hebben bij een eventuele liquidatie van het pensioenfonds en de overdracht van de

opgebouwde pensioenen en de beleggingen naar een andere pensioenuitvoerder en wat hun taken en verantwoordelijkheden zijn. In het voorjaar van 2016 is er voor bestuur en het Verantwoordingsorgaan gezamenlijk een cursus georganiseerd met als thema de taken en verantwoordelijkheden van het bestuur én het Verantwoordingsorgaan in een traject van liquidatie van een pensioenfonds en collectieve overdracht van de opgebouwde pensioenen en het vermogen naar een andere pensioenuitvoerder.

De positiebepaling door de werkgever is aan het eind van 2017 in een stroomversnelling gekomen. De werkgever heeft zelf alternatieve uitvoeringsvormen onderzocht en geanalyseerd en is tot een standpuntbepaling gekomen. Het bestuur is op 11 april 2018 geïnformeerd over de richting die de werkgever voor ogen heeft. De werkgever heeft aangegeven voornemens te zijn om de toekomstige uitvoering van de pensioenregeling die op dit moment door het pensioenfonds wordt uitgevoerd samen met een andere pensioenregeling binnen de Ecolab organisatie die op dit moment wordt uitgevoerd door een verzekeraar onder te brengen in een single cliënt kring binnen een Algemeen Pensioenfonds (APF). Het bestuur is gevraagd te participeren in een werkgroep waarin deze plannen verder worden uitgewerkt. In deze werkgroep participeren naast de werkgever ook andere Ecolab ondernemingen en hun adviseurs. Insteek van de werkgever is dat er een collectieve waardeoverdracht wordt geëffectueerd van de bij het pensioenfonds opgebouwde pensioenen naar de nieuwe uitvoerder die door de werkgever in overleg met de ondernemingsraden zal worden gekozen.

Het bestuur is als gezegd zelfstandig verantwoordelijk en bevoegd in het traject van collectieve waardeoverdracht en liquidatie. Ook het Verantwoordingsorgaan en de Visitatiecommissie hebben een belangrijke rol in deze trajecten. Het bestuur participeert inmiddels in de werkgroep die door de werkgever is opgezet. Besluiten zullen door het bestuur met de grote zorgvuldigheid worden genomen, waarbij een evenwichtige behartiging van de belangen van de bij het pensioenfonds betrokken stakeholders leidend is. Over de concrete timing van een eventueel besluit om in liquidatie te gaan en een besluit tot een collectieve waardeoverdracht is op dit moment nog niets te zeggen. Belangrijk is dat er eerst een geïntegreerd financieel beleid wordt ontwikkeld voor de pensioenregeling die op dit moment door het pensioenfonds wordt uitgevoerd en de andere pensioenregeling binnen de Ecolab organisatie. Het APF dat geselecteerd zal worden zal immers dit geïntegreerde financiële beleid binnen een single cliënt kring gaan uitvoeren. Zolang dit beleid niet is vastgesteld kan het bestuur van het pensioenfonds niet beoordelen of een overgang door middel van een collectieve waardeoverdracht naar het geselecteerde APF in het belang is van de bij het pensioenfonds betrokken stakeholders. Het vaststellen van een geïntegreerd financieel beleid en aansluitend een collectieve waardeoverdracht is een complex en tijdrovend proces. Het bestuur verwacht dat dit pas in de loop van 2019 afgerond zal zijn. Het bestuur acht goede en zorgvuldige communicatie met de belanghebbenden van groot belang en zal gedurende het hele traject regelmatig communiceren over de voortgang.

Als eerder gezegd heeft het bestuur eind 2017 besloten om een externe partij de opdracht te geven een onafhankelijk risico-assessment uit te voeren. Doel van dit assessment en de ondersteuning van deze externe partij was om een verdiepingsslag te maken in het integrale risicomanagement zoals het fonds dat hanteert en uitvoert. De conclusie van de externe begeleider bij dit traject is dat het fonds overall voor een gestructureerde aanpak gekozen heeft. De financiële risico's worden goed gemonitord en aan de SIRA en de inventarisatie en analyse van de overige niet-financiële risico's is in het afgelopen jaar veel aandacht besteed. De resultaten van het risico-assessment en de aanbevelingen zijn besproken met het bestuur. Er zijn verbetervoorstellen gedaan en tekstvoorstellen voor vastlegging van de verbeteringen in de ABTN. Deze zijn door het bestuur in het 1^e kwartaal van 2018 besproken en goedgekeurd. Het bestuur heeft op deze manier belangrijke stappen gezet in de verdere professionalisering van het integrale risicomanagement.

Het besturen van een pensioenfonds is al met al zeer uitdagend in de huidige tijd. Het bestuur zet zich onverminderd en met veel energie in om dátgene te doen wat het bestuur zich als prioriteit heeft

gesteld, namelijk de evenwichtige behartiging van de belangen van alle stakeholders: deelnemers (jong en oud), gewezen deelnemers, gepensioneerden en de onderneming!

Nieuwegein, 20 juni 2018

Het Bestuur

De heer R.J. Hagoort (voorzitter)

De heer A.E. Jenner (secretaris)

De heer S. Goemans

De heer X.R. de Vries

Jaarrekening

Alle bedragen in dit document zijn weergegeven in € 1.000, tenzij anders vermeld. Indien een bedrag niet is weergegeven in € 1.000, zijn er twee decimalen achter de komma weergegeven.

Balans per 31 december 2017

De balans per 31 december 2017 (na verwerking resultaatbestemming)

	<u>2017</u>	<u>2016</u>	Toelichting
Activa			
Beleggingen voor risico pensioenfonds			
Financiële beleggingen			
- Aandelen	42.454	39.658	1
- Vastrentende waarden	<u>68.677</u>	<u>68.153</u>	2
	111.131	107.811	
Overlopende vorderingen en overlopende activa	227	-	3
Nog te ontvangen rente	8	8	
Liquide middelen	<u>313</u>	<u>57</u>	4
Totaal activa	111.679	107.876	
Passiva			
Stichtingskapitaal en reserve	13.387	7.445	5
Technische voorzieningen			
- Voorziening pensioenverplichtingen	98.365	100.608	6
Overlopende schulden en overlopende passiva	152	144	7
Derivaten	<u>-225</u>	<u>-321</u>	8
Totale passiva	111.679	107.876	

Staat van baten en lasten over 2017

De baten en lasten over 2017 zijn als volgt:

	<u>2017</u>	<u>2016</u>	Toelichting
Baten			
Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfonds:			9
- Directe beleggingsopbrengsten	-	-	
- Indirecte beleggingsopbrengsten	4.485	8.746	
- Eenmalige baten (dividend)	-	-	
Saldo overdracht van rechten	-	-227	10
Premiebijdragen van werkgever en werknemer	2.003	2.133	11
Overige baten	<u>228</u>	<u>-</u>	12
Totale baten	6.716	10.652	
Lasten			
Pensioenuitkeringen	2.421	2.369	13
Kosten vermogensbeheer	161	170	14
Pensioenuitvoeringskosten en overige kosten	313	296	15
Premies herverzekering	122	107	16
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor rekening pensioenfonds	<u>-2.243</u>	<u>7.162</u>	
Totale lasten	774	10.104	
Saldo staat van baten en lasten	5.942	548	

Kasstroomoverzicht over 2017

	2017	2016
Kasstroomoverzicht uit pensioenactiviteiten		
Betaalde uitkeringen	-2.421	-2.420
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-313	-289
Ontvangen premies	2.003	2.133
Herverzekeringspremie	-122	-217
Saldo overdracht van rechten	-	-227
Totale kasstroom uit pensioenactiviteiten	-853	-1.020
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Verkopen en aflossingen van beleggingen	764	2.349
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	13	22
Toename / storting valuta afdekking	2.864	-330
Resultaat uit valuta afdekking	324	-1.164
Aankopen van beleggingen	-2.702	-899
Betaalde kosten vermogensbeheer	-154	-167
Totale kasstroom uit beleggingsactiviteiten	1.109	-189
Mutatie liquide middelen	256	-1.209
Stand primo boekjaar	57	1.266
Stand ultimo boekjaar	313	57

Toelichting behorende tot de jaarrekening 2017

Inleiding

Met ingang van 1 januari 2010 was de fusie tussen Stichting Pensioenfonds Ecolab en Stichting Prepensioenfonds Ecolab B.V. een feit. Bij deze fusie is Stichting Pensioenfonds Ecolab de overblijvende partij. Stichting Pensioenfonds Ecolab voert zowel de pensioenregeling als de prepensioenregeling uit.

Algemene grondslagen

Algemeen

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW en de stellige uitspraken van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving (RJ), uitgegeven door de Raad voor de Jaarverslaggeving.

Beleggingen en pensioenverplichtingen worden gewaardeerd op actuele waarde. De overige activa en passiva worden gewaardeerd tegen nominale waarde, tenzij anders vermeld. Baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop deze betrekking hebben.

De jaarrekening wordt gepresenteerd in duizenden euro's, wat tevens de functionele valuta is van het pensioenfonds. Alle financiële informatie in duizenden euro's is afgerond op het dichtstbijzijnde duizendtal.

De reële waarde van een financieel instrument is het bedrag waarvoor een actief kan worden verhandeld of een passief kan worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde partijen, die tot een transactie bereid en van elkaar onafhankelijk zijn.

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard gaat met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Verantwoording van baten en lasten

Baten worden in de rekening van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

Dat betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkeldatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post "nog af te wikkelen transacties". Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerde opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenkomst met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het bestuur zich oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schattingen worden herzien en in de toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengst in de staat van baten en lasten opgenomen.

Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen reële waarde. Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta's worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum. Alle valutakoersverschillen zijn verwerkt in de staat van baten en lasten.

Beleggingen

Algemeen

De beleggingen worden gewaardeerd op actuele waarde. Slechts indien de actuele waarde van een belegging niet betrouwbaar kan worden vastgesteld vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs.

Participaties in beleggingsinstellingen, die gespecialiseerd zijn in een bepaald soort beleggingen worden gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen voor dat soort beleggingen.

Aandelen

Beursgenoteerde aandelen en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers.

De actuele waarde van niet beursgenoteerde aandelen en participaties in beleggingsfondsen is bepaald volgens de grondslagen zoals gehanteerd door de fondsen, zijnde marktwaarde einde boekjaar.

Vastrentende waarden

Beursgenoteerde vastrentende waarden en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoersen.

Indien vastrentende waarden of participaties in beleggingsinstellingen niet-beursgenoteerd zijn, vindt waardebeoordeling plaats op basis van de grondslagen zoals gehanteerd door de fondsen, zijnde marktwaarde einde boekjaar.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd op reële waarde, te weten de relevante marktnoteringen of, als die niet beschikbaar zijn, de waarde die wordt bepaald met behulp van marktconforme waarderingsmodellen.

Herverzekering

Uitgaande herverzekeringspremies worden verantwoord in de periode waarop de herverzekering betrekking heeft.

Vorderingen en baten uit hoofde van winstdelingsregelingen in herverzekeringscontracten worden verantwoord op het moment van toekenning door de herverzekeraar.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden vorderingen gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Technische voorzieningen

De voorziening voor pensioenverplichtingen wordt gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (toezeggingen tot) toeslagen.

De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het bestuur besloten of toeslagen op de opgebouwde pensioenaanspraken worden verleend. Alle per balansdatum bestaande besluiten tot toeslagverlening (ook voor besluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex ante condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de berekening van de voorziening wordt rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van aanspraken waarvoor vrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van voor de toezichthouder acceptabele grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De voorziening voor pensioenverplichtingen is berekend met inachtneming van de volgende grondslagen en onderstellingen. In het boekjaar 2017 zijn de aan de berekening ten grondslag liggende actuariële grondslagen niet gewijzigd.

Marktrente :

Voor de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen is de rentetermijnstructuur per 31-12-2017 conform de publicatie van DNB gehanteerd.

Overlevingstafels:

De overlevingskansen worden ontleend aan de prognosetafel AG2016, zoals deze in september 2016 door het Actuarieel Genootschap gepubliceerd is. Deze tafels worden per 31 december 2017 gehanteerd met startjaar 2018. Er wordt rekening gehouden met het verschil in overlevingskansen tussen de werkende en de totale bevolking door toepassing van de Ecolab specifieke Willis Towers Watson 2016 ervaringssterfte.

Gezinssamenstelling:

Alle mannelijke deelnemers worden verondersteld gehuwd te zijn met een drie jaar jongere vrouw. De vrouwelijke deelnemers worden verondersteld gehuwd te zijn met een drie jaar oudere man. De

gehuwdheidsfrequentie neemt na de pensioenleeftijd af volgens de relevante overlevingstafel van de partner.

De overschatting van de lasten, veroorzaakt door bovengenoemde onderstelling, laat toe een reservering achterwege te laten voor de verplichtingen voortvloeiende uit toekomstige wezenpensioenen.

Kostenopslag:

Kostenopslag ter grootte van 3,7% van de voorziening voor pensioenverplichtingen in verband met toekomstige administratie- en excassokosten.

Uitbetalingswijze:

De pensioenen worden uitgekeerd in maandelijkse termijnen bij achterafbetaling. Er is derhalve geen rekening gehouden met verschuldigd pensioen of pensioentegoed.

Groepering:

De pensioenaanspraken en de contante waarden daarvan zijn individueel per deelnemer vastgesteld.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Belastingen

Het pensioenfonds is niet vennootschapsbelastingplichtig.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is conform de directe methode opgesteld. Dit houdt in dat alle ontvangsten en uitgaven ook als zodanig worden gepresenteerd. Onderscheid wordt gemaakt tussen kasstromen uit pensioenuitvoeringsactiviteiten en beleggingsactiviteiten.

Toelichting op de balans

Beleggingen

1. Aandelenfonds / Equities

Het aandelenfonds heeft zich in 2017 als volgt ontwikkeld:

	2017	2016
Waarde primo jaar	39.658	36.010
Aankopen	86	899
Verkopen	-400	-1.350
Resultaat *)	3.110	4.099
Waarde ultimo jaar	42.454	39.658

*) inclusief dividenden en gerealiseerde/ongerealiseerde winsten en verliezen

Het sectorallocatie van het aandelenfonds was ultimo 2017 als volgt:

Sector	Percentage
Financials	18,1%
Information technology	16,8%
Consumer discretionary	12,3%
Health care	11,8%
Industrials	11,6%
Consumer staples	9,1%
Energy	6,3%
Materials	5,2%
Real Estate	3,1%
Utilities	3,0%
Telecommunication services	2,8%
Totaal	100,0%

De verdeling naar landen is als volgt:

Land	Percentage
United States	59,2%
Japan	9,0%
United Kingdom	6,7%
France	4,0%
Germany	3,7%
Canada	3,5%
Switzerland	3,0%
Australia	2,6%
Hong Kong	1,3%
Netherlands	1,3%
Other	5,70%
Totaal	100,0%

2. Vastrentende waarden / Bonds

De vastrentende waarden zijn in het boekjaar 2017 als volgt gemuteerd:

	2017	2016
Waarde primo jaar	68.153	63.555
Aankopen	2.627	-
Verkopen	-374	-1.000
Resultaat *)	-1.729	5.598
Waarde ultimo jaar	68.677	68.153

*) inclusief opgelopen intrest, coupon intrest en gerealiseerde/ongerealiseerde winsten en verliezen

Bovengenoemde vastrentende waarden worden aangehouden bij vermogensbeheerder State Street global Advisors (67.665) en Kasbank (1.012).

In 2014 heeft het bestuur besloten om een buffer in te bouwen om de negatieve termijntransacties op te vangen. In december 2014 is er een staatslening gekocht en deze wordt nu als zekerheid bij de KasBank aangehouden. Het pensioenfonds kan hier niet vrij over beschikken. Deze heeft zich als volgt ontwikkeld:

	2017	2016
Waarde primo jaar	1.034	1.004
Aankopen	-	-
Verkopen	-	-
Resultaat	<u>-22</u>	<u>30</u>
Waarde ultimo jaar	1.012	1.034

Alle overige vastrentende waarden zijn ondergebracht bij vermogensbeheerder State Street global Advisors.

De post vastrentende waarden kan op de volgende wijze uitgesplitst worden:

	2017	2016
Obligaties	1.012	1.034
Beursgenoteerde beleggingsentiteiten die beleggen in vastrentende waarden	67.665	67.119
Niet - beursgenoteerde beleggingsentiteiten die beleggen in vastrentende waarden	<u>0</u>	<u>0</u>
Totaal	68.677	68.153

Een specificatie van alle fondsen is in de bijlage van dit verslag opgenomen. Het fonds belegt onder andere in het SSgA Euro Corporate Bond Index Fund en het SSgA Euro Core Treasury Bond Index Fund. De indeling naar sectoren en landen van deze fondsen is als volgt:

Sectoren SSgA Euro Corporate Bond Index Fund:

Sector	Percentage
Corporate - Industrial	51,2%
Corporate - Finance	40,3%
Corporate - Utility	7,4%
Cash	<u>1,0%</u>
Totaal	100,0%

Landen SSgA Euro Corporate Bond Index Fund:

Land	Percentage
France	19,7%
United States	18,8%
Germany	13,5%
United Kingdom	10,3%
Netherlands	6,8%
Italy	5,8%
Spain	5,5%
Switzerland	3,3%
Sweden	3,1%
Australia	2,8%
Other	10,53%
Totaal	100,0%

Sectoren SSgA Euro Core Treasury Bond Index Fund:

Sector	Percentage
Treasury	99,7%
Cash	0,3%
Totaal	100,0%

Landen SSgA Euro Core Treasury Bond Index Fund:

Land	Percentage
Germany	39,9%
France	39,9%
Netherlands	19,9%
European Union	0,3%
Totaal	100,0%

In onderstaande tabel is een overzicht gegeven van de balanswaarde en de duration van zowel de vastrentende waarden als de voorziening pensioenverplichtingen.

	2017		2016	
	Balanswaarde	Duration	Balanswaarde	Duration
Vastrentende waarden	68.677	16,8	68.153	18,1
(Nominale) pensioenverplichtingen	98.365	17,5	100.608	19,0

Op basis van de mogelijke verscheidenheid en gradaties in waarderingsmethoden, dienen de beleggingen ingedeeld te worden naar drie verschillende waarderingsniveaus:
 Niveau 1 – De waarde van de beleggingen is gebaseerd op direct waarneembare marktnoteringen van identieke beleggingen in een actieve markt.

Niveau 2 – De actuele waarde wordt vastgesteld aan de hand van waarderingmodellen waarin gebruik gemaakt is van waarneembare marktdata.

Niveau 3 – De waarde wordt vastgesteld met waarderingmodellen waarin geen gebruik gemaakt is van waarneembare marktdata.

Op basis van deze indeling kan de beleggingsportefeuille als volgt worden samengevat:

	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Totaal
Aandelen				
MSCI World Index CTF EQ Funds USD	42.454	-	-	42.454
Vastrentende waarden				
SSgA Euro Corporate Bond Index Fund	6.936	-	-	6.936
SSgA Euro Core Treasury Bond Index Fund	10.365	-	-	10.365
Managed Pension Fds Ltd EUR Fixed PALM Sub-F FI FC EUR	-	50.364	-	50.364
2% Nederland 24 nominale EUR 900.000,-	1.012	-	-	1.012
Derivaten				
	-	225	-	225
Totaal	60.767	50.589	-	111.356

Het pensioenfonds belegt niet in de premiebijdragende ondernemingen, zijnde Ecolab B.V., Ecolab Production Netherlands B.V. en Nalco Netherlands B.V.

Er is geen sprake van uitlening van beleggingen.

3. Overlopende vorderingen en overlopende activa

De overlopende vordering ter grootte van 227 heeft betrekking op een uitkering wegens arbeidsongeschiktheid van de herverzekeraar. Dit bedrag is begin 2018 ontvangen.

Alle overige vorderingen en overlopende activa hebben een looptijd met naar verwachting korter dan 1 jaar.

Overige activa

4. Liquide middelen

De liquide middelen staan ter vrije beschikking van het pensioenfonds. De lopende bankrekeningen worden aangehouden bij KasBank. Het fonds heeft bij KasBank een betaalrekening, een rekening waarop de resultaten van de valuta afdekking verwerkt worden en een rekening waarop de provisies verwerkt worden. Naast de effecten houdt SSgA een cash-rekening aan. Hierover worden een aantal lopende zaken afgewerkt met betrekking tot de effecten. Tenslotte is het uitkeren van de pensioenen per 1 januari 2017 uitbesteed aan Aon. Voor dit doel houdt het pensioenfonds een rekening aan bij ABN-AMRO.

De liquide middelen zijn als volgt gespecificeerd:

	2017	2016
KasBank - betaalrekening	194	235
KasBank - resultaten valutatermijncontracten	68	-274
KasBank - verwerking provisies	2	2
Saldo SSgA effectenrekening	6	94
ABN - AMRO	43	n.v.t.
Totaal liquide middelen	313	57

Liquide middelen zijn opgenomen in de jaarrekening tegen nominale waarde.

5. Stichtingskapitaal en reserves

In het verslagjaar 2017 is de post stichtingskapitaal en reserve als volgt gemuteerd:

	2017	2016
Stand primo boekjaar	7.445	6.897
Uit bestemming saldo van baten en lasten	5.942	548
Stand ultimo boekjaar	13.387	7.445

Per 31 december 2017 bedraagt het aanwezige saldo € 13.387.

Minimaal Vereist Eigen Vermogen

Het Minimaal Vereist Eigen Vermogen (MVEV) wordt aangehouden ter dekking van niet expliciet gekwantificeerde risico's. Per 31 december 2017 bedraagt het MVEV € 4.033. Dit komt overeen met 4,1% van de Technische Voorziening (TV).

Vereist Eigen Vermogen

Het Vereist Eigen Vermogen (VEV), zoals is gedefinieerd in het 'Besluit financieel toetsingskader pensioenfonds' van 18 december 2006, bedraagt per 31 december 2017 € 17.134 ofwel 17,4% van de TV.

Als gevolg van het sluiten van het EuroPalms fonds door SSgA was het bestuur gedwongen op zoek te gaan naar alternatieven om de rente-afdekking te borgen. Het bestuur heeft besloten om een switch van het EuroPalms fonds van SSgA naar een staatsobligatiefonds van Vanguard te effectueren. Als gevolg van de switch is het kredietrisico toegenomen (toename van de schok voor het kredietrisico in het model om het VEV vast te stellen). De hogere schok voor kredietrisico heeft een verhogend effect op het VEV van 3,0%. Door het iteratieve karakter van het VEV-model wordt, als gevolg van de verhoging van het VEV, ook het aandelenrisico 0,2% hoger. Door rekening te houden met de transitie is per 31 december 2017 het VEV toegenomen van 114,2% naar 117,4%.

Samenvattend

In onderstaande staat staan zowel het eigen vermogen van het pensioenfonds als het Minimaal Vereist Eigen Vermogen (MVEV) en het Vereist Eigen Vermogen (VEV) weergegeven:

	2017	2016
Minimaal vereist eigen vermogen	4.033	4.125
Vereist eigen vermogen	17.134	14.164
Aanwezig eigen vermogen	13.387	7.445

Het VEV is berekend met het standaard model en bedraagt per 31 december op basis van de strategische beleggingsmix € 17.134 ofwel 17,4% van de TV. Op basis van de feitelijke beleggingsmix per 31 december 2017 bedraagt het VEV 115,4% van de TV.

Omdat het aanwezig eigen vermogen hoger is dan het MVEV maar lager dan het VEV bevindt het pensioenfonds zich in een situatie van reservetekort.

Herstelplan

Stichting Pensioenfonds Ecolab bevindt zich ultimo 2017 in een reservetekort op basis van de regels van het nFTK.

Onder het nFTK is de herstelsystematiek veranderd. In plaats van een korte- en lange-termijnherstelplan is er nu één herstelplan van maximaal tien jaar. Jaarlijks wordt dit plan geëvalueerd. Aangezien de beleidsdekkingsgraad per 1 januari 2018 111,6% was en per die datum lager was dan de vereiste dekkingsgraad van 117,4%, diende het bestuur opnieuw een evaluatie van het herstelplan uit te voeren en in te dienen bij DNB. De evaluatie van het herstelplan is tijdig, d.w.z. vóór 1 april 2018, bij DNB ingediend. Het bestuur heeft onveranderd gekozen voor de maximale hersteltermijn van 10 jaar. Het premie- en toeslagbeleid dat als basis voor het herstelplan is genomen, is in overeenstemming met het nFTK. Het beleggingsbeleid is het strategische beleggingsbeleid zoals dat op dit moment geldt, inclusief de geldende renteafdekking van 62,5%. Uit het herstelplan blijkt dat tijdig herstel op basis van fondsrendement mogelijk is zonder de inzet van kortingsmaatregelen. DNB heeft vervolgens aangegeven geen verdere vragen op opmerkingen te hebben, het door het bestuur ingediende herstelplan is goedgekeurd.

6. Technische voorzieningen voor rekening fonds

Zoals vermeld in de toelichting zijn de pensioenverplichtingen van het pensioenfonds gewaardeerd tegen actuele waarde per balansdatum.

Voorziening voor pensioenverplichtingen:

De pensioenverplichtingen ontwikkelen zich als volgt:

	2017	2016
Stand primo boekjaar	100.608	93.446
Mutatie	<u>-2.243</u>	<u>7.162</u>
Stand ultimo boekjaar	98.365	100.608

Op basis hiervan bedraagt de dekkingsgraad, zijnde de verhouding tussen het pensioenvermogen, inclusief bestemmingsvoorzieningen, en de pensioenverplichting 113,6%. Op 31 december 2016 bedroeg de dekkingsgraad van het pensioenfonds 107,4%. De beleidsdekkingsgraad op 31 december 2017 bedraagt 111,6%. Per 31 december 2016 was de beleidsdekkingsgraad gelijk aan 104,6%.

Grootte en samenstelling pensioenverplichtingen

Mutaties in de pensioenverplichtingen:

	2017	2016
Stand primo boekjaar	100.608	93.446
Premies	1.689	1.810
Kostenbestanddeel premies	-	-210
Interesttoevoeging	-221	-57
Verleende toeslagen	62	-
Overgenomen pensioenverplichtingen	-	-
Aanpassing in verband met rekenrente	-1.297	8.279
Uitkeringen	-2.415	-2.365
Vrijval kosten	-89	-86
Wijziging grondslagen	-	-95
Resultaat op grondslagen en mutaties	28	210
Uitgaande pensioenverplichtingen	-	-324
Totaal mutaties	-2.243	7.162
Stand ultimo boekjaar	98.365	100.608

De uitsplitsing van de voorziening pensioenverplichtingen is als volgt:

	Ouderdoms- pensioen	Weduwe- pensioen	Wezen- pensioen	Pre- pensioen	Totaal 2017	Totaal 2016
Voor actieve deelnemers	25.682	6.274	-	234	32.190	34.127
Voor premievrije verzekerden	17.355	3.999	-	173	21.527	22.489
Voor pensioentrekkers	27.410	13.565	51	112	41.138	40.403
Toekomstige uitvoeringskosten pensioenregeling	2.607	882	2	19	3.510	3.589
Totaal	73.054	24.720	53	538	98.365	100.608

Korte omschrijving van de pensioenregelingen

Pensioenfonds Ecolab voert de pensioenregeling (op basis van middelloon) en de prepensioenregeling uit.

Met ingang van 2015 is de pensioenregeling op basis van middelloon aangepast aan het nieuwe wettelijke kader voor pensioenfondsen. De pensioenregeling op basis van middelloon kan worden gekenmerkt als een voorwaardelijk geïndexeerde middelloonregeling. Jaarlijks wordt een aanspraak op ouderdomspensioen opgebouwd. Met ingang van 2015 is de pensioenopbouw van 2,15% verlaagd naar 1,875% van de in dat jaar geldende pensioengrondslag. De pensioengrondslag is gelijk aan 12 maandsalarissen verhoogd met een dertiende maand en vakantietoeslag, indien van toepassing verhoogd met ploegentoeslag, onder aftrek van een franchise. De franchise wordt jaarlijks vastgesteld.

Voor 2017 bedraagt deze franchise € 14.095,00. Tevens bestaat er recht op nabestaanden- en wezenpensioen. Deelname aan de regeling is mogelijk vanaf indiensttreding. Jaarlijks neemt het bestuur van het pensioenfonds een besluit over de mate waarin de opgebouwde aanspraken worden geïndexeerd. Overeenkomstig artikel 10 van de Pensioenwet kwalificeert de pensioenregeling zich als een uitkeringsovereenkomst.

De prepensioenregeling kent alleen nog gewezen deelnemers en gepensioneerden. De uitkering vangt aan op 62-jarige leeftijd. De pensioenuitkering stopt op de 65-jarige leeftijd. Deelname aan deze regeling is niet meer mogelijk en deze regeling kent met ingang van 2013 geen deelnemers meer. Jaarlijks neemt het bestuur van het pensioenfonds een besluit over de mate waarin de opgebouwde

aanspraken worden geïndexeerd. Overeenkomstig artikel 10 van de Pensioenwet kwalificeert de pensioenregeling zich als een uitkeringsovereenkomst.

Toeslagbeleid

Het toeslagbeleid kan als volgt worden verwoord. De toeslagen op pensioenrechten en pensioenaanspraken wordt jaarlijks vastgesteld door het bestuur van het pensioenfonds. Er bestaat een ambitie om jaarlijks de pensioenrechten en pensioenaanspraken aan te passen. De daadwerkelijke toeslag in een jaar is voorwaardelijk en is afhankelijk van de hoogte van de beschikbare middelen.

Het bestuur heeft in de vergadering van november 2017 besloten over toeslagverlening op de pensioenaanspraken per 1 januari 2018. Per 1 januari 2017 wordt er een gedeeltelijke toeslag op pensioenrechten en pensioenaanspraken verleend. Bij de bepaling van de voorziening voor pensioenverplichtingen is met dit besluit rekening gehouden.

De pensioenrechten en pensioenaanspraken worden per 1 januari 2018 als volgt geïndexeerd:
 Toeslag voor deelnemers middelloon-pensioenregeling: 0,07% (1 januari 2017: 0,00%)
 Toeslag voor gepensioneerden en slapers (pre-)pensioenregeling: 0,06% (1 januari 2017: 0,00%)
 Met bovengenoemde toeslagen was ultimo 2017 reeds rekening gehouden in de voorziening pensioenverplichtingen (VPV).

Er is geen recht op toekomstige toeslagen. Het is niet zeker of en in hoeverre in de toekomst wordt geïndexeerd. Het pensioenfonds heeft geen geld gereserveerd voor toekomstige toeslagen. Toeslagen zijn afhankelijk van de middelen van het pensioenfonds, en daarvoor zijn beleggingsresultaten een belangrijk element (afhankelijk van ABTN). Indien het prijsindexcijfer in enig jaar boven de 6% uitgaat, kan de niet toegepaste stijging van het prijsindexcijfer in latere jaren, met een maximum van drie jaar, worden toegekend, waarbij de totale jaarlijkse stijging het eerder genoemde maximum van 6% niet mag overschrijden.

7. Overige schulden en overlopende passiva

De overlopende schulden hebben allen een looptijd korter dan 1 jaar en zijn als volgt gespecificeerd:

	2017	2016
Te betalen loonbelasting	-	-
Stelpost kosten accountant/actuaris/visitatiecommissie jaarrekening	113	111
Overige kosten nog te betalen	39	33
Totaal overige schulden en overlopende passiva	152	144

De overige kosten nog te betalen hebben voornamelijk betrekking op facturen van SSgA. Alle bovengenoemde bedragen over 2017 zijn in 2018 betaald.

8. Derivaten

Valuta derivaten

Het bestuur heeft besloten om voor de aandelen die niet onder het eurogebied vallen een valuta dekking aan te gaan.

Het valuta risico is hiermee afgedekt voor de volgende valuta: USA dollar, GB pond, Japanse Yen en Zwitserse Frank. Termijntransacties worden maandelijks verrekend en lopen van midden van de maand tot midden van de volgende maand. Dit gedeelte is gerealiseerd. De periode van midden december tot eind december is ongerealiseerd en wordt als overlopende post op de balans opgenomen.

De voortdurende stijging van de koers van de USA Dollar ten opzichte van de Euro leidde ertoe dat de maandelijks te verrekenen termijntransacties overwegend positief uitliepen. Om deze fluctuaties in de maandelijks opbrengst op te kunnen vangen, zijn er in 2017 meerdere keren effecten verkocht danwel aangekocht bij SSgA. Het bestuur heeft besloten om een buffer in te bouwen om negatieve termijntransacties op te vangen. In december 2014 is er een staatslening gekocht en deze wordt nu als buffer bij de KasBank aangehouden. Deze vindt u vermeld onder het kopje vastrentende waarden.

In onderstaand overzicht vindt u de resultaten van de valutatermijn transacties als overlopende post:

	2017	2016
Totaal ongerealiseerd resultaat op valuta termijn transacties	225	321
Waarvan debet saldo	229	321
Waarvan credit saldo	4	-

Het totaalbedrag dat niet in euro's is belegd bedraagt ultimo jaar circa € 37.347 van de beleggingsportefeuille. De valuta's daarin zijn voornamelijk USA dollar, GB pond, Japanse Yen en Zwitserse Frank. Per einde boekjaar is de waarde van de uitstaande valutatermijncontracten € 32.538. In de genoemde saldi zijn de positieve en negatieve uitstaande waarden gesaldeerd.

De uitstaande termijncontracten per **31 december 2017** zijn als volgt samengesteld:

Valuta	Uitstaande valuta- termijncontracten 29 januari 2018	Waardering valuta- termijncontracten 31 december 2017	Ongerealiseerde winst / verlies 31 december 2017
USD	23.957	-24.780	216
GBP	2.772	-2.719	-
JPY	3.774	-3.775	13
CHF	1.266	-1.264	-4
Totaal	31.769	-32.538	225

De uitstaande valutatermijncontracten worden eens per maand doorgerold. Derhalve is in de eerste kolom in bovenstaande tabel de stand op het genoemde moment opgenomen, aangezien 31 december 2017 niet beschikbaar is.

De uitstaande termijncontracten per **31 december 2016** zijn als volgt samengesteld:

Valuta	Uitstaande valuta- termijncontracten 30 januari 2017	Waardering valuta- termijncontracten 31 december 2016	Ongerealiseerde winst / verlies 31 december 2016
USD	22.572	-22.940	301
GBP	2.520	-2.508	4
JPY	3.410	-3.389	14
CHF	1.194	-1.194	2
Totaal	29.696	-30.031	321

Ten behoeve van de afdekking van het valutarisico heeft het pensioenfonds valutaderivaten bij KasBank. Uit hoofde hiervan worden non-cash collateral (zekerheden) uitgewisseld met de KasBank in de vorm van Nederlandse staatsobligaties. Ultimo 2017 zijn door het pensioenfonds 900.000

stukken van ISIN code NL0010733424 (2% Netherlands 24) ter waarde van 1.012 beschikbaar gesteld aan KasBank voor de dienstverlening, waarvan ultimo 2017 geen stukken waren gestort als collateral aan KasBank.

Risicobeheer en derivaten

Het pensioenfonds wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van het pensioenfonds is het nakomen van de pensioentoezeggingen.

Het belangrijkste risico voor het pensioenfonds betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het pensioenfonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten zowel op basis van algemeen geldende normen als ook naar de specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd.

Indien de solvabiliteit van het pensioenfonds zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat het pensioenfonds de premie voor de onderneming en deelnemers moet verhogen en het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor een eventuele toeslagverlening op opgebouwde pensioenrechten. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat het pensioenfonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet verminderen.

De aanwezige dekkingsgraad heeft zich over 2017 als volgt ontwikkeld:

	2017	2016
Stand per 1 januari	107,4%	107,4%
Beleggingen	4,8%	8,2%
Markrente	1,4%	-8,7%
Premiebijdragen (exclusief kosten en risicopremies)	-0,3%	0,0%
Waardeoverdrachten	0,0%	0,0%
Kosten	0,0%	0,0%
Uitkeringen	0,2%	0,2%
Kanssystemen (sterfte, uitruil en invaliditeit)	0,0%	0,0%
Voorwaardelijke toeslagverlening	-0,1%	0,0%
Wijziging ervaringssterfte	0,0%	0,1%
Overige wijzigingen	0,2%	0,2%
Stand per 31 december	113,6%	107,4%

Het vereist eigen vermogen (VEV)

Het vereiste eigen vermogen (VEV) wordt vastgesteld voor de evenwichtssituatie: dat is de situatie waarin juist voldoende eigen vermogen aanwezig is. Het VEV is bepaald met het standaardmodel op basis van de strategische beleggingsmix. De per risico benodigde buffer is opgenomen in onderstaande tabel.

	2017	2016
Renterisico	2.412	2.222
Risico zakelijke waarden	12.128	12.051
Valutarisico	893	683
Grondstoffenrisico	-	-
Kredietrisico	5.424	1.143
Verzekeringstechnisch risico	3.287	3.385
Correlatie effect	-7.010	-5.320
Totaal (vereiste buffers)	17.134	14.164

Het VEV per 31 december 2017 bedraagt € 17.134 voor de evenwichtssituatie. In procenten dekkingsgraad betekent dit een vereiste dekkingsgraad van 117,4% van de TV. Op basis van de feitelijke mix per 31 december 2017 bedraagt de vereiste dekkingsgraad 115,4% van de TV.

Als gevolg van het sluiten van het EuroPalms fonds door SSgA was het bestuur gedwongen op zoek te gaan naar alternatieven om de rente-afdekking te borgen. Het bestuur heeft besloten om een switch van het EuroPalms fonds van SSgA naar een staatsobligatiefonds van Vanguard te effectueren. Als gevolg van de switch is het kredietrisico toegenomen (toename van de schok voor het kredietrisico in het model om het VEV vast te stellen). De hogere schok voor kredietrisico heeft een verhogend effect op het VEV van 3,0%. Door het iteratieve karakter van het VEV-model wordt, als gevolg van de verhoging van het VEV, ook het aandelenrisico 0,2% hoger. Door rekening te houden met de transitie is per 31 december 2017 het VEV toegenomen van 114,2% naar 117,4%.

Conform het standaard model is het liquiditeits-, concentratie- en operationeel risico op nul gesteld. Het bestuur is van mening dat er geen sprake is van afzonderlijk gekwantificeerd liquiditeits-, concentratie- en operationeel risico.

Beleid en risicobeheer

Het bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten ten behoeve van het beheersen van deze risico's. Deze beleidsinstrumenten betreffen:

- beleggingsbeleid
- premiebeleid
- herverzekeringsbeleid
- toeslagbeleid.

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige analyses ten aanzien van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij wordt onder meer gebruik gemaakt van ALM-studies. Een ALM-studie is een analyse van de structuur van de pensioenverplichtingen en van verschillende beleggingsstrategieën en de ontwikkeling daarvan in diverse economische scenario's.

De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in jaarlijks door het bestuur vast te stellen beleggingsrichtlijnen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid moet plaatsvinden. Ze zijn gericht op het beheersen van de volgende belangrijkste (beleggings)risico's. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruik gemaakt van derivaten.

Renterisico

Het renterisico is het risico dat de waarden van de portefeuille vastrentende waarden en de pensioenverplichtingen verandert als gevolg van ongunstige veranderingen in de marktrente. De rentegevoeligheid kan worden gemeten door middel van de duration. De duration is de (met de

contante waarde van de kasstromen) gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren. De stijging van de duration van de vastrentende waarden heeft verschillende oorzaken.

Valutarisico

Het pensioenfonds voert het strategische beleid om niet-euro beleggingen genoteerd in US dollar, Britse pond, Japanse yen en Zwitserse frank volledig af te dekken. Ultimo 2017 is € 37,3 miljoen niet in euro's belegd. Hiervan is € 32,9 miljoen afgedekt. Dit betreffen de beleggingen in US dollar, Britse pond, Japanse yen en Zwitserse frank. De overige valuta zijn niet afgedekt. Op de totale portefeuille betekent dit dat ultimo 2017 een valutarisico wordt gelopen van ongeveer 4%.

Marktrisico

Marktrisico omvat de mogelijkheden voor winst of verlies en omvat het prijs(koers)risico, valutarisico en het renterisico. De strategie van het pensioenfonds met betrekking tot het beleggingsrisico wordt bepaald door de beleggingsdoelstellingen. Het marktrisico wordt beheerst in overeenstemming met de aanwezige beleidskaders en richtlijnen. De overall marktposities worden periodiek gerapporteerd aan het bestuur.

Prijrisico

Prijrisico is het risico van waardewijzigingen door de ontwikkeling van marktprijzen, wordt veroorzaakt door factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren. Omdat alle beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde waarbij waardewijzigingen onmiddellijk in het saldo van baten en lasten worden verwerkt, zijn alle wijzigingen in marktomstandigheden direct zichtbaar in het beleggingsresultaat. Het prijrisico kan worden afgezwakt door middel van spreiding van de risico's. In aanvulling hierop kan het prijrisico worden afgedekt voor de toekomst door het gebruik van afgeleide financiële instrumenten (derivaten).

Toeslagrisico (actuariële risico's)

Het bestuur van het pensioenfonds heeft de ambitie om toeslagen op pensioen en pensioenaanspraken toe te kennen in relatie tot het reglementair vastgestelde prijsindexcijfer voor de toeslag op pensioenen en op het reglementair vastgestelde loonindexcijfer voor de pensioenaanspraken.

De mate waarin dit kan worden gerealiseerd is afhankelijk van de ontwikkelingen in de rente, beleggingsrendementen, looninflatie en demografie (beleggings- en actuariële resultaten) en de hoogte van de dekkingsgraad van het pensioenfonds. Uitdrukkelijk wordt opgemerkt dat de toeslagverlening voorwaardelijk is.

Ultimo 2017 bedraagt de dekkingsgraad 113,6% (31 december 2016: 107,4%). Dit betekent dat de dekkingsgraad ten opzichte van de dekkingsgraad aan het eind van het vorige verslagjaar gestegen is.

	2017		2016	
	Balanswaarde	Duration	Balanswaarde	Duration
Vastrentende waarden	68.677	16,8	68.153	18,1
(Nominale) pensioenverplichtingen	98.365	17,5	100.608	19,0

Kredietrisico

Kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het pensioenfonds als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het pensioenfonds (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee Over The Counter (OTC)-derivatenposities worden aangegaan en aan bijvoorbeeld herverzekeraars.

In 2011 heeft het bestuur besloten te stoppen met de security lending, ondanks het hogere rendement. Er wordt overgestapt op non-lending securities.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee het pensioenfonds transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten waardoor het pensioenfonds financiële verliezen lijdt.

Ten aanzien van de kredietwaardigheid van de debiteuren van de vastrentende waarden kan het volgende overzicht worden gegeven (exclusief derivaten):

	2017		2016	
AAA	7.350	38,4%	6.513	40,7%
AA	4.794	25,0%	4.294	26,8%
A	2.577	13,5%	2.265	14,2%
BBB	3.590	18,8%	2.958	18,5%
Lager dan BBB	-	0,0%	3	0,0%
Geen rating	820	4,3%	-37	-0,2%
Totaal	19.131	100,0%	15.996	100,0%

Europalms (swapfondsen) worden niet opgenomen in dit overzicht. Het uitstaande bedrag bestaat uit de in bezit zijnde staatsobligaties met een looptijd korter dan een jaar, uit bedrijfsobligaties en uit het cash bedrag bij de KasBank en SSgA.

Verzekeringstechnische risico's (actuariële risico's)

De belangrijkste actuariële risico's zijn de risico's van langlevens, overlijden en arbeidsongeschiktheid.

Het langlevensrisico is het belangrijkste verzekeringstechnische risico. Langlevensrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de voorziening pensioenverplichtingen. Als gevolg hiervan volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting. Door toepassing van prognosetafels met adequate correcties voor ervaringssterfte is het langlevensrisico nagenoeg geheel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen.

Het overlijdensrisico betekent dat het pensioenfonds in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen waarvoor door het pensioenfonds geen voorzieningen zijn getroffen. Dit risico kan worden uitgedrukt in risicokapitalen.

Gezien de omvang en het draagvlak van het pensioenfonds heeft het fonds de volgende herverzekeringen afgesloten bij ElipsLife:

- Herverzekering van overlijdensrisico's uit hoofde van de reglementaire aanspraken van nabestaanden van de deelnemers aan het fonds.
- Herverzekering van het premievrijstellingsrisico uit hoofde van de reglementaire aanspraken van arbeidsongeschikte deelnemers in het fonds.

Liquiditeitsrisico

Liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor het pensioenfonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen kan voldoen. Dit risico kan worden beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Er moet eveneens rekening worden gehouden met de directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten zoals

premies.

Concentratierisico

Grote beleggingsposten zijn aan te duiden als een vorm van concentratierisico. Om te bepalen welke posten hieronder vallen moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden gesommeerd. Als grote beleggingspost wordt aangemerkt elke soort die meer dan 2% van het balanstotaal uitmaakt.

Dit betreft per 31 december 2017 de volgende posten:

	2017
Aandelen balanswaarde	
MSCI World Index CTF EQ Funds USD	42.454
Vastrendente waarden Balanswaarde	
SSgA Euro Corporate Bond Index Fund	6.936
SSgA Euro Core treasury Bond Index Fund	10.365
MPF Europalms	50.364
Totaal	110.119

In het algemeen geldt dat concentratierisico kan optreden als een adequate spreiding van activa en passiva ontbreekt. Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie van de portefeuille in regio's, economische sectoren of tegenpartijen. Een portefeuille van leningen die sterk sectorgebonden is, kan door deze sectorconcentratie een verhoogd risico lopen. Indien aandelen in dezelfde sector worden aangehouden is sprake van een cumulatief concentratierisico.

Operationeel risico

Operationeel risico is het risico van een onjuiste afwerking van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Deze risico's worden door het pensioenfonds beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering zijn betrokken.

Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Ten behoeve van de afdekking van het valutarisico heeft het pensioenfonds valutaderivaten bij Kasbank. Uit hoofde hiervan worden non-cash collateral (zekerheden) uitgewisseld met de Kasbank in de vorm van Nederlandse staatsobligaties. Ultimo 2017 is door het pensioenfonds 900.000 stukken van ISIN code NL0010733424 (2% Netherlands 24) ter waarde van 1.012 beschikbaar gesteld aan Kasbank voor de dienstverlening, waarvan ultimo 2017 geen stukken waren gestort als collateral aan Kasbank.

Alle overige bekende activa en verplichtingen zijn in de balans opgenomen.

Verbonden partijen

Identiteit van verbonden partijen

Er is sprake van een relatie tussen de verbonden partijen, tussen het pensioenfonds en de sponsor, de aangesloten ondernemingen en hun bestuurders.

Transacties met bestuurders

Er worden geen beloningen verstrekt aan de bestuurders. Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op (voormalige) bestuurders.

Overige transacties met verbonden partijen

Inzake de uitvoeringsovereenkomst tussen het pensioenfonds en de werkgevers met betrekking tot de financiering van de aanspraken en de uitvoering van de regeling is het volgende relevant:

- De werkgevers hebben een zorgplicht inzake aanlevering van basisgegevens en het verstrekken van informatie, ongevraagd of op verzoek, aan het pensioenfonds van alle ontwikkelingen binnen de ondernemingen die van invloed kunnen zijn op de pensioenregeling en de toekomstige pensioenverplichtingen
- Betaling van de pensioenpremies aan het pensioenfonds: Naast verplichting tot tijdige betaling van de pensioenpremies zijn er ook procedures ingeval van niet of te late betaling van de pensioenpremies
- De kosten verbonden aan de administratie en het secretariaat van het pensioenfonds worden gedragen door de ondernemingen
- De kosten voor de ambtelijk secretaris zijn in 2017 voor de helft gedragen door de ondernemingen en voor de andere helft door het pensioenfonds. Vanaf 2018 komen deze kosten volledig voor rekening van het pensioenfonds.
- Met uitzondering van 1 werkgeversbestuurder namen in 2017 de overige bestuurders deel aan de pensioenregelingen van het pensioenfonds Ecolab. Er zijn geen afwijkende regelingen afgesproken.

Rekening-courant verhouding Ecolab

Een aantal lopende zaken wordt afgewerkt in rekening-courant verhouding met Ecolab en Nalco. Zowel ultimo 2017 als ultimo 2016 was de stand van het rekening-courant gelijk aan 0.

9. Beleggingsresultaten risico pensioenfonds

De beleggingsopbrengsten worden onderverdeeld in directe en indirecte beleggingsopbrengsten. Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt verstaan de opbrengst zijnde rente en dividenden. Onder indirecte beleggingsopbrengsten verstaat men gerealiseerde- en ongerealiseerde beleggingsresultaten. Hieronder vallen de winsten of verliezen bij verkopen (gerealiseerd) en koersmutaties (ongerealiseerd).

De beleggingsopbrengsten zijn als volgt:

	Directe	Indirecte	2017	Totaal 2016
Aandelen	-	3.110	3.110	4.099
Derivaten	-	3.092	3.092	-972
Vastrentenden	-	-1.711	-1.711	5.623
Overige	-	-6	-6	-4
Subtotaal beleggingsopbrengsten	-	4.485	4.485	8.746
Kosten vermogensbeheer	-161	-	-161	-170
Totaal beleggingsopbrengsten	-161	4.485	4.324	8.576

De specificatie van de kosten vermogensbeheer is opgenomen onder toelichting 14, kosten vermogensbeheer.

10. Saldo overdracht van rechten

De saldi waarde overdrachten zijn als volgt samengesteld:

	2017	2016
Inkomende waardeoverdrachten 2017 : 0 overdrachten, 2016 : 0 overdrachten	-	-
Uitgaande waardeoverdrachten 2017 : 0 overdrachten, 2016 : 2 overdrachten	-	227
Totaal uitgekeerde pensioenen	-	-227

Waardeoverdracht betreft de ontvangst van of overdracht aan pensioenfonds of pensioenverzekeraar van respectievelijk de vorige of nieuwe werkgever van de contante waarde van premievrije pensioenaanspraken van deelnemers, die tot de ontslagdatum zijn opgebouwd.

Bovengenoemde overdrachten zijn de afgewerkte overdrachten in het betreffende boekjaar.

11. Premiebijdragen (van werkgevers en werknemers)

Het premie-inkomen betreft, naast de bijdragen van de werkgevers- en werknemerspremie, ook de eventueel ingekomen premie voor het FVP.

Door het pensioenfonds is voor 2017 uitgegaan van een totale pensioenpremie van 39,0% van de pensioengrondslag.

Voor de pensioenregeling geldt een werknemersbijdrage van 5,6% en een werkgeversbijdrage van 33,4% van de pensioengrondslag. De gehanteerde franchise voor deze regeling is in 2017 € 14.095,00. Binnen de middelloon regeling geldt een maximaal pensioengevend salaris. Voor 2017 is deze gesteld op € 66.466,00. Voor het meerdere heeft Ecolab BV een regeling afgesloten bij Centraal Beheer/Achmea.

Met ingang van 2015 is de middelloonregeling aangepast aan het nieuwe wettelijke kader voor pensioenfondsen. Dat houdt in dat er een pensioenopbouw van het ouderdomspensioen geldt van 1,875% van de pensioengrondslag.

De ingehouden pensioenpremie is als volgt samengesteld:

	2017	2016
Werkgeversbijdrage pensioenfonds	1.715	1.827
Werknemersbijdrage pensioenfonds	288	306
Totale premie inkomsten	2.003	2.133

Conform de voorschriften van het FTK wordt de kostendeckende premie bepaald. De kostendeckende premie is gelijk aan de kosten van opbouw van de actieven, rekening houdend met de aan hen toe te rekenen kosten en solvabiliteitsopslag. Bij de berekening van de gedempte kostendeckende premie wordt rekening gehouden met een verwachte rendementscurve die overeenkomt met een verwacht rendement van ongeveer 4,3%. Daarbij wordt conform wettelijke voorschriften een opslag voor toekomstige voorwaardelijke toeslagverlening ingerekend ter hoogte van ongeveer 2,2%.

	2017	2016
Kostendeekkende premie	2.392	2.172
Gedempte kostendeekkende premie	1.890	1.880
Feitelijke premie	2.003	2.133

De kostendeekkende premie bedraagt voor 2017 € 2.392. De gedempte kostendeekkende premie bedraagt € 1.890. De feitelijke premie wordt getoetst aan de gedempte kostendeekkende premie. De feitelijke premie is hoger dan de gedempte kostendeekkende premie en deze komt uit op € 2.003. De feitelijke premie bestaat uit de gedempte premie ter grootte van € 1.890 en een extra premie ter grootte van € 113.

De (gedempte) kostendeekkende premie is als volgt samengesteld:

	Kostendeekkende premie	Gedempte kostendeekkende premie
Actuarieel benodigde koopsom voor pensioenopbouw en risicodekking	1.812	897
Opslag voor vereist eigen vermogen	255	127
Opslag voor uitvoeringskosten	325	325
Opslag voor voorwaardelijke toeslagverlening	-	541
Totaal	2.392	1.890

12. Overige baten

De overige baten betreffen een uitkering van de herverzekeraar Elipslife inzake een deelnemer die arbeidsongeschikt geworden is. Het premievrijstellingsrisico is herverzekerd.

13. Pensioenuitkeringen

De uitkeringen zijn als volgt samengesteld:

	2017	2016
Prepensioenuitkeringen	71	85
Betaalde ZVW wg deel	-	-
Ouderdomspensioen	2.051	2.007
Nabestaandenpensioen	289	263
Wezenpensioen	10	14
Totaal uitgekeerde pensioenen	2.421	2.369

De toeslagverlening van de uitkeringen per 1 januari 2018, zoals vastgesteld door het bestuur, bedraagt 0,06% (per 1 januari 2017: 0,00%).

14. Kosten vermogensbeheer

Een deel van de kosten voor vermogensbeheer wordt niet zichtbaar in de jaarrekening. Deze kosten worden namelijk binnen de aandelen- en vastrentendenindexfondsen verrekend. Om toch inzichtelijk te maken wat nu de vermogenskosten zijn worden deze niet zichtbare kosten wél opgenomen in de vermelding van de kosten van vermogensbeheer.

De kosten voor vermogensbeheer zijn onderverdeeld in kosten voor State Street global Advisors (131; hiervan zijn 126 verwerkt in de jaarrekening en 5 in niet zichtbare kosten), voor de KasBank (-9) en voor advisering Willis Towers Watson (39).

De kosten vermogensbeheer kunnen als volgt uitgesplitst worden per type belegging:

	2017
Aandelen	27
Vastrentenden	104
Liquide middelen	-9
Niet in te delen	39
Totale kosten vermogensbeheer	161

De niet in te delen kosten hebben betrekking op de kosten van Willis Towers Watson inzake de advisering rondom de beleggingen.

15. Pensioenuitvoeringskosten

De overige kosten zijn als volgt samengesteld:

	2017	2016
Kosten certificerend / adviserend actuaris	201	182
Accountantskosten	36	36
Overige kosten	50	27
Kosten visitatie commissie	26	51
Totaal overige kosten	313	296

De uitvoeringskosten zijn onderdeel van de premie die het fonds bij de werkgevers in rekening brengt.

De kosten die gemaakt zijn ten behoeve van de onafhankelijke accountant en actuaris komen volledig voor rekening van het pensioenfonds. De overige kosten van het pensioenfonds zijn gestegen. Dit wordt grotendeels veroorzaakt doordat de kosten van de ambtelijk secretaris sinds 1 januari 2017 voor de helft voor rekening van het pensioenfonds komen.

De overige kosten betreffen kosten inzake DNB, AFM, Pensioenregister en Pensioenfederatie, notaris, Kamer van Koophandel en Emanon.

De kosten van de Visitatiecommissie in 2016 hebben betrekking op boekjaar 2016 en 2015.

Er zijn geen bestuurskosten voor rekening van het pensioenfonds, omdat deze voor rekening zijn van Ecolab B.V. Derhalve zijn deze kosten niet in de jaarrekening van het pensioenfonds verantwoord.

Overeenkomstig artikel 96 van de Pensioenwet wordt vermeld dat het pensioenfonds in het afgelopen jaar geen dwangsommen en boetes zijn opgelegd.

De accountantsdiensten zijn uitgevoerd door KPMG Accountants N.V.

Honoraria accountant

Op grond van artikel 382a Titel 9 Boek 2 BW is de vermelding van de honoraria van de accountant als volgt:

	2017	2016
Onderzoek van de jaarrekening en verslagstaten	32	32
Overige controle opdracht (FVP)	-	-
Fiscale adviesdiensten	-	-
Andere niet-controle diensten	4	4
Totaal honoraria accountant	36	36

Het onderzoek van de jaarrekening omvat zowel de wettelijke controle van de statutaire jaarrekening als de verslagstaten in het kader van de Pensioenwet.

Aantal personeelsleden

Bij het fonds zijn geen werknemers in dienst. De werkzaamheden worden verricht door werknemers die in dienst zijn van de werkgever. De hieraan verbonden kosten zijn voor rekening van de werkgever.

Bezoldiging bestuurders

De externe voorzitter wordt door de werkgever ingehuurd. De overige bestuursleden (behalve de vertegenwoordiger van de gepensioneerden) is bij de werkgever in dienst. Het bestuur ontvangt geen bezoldiging van het pensioenfonds.

Overige lasten

16. Herverzekering

Gezien de omvang en het draagvlak van het pensioenfonds heeft het fonds de volgende herverzekeringen afgesloten Bij ElipsLife:

- Herverzekering van overlijdensrisico's uit hoofde van de reglementaire aanspraken van nabestaanden van de deelnemers aan het fonds.
- Herverzekering van het premievrijstellingsrisico uit hoofde van de reglementaire aanspraken van arbeidsongeschikte deelnemers in het fonds.

De herverzekering is als volgt samengesteld:

	2017	2016
Herverzekeringspremie	122	107
Resultatendeling	-	-
Totaal herverzekeringspremies	122	107

Belastingen

De activiteiten van het pensioenfonds zijn vrijgesteld van belastingheffing in het kader van de vennootschapsbelasting.

Gebeurtenissen na balansdatum

Het fonds verkeerde per 31 december 2017 onverminderd in reservetekort. Het bestuur heeft tijdig voor de deadline van 1 april 2018 een update van het herstelplan ingediend. Uit het herstelplan blijkt dat het fonds zonder aanvullende maatregelen (zoals kortingsmaatregelen) binnen de herstelperiode van 10 jaar uit de tekortsituatie komt.

DNB heeft het pensioenfonds op 18 mei 2018 geïnformeerd dat zij instemt met het door het fonds ingediende herstelplan.

Het bestuur is op 11 april 2018 geïnformeerd over de richting die de werkgever wat betreft de toekomstige uitvoering van de pensioenregeling voor ogen heeft. De werkgever heeft aangegeven voornemens te zijn om de toekomstige uitvoering van de pensioenregeling die op dit moment door het pensioenfonds wordt uitgevoerd samen met andere pensioenregelingen binnen de Ecolab organisatie die op dit moment worden uitgevoerd door verzekeraars onder te brengen in een single client kring binnen een Algemeen Pensioenfonds. Het bestuur is gevraagd te participeren in een werkgroep waarin deze plannen verder worden uitgewerkt. In deze werkgroep participeren naast de werkgever ook andere Ecolab ondernemingen en hun adviseurs. Insteek van de werkgever is dat er een collectieve waardeoverdracht wordt geëffectueerd van de bij het pensioenfonds opgebouwde pensioenen naar de nieuwe uitvoerder die door de werkgever in overleg met de ondernemingsraden zal worden gekozen.

Het bestuur is als gezegd zelfstandig verantwoordelijk en bevoegd in het traject van collectieve waardeoverdracht en liquidatie. Ook het Verantwoordingsorgaan en de Visitatiecommissie hebben een belangrijke rol in deze trajecten. Het bestuur zal gaan participeren in de werkgroep die door de werkgever wordt opgezet. Besluiten zullen door het bestuur met de grote zorgvuldigheid worden genomen, waarbij een evenwichtige behartiging van de belangen van de bij het pensioenfonds betrokken stakeholders leidend is. Over de timing van een eventueel besluit om in liquidatie te gaan en een besluit tot een collectieve waardeoverdracht is op dit moment nog niets te zeggen. Het bestuur acht goede en zorgvuldige communicatie met de belanghebbenden van groot belang en zal gedurende het hele traject regelmatig communiceren over de voortgang.

Nieuwegein, 20 juni 2018
Stichting Pensioenfonds Ecolab
Het Bestuur

De heer R.J. Hagoort (voorzitter)

De heer A.E. Jenner (secretaris)

De heer S. Goemans

De heer X.R. de Vries

Overige gegevens

Statutaire regeling omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten

Ten aanzien van de bestemming van het saldo van baten en lasten is geen bepaling opgenomen in de statuten van het pensioenfonds. De bestemming is nader uitgewerkt in de ABTN.

Alle resultaten, zowel positief als negatief, worden toegevoegd of onttrokken aan de reserves van het pensioenvermogen.

Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds Ecolab te Nieuwegein is aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2017.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds Ecolab, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op 1 miljoen euro. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven 50 duizend euro te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte administratieve basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- De technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld;
- De kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- Het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum lager dan het wettelijk vereist eigen vermogen, maar niet lager dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van artikel 132 (vereist eigen vermogen).

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds is op de balansdatum lager dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen, maar niet lager dan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds Ecolab is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening niet voldoende, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het vereist eigen vermogen.

Apeldoorn, 20 juni 2018

drs. J.L.A. Schilder AAG

Verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het Bestuur van Stichting Pensioenfonds Ecolab

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2017

Ons oordeel

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds Ecolab per 31 december 2017 en van het resultaat over 2017, in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW).

Wat we gecontroleerd hebben

Wij hebben de jaarrekening 2017 van Stichting Pensioenfonds Ecolab ('de Stichting') te Nieuwegein gecontroleerd.

De jaarrekening omvat:

- 1 de balans per 31 december 2017
- 2 de staat van baten en lasten en het kasstroomoverzicht over 2017; en
- 3 de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van de Stichting zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Controleaanpak

Samenvatting

MATERIALITEIT

- Materialiteit van EUR 1,0 miljoen
- 1% van het pensioenvermogen

KERNPUNTEN

- De waardering van technische voorzieningen

GOEDKEUREND OORDEEL

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op EUR 1,0 miljoen (2016: EUR 1,0 miljoen). Voor de bepaling van de materialiteit wordt uitgegaan van het pensioenvermogen per 31 december 2017 (1%). Wij beschouwen het pensioenvermogen als de meest geschikte benchmark, omdat het pensioenvermogen een bepalende factor is in de berekening van de beleidsdekkingsgraad die de financiële positie van de Stichting weergeeft. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij hebben met het bestuur afgesproken dat wij tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de EUR 50 duizend rapporteren aan het bestuur alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Reikwijdte van de controle

Uitbesteding van bedrijfsprocessen aan dienstverleners

De Stichting heeft het beheer van de beleggingen uitbesteed aan State Street Global Advisors en KAS BANK N.V. De pensioenadministratie en uitkeringadministratie is uitbesteed aan Ecolab B.V. De jaarrekening wordt opgesteld op basis van informatie over de beleggingen en beleggingsopbrengsten die is verstrekt door State Street Global Advisors en KAS BANK N.V. en informatie over de technische voorzieningen, premiebijdragen en pensioenuitkeringen en overige financiële posten die is verstrekt door Ecolab B.V.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor het verwerven van inzicht in de aard en de significantie van de door de dienstverleners verleende diensten en in het effect ervan op de voor de controle relevante interne beheersing van de Stichting. Op basis hiervan identificeren wij de risico's op een afwijking van materieel belang en zetten wij controlewerkzaamheden op en voeren wij deze uit om op deze risico's in te spelen.

Bij de uitvoering van onze controle maken wij gebruik van de werkzaamheden en bevindingen van andere onafhankelijke accountants inzake de voor de Stichting relevante interne

beheersingsmaatregelen van State Street Global Advisors en KAS BANK N.V., zoals weergegeven in de specifiek daarvoor opgestelde (ISAE 3402 type II-)rapportages.

Onze controlewerkzaamheden bestaan uit het bepalen van de minimaal verwachte interne beheersingsmaatregelen en het bespreken van de beheersomgeving bij de dienstverlener met vertegenwoordigers van de dienstverlener. Op basis daarvan evalueren wij de in de ISAE 3402-rapportage beschreven interne beheersingsmaatregelen, de verrichte werkzaamheden ter toetsing van de effectieve werking gedurende 2017 en de uitkomsten daarvan.

Daarnaast hebben wij zelfstandig de relevante interne beheersingsmaatregelen bij Ecolab B.V. op effectieve werking getoetst.

Wij hebben eigen gegevensgerichte analyses uitgevoerd waarbij wij de uitkomsten van premiebijdragen en uitkeringen hebben getoetst op basis van verwachtingen die wij zelf hiervoor hebben ontwikkeld. Wij hebben door middel van deelwaarnemingen beleggingen, beleggingsstromen, mutaties in de pensioenadministratie, premiebijdragen en uitkeringen aan de hand van brondocumentatie bij de dienstverlener onderzocht.

Door bovengenoemde werkzaamheden op de uitbestede bedrijfsprocessen en aanvullende eigen werkzaamheden hebben wij voldoende en geschikte controle-informatie met betrekking tot de beleggingen, beleggingsstromen en -opbrengsten, (mutaties in) deelnemergevens en aanspraken die resulteren in (wijzigingen in) de technische voorzieningen, premiebijdragen en uitkeringen verkregen.

Het kernpunt van onze controle

In het kernpunt van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het belangrijkste waren tijdens onze controle van de jaarrekening. Het kernpunt van onze controle hebben wij met het bestuur gecommuniceerd, maar vormt geen volledige weergave van alles wat is besproken.

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot dit kernpunt bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel. Onze bevindingen ten aanzien van het individuele kernpunt moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen over dit kernpunt.

De waardering van de technische voorzieningen

Omschrijving

De technische voorzieningen vormen een significante post op de balans van de Stichting en worden gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De waardering van de technische voorzieningen komt tot stand door middel van een berekening waarin aanspraakgegevens van deelnemers met behulp van belangrijke schattingen over levensverwachtingen, kostenniveaus en arbeidsongeschiktheid worden vertaald naar verwachte toekomstige kasstromen (uitkeringen). De kasstromen worden contant gemaakt tegen de marktrente (rentetermijnstructuur zoals gepubliceerd door De Nederlandsche Bank).

Het maken van de schattingen vergt een hoge mate van oordeelsvorming van het bestuur, waarbij gebruik wordt gemaakt van actuariële modellen en het bestuur zich laat adviseren door actuariële deskundigen. Gezien de complexiteit en de invloed hiervan op de hoogte van de technische voorzieningen, het saldo van baten en lasten, het eigen vermogen en de beleidsdekkingsgraad, vormde de waardering van de technische voorzieningen een kernpunt in onze controle.

Het bestuur heeft in de toelichting op pagina 45 tot en met 46 de waarderingsgrondslagen en veronderstellingen voor de technische voorzieningen opgenomen. In de toelichting behorende tot de jaarrekening (risicoparagraaf) is de gevoeligheid van de berekening van de technische voorzieningen voor schattingen uiteengezet.

Het evalueren van de waarderingsgrondslagen en het vaststellen van de juistheid en toereikendheid van de toelichtingen vormden onderdeel van onze werkzaamheden.

Onze aanpak

Bij onze controle maken wij gebruik van de werkzaamheden van de certificerende actuaris die door de Stichting is aangesteld. Wij hebben bij aanvang van de controle en bij afronding ervan afstemming gehad met de certificerende actuaris over de te volgen aanpak, de aandachtspunten en de uitkomsten.

Wij hebben de door het bestuur gehanteerde schattingsmethoden en veronderstellingen geëvalueerd. Hierbij hebben wij de consistentie, prudentie en actualiteit van de schattingsmethode en veronderstellingen betrokken. Wij hebben de onderbouwing van de veronderstellingen door het bestuur geëvalueerd aan de hand van een toetsing van de historische betrouwbaarheid daarvan en algemeen geactualiseerde uitgangspunten zoals overlevingskansen. De gehanteerde schattingsmethoden en veronderstellingen hebben wij besproken met de certificerende actuaris. Wij hebben de actuariële verklaring zoals opgenomen in de overige gegevens geëvalueerd.

Onze werkzaamheden omvatten verder het evalueren van de uitkomst van de actuariële analyse van het resultaat in relatie tot eerder

gemaakte schattingen en kasstroomprojecties.

Onze observatie

Wij vinden de waardering van de technische voorzieningen evenwichtig bepaald en de toelichting toereikend.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- De hoofdstukken Profiel tot en met Toetsing naleving Gedragscode over 2017
- Het verslag van het bestuur;
- Financiële paragraaf;
- de overige gegevens;
- De bijlages 1 tot en met 5.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder de informatie zoals vereist door Titel 9 Boek 2 BW.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de Stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsels moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de Stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de Stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de

economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de Stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een entiteit haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bepalen het kernpunt van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met het bestuur hebben besproken. Wij beschrijven dit kernpunt in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Amstelveen, 21 juni 2018

KPMG Accountants N.V.

F.M. van den Wildenberg RA

Bijlage 1 - Verzekerden bestand pensioenregeling

Deelnemers	Man	Vrouw	Totaal
1 januari 2017	141	22	163
Toegetreden	0	0	0
Naar gewezen deelnemers	-10	-3	-13
Deelnemer 2 jaar ziek	0	0	0
Overleden	-2	0	-2
Naar ouderdompensioen	0	0	0
Correctie	0	0	0
31 december 2017	129	19	148

Gewezen deelnemers	Mannen	Vrouwen	Totaal
1 januari 2017	208	51	259
Ex-deelnemers	10	3	13
Waarde-overdracht uit	0	0	0
Waarde-overdracht intern	0	0	0
Naar ouderdompensioen	-3	0	-3
Overleden	0	0	0
Rechten bij echtscheiding	0	0	0
Correctie dubbel personen van DN	0	0	0
Afkoop	0	-1	-1
Correctie	1	0	1
31 december 2017	216	53	269

Ouderdompensioen	Mannen	Vrouwen	Totaal
1 januari 2017	106	8	114
Ex-deelnemers	0	0	0
Ex-premievrij	3	0	3
Overleden	-3	0	-3
Rechten bij echtscheiding	0	0	0
Correctie	0	0	0
31 december 2017	106	8	114

Nabestaandenpensioen	Mannen	Vrouwen	Totaal
1 januari 2017	0	30	30
Ex-deelnemers	0	3	3
Ex-ouderdompensioen	0	2	2
Overleden	0	-2	-2
31 december 2017	0	33	33

Wezenpensioen	Mannen	Vrouwen	Totaal
1 januari 2017	0	3	3
Nieuw	0	0	0
Beëindigd	0	0	0
31 december 2017	0	3	3

Tot en met 2015 werd een deelnemer die zowel premievrije als actieve aanspraken had, twee keer meegeteld in de aantallen. Vanaf 2016 is er voor gekozen om elke deelnemer slechts één keer mee te tellen. Dit leidt tot een afname van het aantal gewezen deelnemers met 66 en van het aantal gepensioneerden met 4 primo 2016.

Deelnemers aan de prepensioenregeling

Deelnemers	2017	2016	2015	2014	2013
1 januari 2017	0	0	0	0	0
Naar gewezen deelnemers	0	0	0	0	0
Naar prepensioen	0	0	0	0	0
31 december 2017	0	0	0	0	0

Gewezen deelnemers	2017	2016	2015	2014	2013
1 januari 2017	23	24	26	28	31
Waarde-overdracht uit	0	0	0	0	0
Toegetreden	0	0	0	0	0
Naar prepensioen	0	-1	-2	-2	-3
31 december 2017	23	23	24	26	28

Pre-gepensioneerden	2017	2016	2015	2014	2013
1 januari 2017	4	6	7	12	18
Ex-deelnemers	0	1	0	0	0
Ex-gewezen deelnemers	0	0	2	2	3
Afkoop	0	0	0	-1	0
Naar pensioenfonds	-1	-3	-3	-6	-9
31 december 2017	3	4	6	7	12

Bijlage 2 - Overzicht effecten per 31 december 2017

Naam	Aantal stukken	Koers	Waarde	
Ondergebracht bij vermogensbeheerders State Street global Advisors:				
<u>VASTRENTENDE FONDSSEN (Bonds)</u>				
SSgA Euro Corporate Bond Index Fund	469.613,52	14,7698	6.936.097,74	6,24%
SSgA Euro Core Treasury Bond Index Fund	806.571,24	12,8511	10.365.327,69	9,33%
Managed Pension Fds Ltd EUR Fixed PALM Sub-F FI FC EUR	2.176.190,15	23,143	<u>50.363.568,57</u>	45,32%
			67.664.994,00	60,89%
<u>AANDELENFONDS (Equities)</u>				
MSCI World Index CTF EQ Funds USD	939.736,75	45,17655	42.454.063,17	38,20%
Ondergebracht bij de KasBank:				
<u>VASTRENTENDE FONDSSEN (Bonds)</u>				
2% Nederland 24 nominale EUR 900.000,-	900.000,00	112,406	1.011.654	0,91%
Totaal 31 december 2017			111.130.711	100,00%

Bijlage 3 - Algemene ontwikkelingen in de pensioensector in 2017

Waar in het onderstaande gesproken wordt over de Pensioenwet kan in voorkomende gevallen ook de Wet verplichte beroepspensioenregeling aan de orde zijn.

1. Wetgeving

1.1 Pensioenwet en aanverwante regelgeving

Verzamelwet Pensioenen 2017

Deze wet is een verzameling van zeer uiteenlopende pensioenzaken. De wet is op 19 december 2017 aangenomen door de Eerste Kamer. Hieronder is een opsomming gemaakt van de onderwerpen waar de wetswijzigingen betrekking op hebben die in deze verzamelwet zijn opgenomen:

- Uitvoeringsreglement gesloten fondsen en het algemeen pensioenfonds;
- Elektronische informatieverstrekking;
- Periodieke vaste stijging variabele pensioenuitkering;
- Uitbreiden spreidingstermijn bij de variabele uitkering van 5 naar 10 jaar;
- Voorwaardelijkheidsverklaring;
- Raad van toezicht ondernemingspensioenfondsen;
- Verduidelijken aantal meetmomenten beleidsdekkingsgraad;
- Overgangsrecht website verplichting;
- Bevoegdheid tot waardeoverdracht bij herkansing;
- Procedure wijziging beroepspensioenregeling;
- Beroepsrecht Verantwoordingsorgaan beroepspensioenfondsen;
- De Wet privatisering FVP wordt ingetrokken.

Waardeoverdracht

De 25-jaarsrente per 30 september 2017 is gelijk aan 1,648%. Deze rente is bepalend voor de wettelijke tarieven bij individuele waardeoverdrachten in 2018. Deze rente is circa 0,8%-punt gedaald ten opzichte van 2017. Werkgevers en fondsen kunnen hierdoor bij een uitgaande waardeoverdracht geconfronteerd worden met een negatief resultaat. Een werkgever hoeft echter niet mee te werken aan een individuele waardeoverdracht indien de bijbetalingslast groter is dan € 15.000,00 en groter dan 10% van de overdrachtswaarde.

Op 30 augustus 2017 is het Wetsvoorstel waardeoverdracht klein pensioen naar de Tweede Kamer verzonden en op 12 december is het wetsvoorstel aangenomen in de Eerste Kamer. Dit wetsvoorstel vervangt het huidige recht van de pensioenuitvoerder tot afkoop van een klein pensioen naar het recht van de pensioenuitvoerder tot waardeoverdracht van een klein pensioen.

Het recht op afkoop klein pensioen blijft in twee gevallen mogelijk:

1. Indien de gepensioneerde instemt met afkoop;
2. Bestaande kleine pensioenen (voor datum inwerkingtreding wet) mogen worden afgekocht bij einde deelneming of pensioeningang. Wel heeft de gewezen deelnemer of gepensioneerde de mogelijkheid om bezwaar te maken.

Hele kleine pensioenaanspraken van maximaal € 2,00 per jaar vervallen van rechtswege bij einde deelneming (tenzij er sprake is van verhuizing naar een andere lidstaat).

Op 23 oktober 2017 heeft Staatssecretaris Klijnsma van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) een nota naar de Tweede Kamer gestuurd. In deze nota wordt onder meer verduidelijkt dat de bepalingen over de automatische waardeoverdracht van kleine pensioenen niet eerder dan 1 januari 2019 in werking zullen treden. Dit uitstel is toegepast, omdat de pensioensector tijd nodig heeft om zich voor te bereiden op de automatische waardeoverdrachten.

1.2 Overige wet- en regelgeving

Fiscale kader pensioen

In hoofdlijnen ziet het fiscale kader er per 1 januari 2017 (en 2018) als volgt:

- Middelloonregelingen: maximaal opbouwpercentage ouderdomspensioen van 1,875% bij een pensioenleeftijd van 67 jaar (2018: 1,875% bij een pensioenleeftijd van 68 jaar);
- Eindloonregelingen: maximaal opbouwpercentage ouderdomspensioen van 1,657% bij een pensioenleeftijd van 67 jaar (2018: 1,657% bij een pensioenleeftijd van 68 jaar);
- Het pensioengevend inkomen is in 2017 gemaximeerd op € 103.317,00 (2018: € 105.075,00);
- De minimale franchise in een eindloonregeling is per 1 januari 2017 € 14.850,00 (2018: € 15.099,00);
- De minimale franchise in een beschikbare premiereregeling en een middelloonregeling is per 1 januari 2017 € 13.123,00 (2018: € 13.344,00).

Vanaf 2012 is in de wet vastgelegd dat de verhoging van de AOW-leeftijd en de pensioenrichtleeftijd in pensioenregelingen gekoppeld is aan de levensverwachting. Bij een toenemende levensverwachting worden de pensioen(richt)leeftijden automatisch verhoogd zonder dat daar een besluit van de overheid voor nodig is. Uit nieuwe inzichten van het CBS over de gemiddelde levensverwachting van 65-jarigen volgt dat:

- De AOW leeftijd stijgt per 1 januari 2022 van 67 jaar naar 67 jaar en 3 maanden. Tevens is bekend gemaakt dat in 2023 de AOW leeftijd niet zal stijgen.
- De pensioenrichtleeftijd in pensioenregelingen per 1 januari 2018 toeneemt van 67 jaar naar 68 jaar.

De stijging van de fiscale pensioenleeftijd naar 68 jaar heeft vanaf 1 januari 2018 onder andere de volgende gevolgen:

- doordat de jaarlijkse pensioenopbouw (in een middel- of eindloonregeling) een hogere ingangleeftijd krijgt, daalt de waarde van de jaarlijkse pensioenopbouw en daarmee de kostendekkende premie;
- ook de fiscaal maximale premiepercentages in de beschikbare premiestaffels zullen vanaf 1-1-2018 dalen door de stijging van de pensioenleeftijd.

2. Financiële positie pensioenfondsen

Dekkingsgraad pensioenfondsen

De gemiddelde dekkingsgraad van de Nederlandse pensioenfondsen is over heel 2017 gestegen van 102% naar 108%. De beleidsdekkingsgraad voor een gemiddeld pensioenfonds, gebaseerd op de gemiddelde dekkingsgraad van de afgelopen twaalf maanden, steeg in 2017 van 98% naar 106% – een forse groei. Deze eindstand voor 2017 is hoger dan het gemiddelde wettelijke vereiste minimum van 104,3%. De verwachting is dat slechts een beperkt aantal fondsen het jaar afsluit met een dekkingstekort. Er zijn zelfs fondsen waar indexatie weer in zicht komt.

2017 relatief stabiel jaar

Ondanks de nodige schommelingen was 2017 voor pensioenfondsen een minder roerig jaar dan 2016. Sinds het eind van dat jaar is de 30-jaars rente per saldo met ongeveer 25 basispunten gestegen. Alleen op de hele korte looptijden daalde de rente. De hoogste gemiddelde dekkingsgraad (110%) werd bereikt op 1 november. De dekkingsgraad maakte geen grote sprongen, maar steeg gestaag gedurende het jaar.

Ontwikkelingen op de beurs

De beurskoersen stegen in 2017 dankzij een goed draaiende economie en groeiende wereldhandel, waardoor de winsten van bedrijven stegen. De stemming op de markt had regelmatig te lijden onder politieke onrust, zoals de verkiezingsuitslagen in Spanje en Frankrijk en de spanning tussen de VS en Noord-Korea. De centrale banken ondersteunden de markt met een ruimhartig monetair beleid, ook al besloot de ECB om het opkoopprogramma van staatsobligaties af te bouwen. De rentemarkt steeg iets gedurende 2017. Eind december bedroeg de 30 jaars swaprente ruim 1,5%.

De stijging van de swaprente leidde nauwelijks tot een daling van de pensioenverplichtingen. Hierbij speelt mee dat de Ultimate Forward Rate (UFR) in 2017 daalde van 2,9% naar 2,6%. Door die daling moeten voor de lange looptijden hogere verplichtingen worden aangehouden, wat de daling van de verplichtingen op de kortere looptijden teniet heeft gedaan. De UFR betekent dat pensioenfondsen voor langlopende verplichtingen mogen uitgaan van een hogere rente dan de marktrente. Inmiddels is het verschil tussen de marktrente en de UFR flink teruggelopen.

Per saldo hebben de aandelenbeurzen het over 2017 goed gedaan met een gemiddeld rendement van 10%. Dat rendement is zonder het effect van een eventuele valuta-afdekking. De Amerikaanse dollar daalde 14% ten opzichte van de euro. Een eventuele valuta-afdekking zou een positief effect op het rendement hebben gehad. In tegenstelling tot de aandelenportefeuille daalde de vastgoedportefeuille met ruim 2%; de vastrentende waardenportefeuille bleef ongeveer gelijk. Met name de positieve ontwikkelingen op de aandelenbeurzen hebben de pensioenfondsen geen windeieren gelegd.

3. Overige ontwikkelingen

Aantal pensioenfondsen daalt snel

Door verdere consolidatie van het aantal pensioenfondsen in 2017 daalde het aantal fondsen rap. Inmiddels zijn er nog maar zo'n 200 over. Tegelijkertijd kwamen er juist algemene pensioenfondsen (APF-en) bij. Veel pensioenfondsen werden bij een APF of bedrijfstakpensioenfonds (BPF) ondergebracht, daar waar dat bij APF-en meestal in eigen kringen gebeurt. De overblijvers zijn de grotere fondsen, die steeds professioneler worden bestuurd. De verwachting is dat op termijn ongeveer 100 pensioenfondsen overblijven. Ook bij de andere uitvoerders, zoals verzekeraars, gaat de consolidatieslag door.

Contouren nieuwe pensioenstelsel zichtbaar in Regeerakkoord

In 2017 is het Regeerakkoord van kabinet Rutte III tot stand gekomen. Er is in het Regeerakkoord een paragraaf besteed aan Pensioen, nl. paragraaf 2.2 Vernieuwing van het pensioenstelsel. Hieronder zijn de belangrijkste punten uit deze paragraaf 2.2. opgesomd:

- Doorsneesystematiek wordt afgeschaft. Voor alle contracten wordt een leeftijdsonafhankelijke premie verplicht en krijgen de deelnemers een opbouw die past bij de ingelegde premie;
- Mensen blijven samen risico's delen;
- Sociale partners ontwikkelen een nieuw pensioencontract;
- Vorming van collectieve buffer, gevuld uit overrendement, voor bescherming tegen negatieve toekomstige ontwikkelingen (stijging levensverwachting, negatief rendement);
- Huidige verplichtstelling handhaven;
- Het streven in het Regeerakkoord was om begin 2018 op hoofdlijnen overeenstemming te hebben over de nadere invulling en in 2020 zou wetgeving afgerond zijn zodat de implementatiefase kan starten.

In het Regeerakkoord staat onder meer dat er individuele pensioenpotten moeten komen met behoud van de collectieve uitvoering en de verplichte deelname. Er is dus beoogd dat de doorsnee systematiek, waarbij iedereen dezelfde premie betaalt en hetzelfde pensioen opbouwt, wordt afgeschaft. Met de overgang naar individuele potten breekt Nederland met de jarenlange Defined Benefit (DB)-traditie (middelloonregelingen). Nederland is een van de weinige landen waar DB-regelingen nog het dominante model vormen.

Toezicht

Het toezicht van de AFM is risico gestuurd. Dat betekent dat de AFM een risicoanalyse van de markt maakt en op basis daarvan de thema's in het toezicht kiest. De AFM stelt voor het jaar 2017 de volgende drie prioriteiten:

- Het verkleinen van de ongewenste risico's in de financiële markten door regulier en thematisch toezicht;
- Het versterken en vernieuwen van het toezicht door gericht te investeren in technologie en methodieken;
- Het vergroten van de effectiviteit, efficiency en wendbaarheid van de organisatie van de AFM.

Voor 2017 had AFM voor de afdeling Pensioen en Verzekeren de volgende projectmatige activiteiten gepland:

Werken aan beter overzicht voor de consument, door:

- Onderzoek naar het activeren van kwetsbare consumentengroepen te ondersteunen.
- Bij te dragen aan de ontwikkeling van één integraal financieel overzicht voor elke consument.
- Een vervolg op het Onderzoek Financiële opzet en informatie.

De AFM stelt voor het jaar 2018 de volgende drie prioriteiten:

- Het verkleinen van ongewenste risico's in de financiële markten door regulier en thematisch toezicht;
- Het versterken en het vernieuwen van het toezicht door gericht te investeren in technologie en methodieken;
- Het vergroten van de effectiviteit, efficiëntie en wendbaarheid van de organisatie van de AFM.

Voor 2018 had de AFM voor de afdeling Pensioen en Verzekeren de volgende projectmatige activiteiten gepland. Het hoofdthema is: Tegenvallende financiële positie na pensioenring.

Analyse van derde pijler producten;

Beïnvloeding n.a.v. de uitkomsten van het pilotonderzoek dat in 2017 is uitgevoerd naar de kwaliteit van pensioenadvies aan werkgevers en, indien nodig, nader onderzoek:

- Onderzoek naar de mate waarin bij de uitvoering van beschikbare premieregelingen het belang van de klant centraal staat, zowel in de informatieverstrekking, de productontwikkeling en de wijze waarop deelnemers worden begeleid bij het maken van een keuze voor een vaste of variabele uitkering;
- Onderzoek naar duidelijke, evenwichtige en correcte informatie inzake (overheid)pensioen;
- Bevorderen dat consumenten meer inzicht krijgen in hun financiële situatie na pensionering;
- Bevorderen dat het perspectief van de consument/deelnemer voldoende wordt betrokken in discussie over een nieuwe pensioenstelsel.

In het rapport "Toezicht vooruitblik 2017" geeft DNB een overzicht van de prioriteiten van DNB in het toezicht op financiële instellingen. DNB wil het toezicht versterken met de volgende speerpunten:

- het verandervermogen van pensioenfondsen;
- de effectiviteit van het bestuursmodel;
- de houdbaarheid van het bedrijfsmodel;
- de robuustheid van pensioenadministraties;
- duidelijke verwachtingen bij deelnemers over mogelijke kortingen en het uitblijven van indexaties (vervolg onderzoek Financiële opzet en informatie).

DNB wil verder de professionaliteit van fondsen vergroten. DNB vraagt van besturen een evenwichtige en onderbouwde besluitvorming bij de financiële opzet en overgang naar een ander pensioencontract. Een goede, evenwichtige communicatie naar belanghebbenden is belangrijk. Opvolging van aanbevelingen naar aanleiding van eerdere (on-site) onderzoeken wordt steekproefsgewijs gecontroleerd. Bij grote pensioenfondsen vindt toezicht plaats op de kwaliteit van de (strategische en dagelijkse) besluitvorming en visievorming.

Toezichthouder DNB heeft de toezichtthema's voor 2018 ook al gepubliceerd. DNB richt zich op de volgende vijf hoofdthema's voor pensioenfondsen.

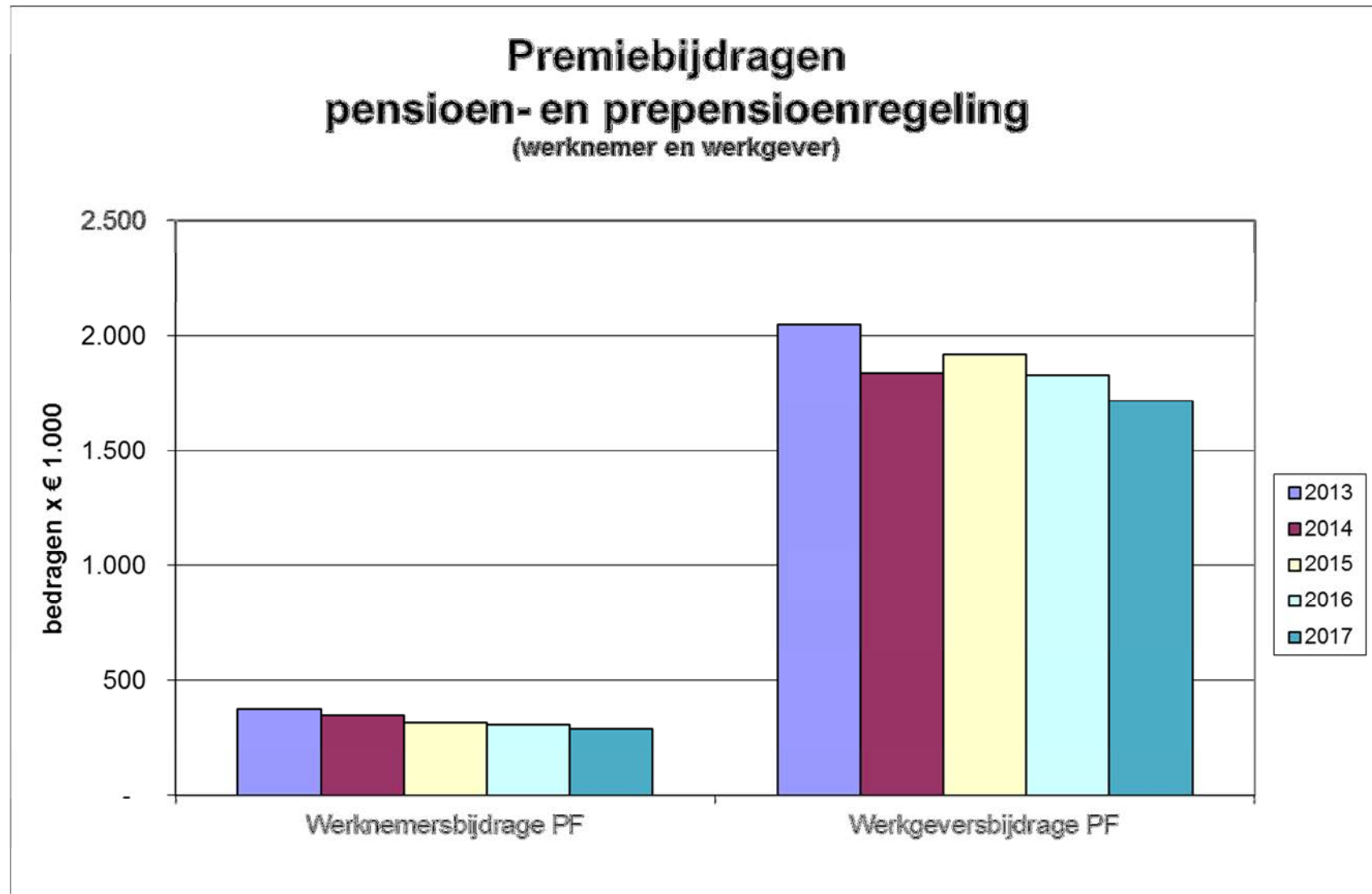
- Evenwichtige financiële keuzes dragen bij aan vertrouwen
- Een evenwichtige en op lange termijn houdbare financiële opzet van pensioenfondsen is van belang om verwachtingen van deelnemers waar te maken en het vertrouwen te behouden;

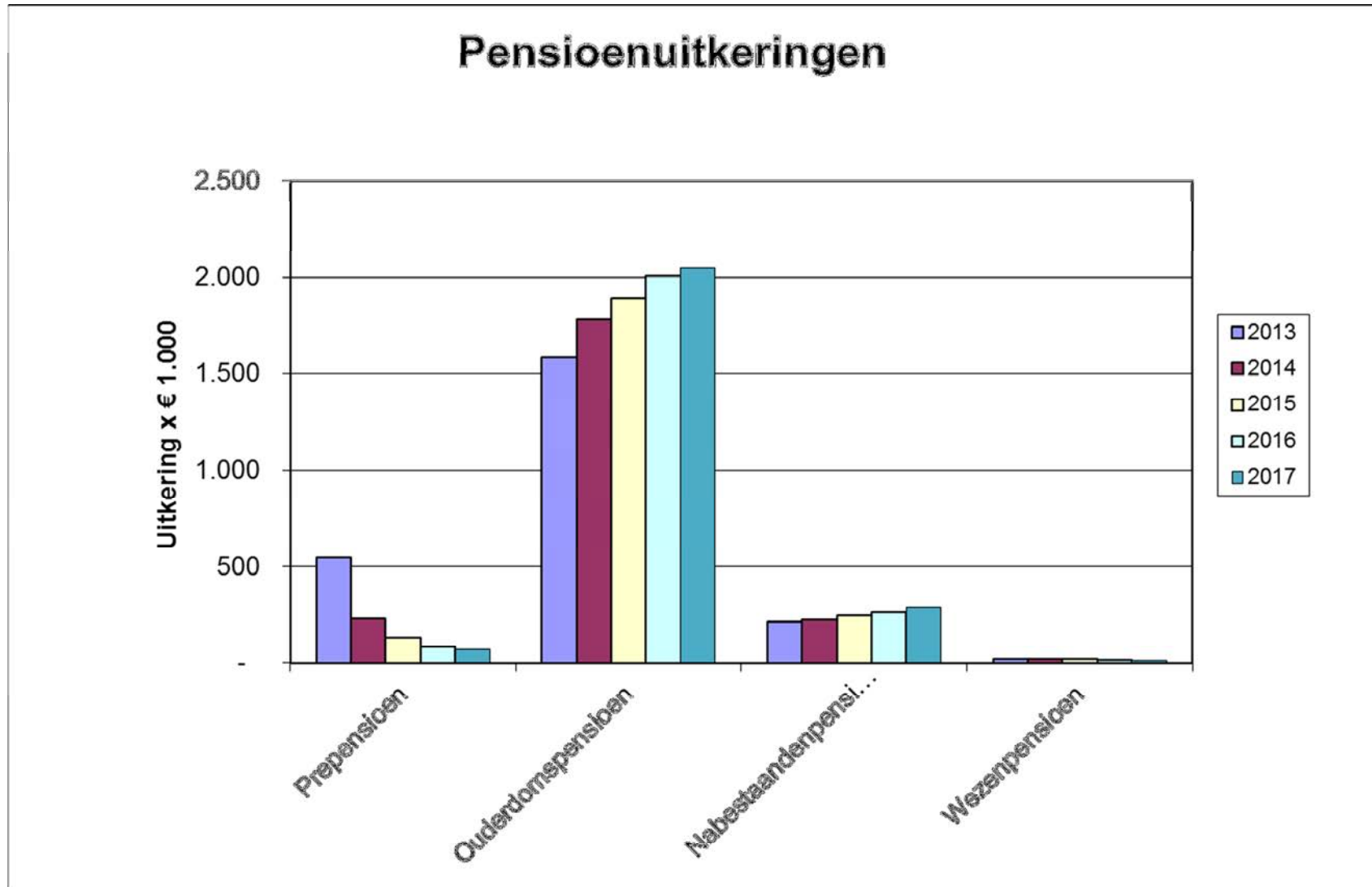
- Toekomstgerichtheid
De grote veranderingen die in de omgeving van de pensioenfondsen plaatsvinden, maakt de noodzaak voor fondsen urgent om zich te focussen op de lange termijn;
- Beheerste pensioenuitvoering in een digitaliserende omgeving
Een robuust digitaal administratiesysteem is essentieel voor pensioenfondsen;
- Klaar voor IORP II
In 2019 zal de Europese richtlijn IORP II worden geïmplementeerd in nationale wetgeving. Onderdeel van IORP II zijn de concrete eisen aan de inrichting van de risicomanagementfunctie en sleutelfuncties.

DNB heeft ook de “Visie op Toezicht 2018-2022” gepubliceerd. In deze visie zet DNB de koers uit voor het toezicht voor de komende jaren en staan de volgende drie sectoroverstijgende speerpunten centraal:

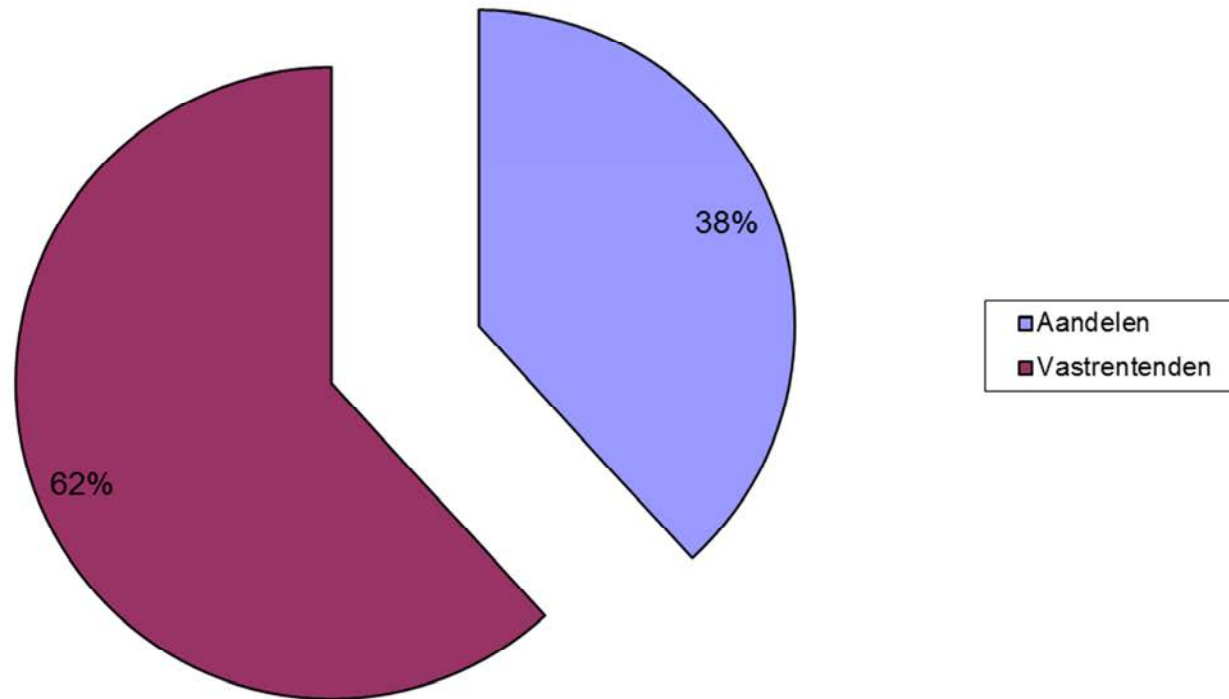
- DNB speelt in op technologische vernieuwing;
- DNB stuurt op toekomstgerichtheid en duurzaamheid;
- DNB is streng op financieel-economische criminaliteit.

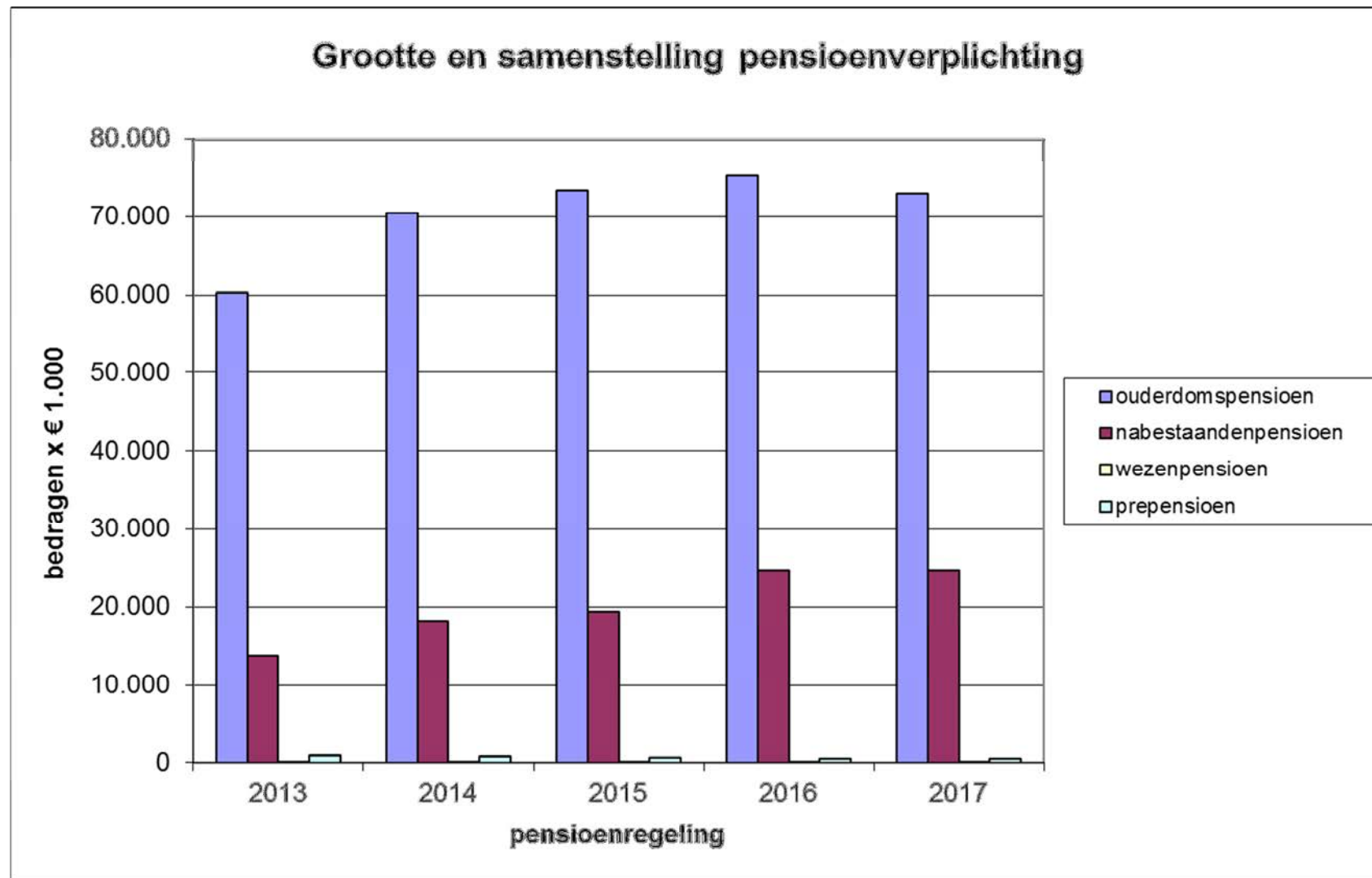
Bijlage 4 - Grafieken

Verdeling beleggingen

Bijlage 5 - Nevenfuncties (aspirant) bestuursleden

De heer Hagoort heeft twee nevenfuncties. Hij is Principal consultant bij AonHewitt. Daarnaast is hij voorzitter jeugd technische commissie bij S.V. Kampong Voetbal. De heer Lucas is vrijwilliger bij Stichting BuitenGewoon.

De overige bestuursleden bekleden geen nevenfuncties.